

הערכת התוכנית חוג לכל ילד

שנה"ל תשע"ח

חשוון תש"ף ■ נובמבר 2019

הובלת צוות ההערכה:

ד"ר טל רז, מנהלת אגף סקרים והערכת פרויקטים, ראמ"ה

צוות ההערכה:

ד"ר דנה אביטל, מנהלת תחום הערכת פרויקטים, ראמ"ה - מרכזת ההערכה וחוקרת כמותית ראשית

יעקב ורצברגר - חוקר איכותני ראשי

איהאב קדח

תוכן העניינים

5.....	תמצית מנהלים
8.....	הקדמה
8.....	מטרות התוכנית.....
9.....	יעדי התוכנית.....
9.....	מדדי הצלחה.....
10.....	מטרת ההערכה ושאלות המחקר.....
11.....	שיטה
11.....	אוכלוסייה ומדגם
14.....	השתתפות ושיעורי השבה.....
15.....	אופן ניתוח הנתונים.....
16.....	מגבלות המחקר.....
17.....	ממצאים
18.....	1. השתתפות תלמידים בחוגים
18.....	א. שיעור התלמידים המשתתפים בחוגים.....
19.....	ב. קריטריונים לבחירת חוג.....
19.....	ג. מבחר החוגים באזור המגורים.....
22.....	2. שביעות רצון מההיבטים הארגוניים
22.....	א. תפיסת מטרות התוכנית.....
23.....	ב. הרצוי והמצוי: פוטנציאל התלמידים מול הנרשמים בשטח.....
23.....	ג. הרשמה לתוכנית.....
24.....	ד. מידת החשיפה של התוכנית לתלמידים והוריהם.....
27.....	ה. הגעה לחוג ונוכחות במפגשים.....
31.....	ו. מיקום הפעילות ותפקיד בית הספר כגורם מתווך.....
33.....	ז. המפגשים האזוריים.....
35.....	3. שביעות רצון מבחינת תוכן, איכות החוג וההיבטים הלוגיסטיים
35.....	א. תפיסת איכות החוג.....
37.....	ב. שביעות הרצון מהמדריך ושל המדריך.....
41.....	ג. היבטים לוגיסטיים של התוכנית.....
43.....	4. תרומתה הנתפסת של התוכנית עבור התלמידים, ההורים והמדריכים
43.....	א. תפיסות תלמידים והורים לגבי השתתפות בחוגים.....
48.....	ב. השפעות נתפסות נוספות של התוכנית על התלמידים המשתתפים בה.....
52.....	5. סיבות לאי הצטרפות של תלמידים לחוגים
52.....	א. הסיבות בגינת תלמידים לא משתתפים בחוגים - דיווחי תלמידים והורים.....

56.....	ב. השתלבות התוכנית במארג החוגים הקיים
59.....	6. ליווי ופיקוח על התוכנית
59.....	א. הכשרת המדריכים
60.....	ב. הרכז הקהילתי והרכז האזורי
60.....	ג. הקשר מול הרשות המקומית
62.....	סיכום
66.....	המלצות
67.....	נספח א'

תמצית מנהלים

רקע

תוכנית "חוג לכל ילד" החלה לפעול באוקטובר 2017 והציעה לכל תלמיד בכיתה ד'-ה' (כולל תלמידי החינוך המיוחד) המתגורר במחוז הצפון, להשתתף במהלך שנת הלימודים תשע"ח בחוג אחד לבחירתו לאחר שעות הלימודים, מתוך מבחר בשישה אשכולות עניין: שפות, טכנולוגיה ומדעים, טבע וסביבה, ספורט, מוסיקה ואומנויות. התוכנית שמה לה למטרה להעצים את התלמידים המשתתפים בחוגים, וכן לגרום לשינוי התנהגותי בקרב התלמידים ומשפחתם בכל הקשור לתרבות פנאי והשתתפות בחוגים, בעיקר בקרב האוכלוסייה החלשה במחוז, ובכך לצמצם את הפערים בנושא. לפי מתווה התוכנית, עלות החוג למדינה היא 1290 ש"ח, התלמידים שגרים ברשויות הנמצאות בעשירונים 1-5 ישלמו דמי רישום בסך 100 ש"ח בשנה, ואילו התלמידים שגרים ברשויות הנמצאות בעשירונים 6-10 ישלמו דמי רישום בסך 200 ש"ח בשנה. את החוגים מפעילה החברה למתנ"סים, שם גם התקיימו מרבית החוגים. כאשר הדבר אינו מתאפשר, במקרים של רשויות שאין בהן מתנ"ס (כ-47 רשויות) או שהמקום במתנ"ס מוגבל או בשל החלטת רשות, התקיימו החוגים באתרים שונים, לרבות בתי הספר. עם זאת, חשוב לציין כי בפועל לבית הספר אין אחריות ישירה על תפעול החוגים והוא משמש כגורם מעודד ומתווך בלבד וכאכסניה.

הערכת התוכנית

ראמ"ה נתבקשה ללוות את התוכנית במחקר דו-שנתי של הערכה מעצבת. ההערכה נועדה לספק למשרד החינוך ולמובילי התוכנית מידע לגבי מידת השגת המטרות הנתפסות של התוכנית, אופן יישומה, ומידת שביעות הרצון של התלמידים, ההורים והמדריכים ממרכיביה השונים. נוסף על כך, הערכה זו עתידה להעמיד בסיס שיאפשר להרחיב את התוכנית לכלל הארץ, בין היתר, באמצעות השוואת הנתונים שיעלו ממנה למדגם ארצי מייצג, מה שייתן משנה תוקף לתוצאות שיתקבלו.

מדגם איכותני

ההערכה האיכותנית כללה ראיונות עם מדריכי החוגים, הרכזים הבית ספריים, הרכזים הקהילתיים ורכזי האשכולות וקבוצות מיקוד עם תלמידים. לשם כך נבנה מדגם מייצג של **מדריכים** (לפחות מדריך אחד עבור כל אשכול חוגים בכל מגזר, קרי דוברי עברית ודוברי ערבית) ו**רכזים קהילתיים** (רשותיים) בחתך לפי מגזר שפה. עבור ההערכה האיכותנית של ה**רכזים הבית ספריים** נבנה מדגם מייצג בהתאם לדגימת קבוצות המיקוד של התלמידים. כלומר, בבתי הספר שבהם נערכו קבוצות מיקוד נדגמו גם הרכזים הבית ספריים.

מדגם כמותי

ההערכה הכמותית נערכה בקרב שלוש קבוצות של תלמידים והורים: אלה שהשתתפו בחוג במסגרת התוכנית, אלה שלא השתתפו בחוג שבתוכנית ומדגם ארצי מייצג ("שאר הארץ", ללא אוכלוסיית הצפון), וכן בקרב מדריכי החוגים. השאלונים לתלמידים הועברו באופן ממוחשב, במהלך יום הלימודים, זאת על מנת לקבל מענה גם מהתלמידים שלא השתתפו בחוג שבתוכנית. שאלוני ההורים והמדריכים הועברו טלפונית.

הדגימה היא דגימת שכבות מייצגת. דגימת התלמידים (כיתות ד'- ה') נעשתה בהתאם לרשומות של משרד החינוך, לפי משתני מגזר, פיקוח ורקע חברתי-כלכלי, ללא המגזר החרדי. בכל כיתה נדגמו 10 הורים באופן אקראי, ואיסוף פרטי ההורים נעשה בהתאם לרשומות של בתי הספר שנדגמו. דגימת המדריכים נעשתה בהתאם לרשומות שסופקו על ידי החברה למתנ"סים. דגימת התלמידים, ההורים והמדריכים למחקר הכמותי נערכה בהתאם למשתנים הבאים: מגזר (דוברי עברית ודוברי ערבית), רקע חברתי-כלכלי של בית הספר (נמוך, בינוני וגבוה) ופיקוח (ממלכתי וממלכתי-דתי, ללא חרדים).

שאלות ההערכה המרכזיות הן כדלקמן:

- כיצד מיושמת התוכנית?
- מהי תרומתה הנתפסת של התוכנית עבור התלמידים, ההורים והמדריכים?
- מהן הסיבות לאי-הצטרפות של תלמידים לחוגים?
- ליווי ופיקוח על התוכנית

התשובות לשאלות אלו נבחנו בהשוואה למדגם הארצי (שאינו כולל את מחוז צפון) ובפילוח למגזרים לפי רקע חברתי-כלכלי.

ממצאים עיקריים

✓ יישום התוכנית - ממצאי ההערכה עולה כי התחושה הכללית לגבי התוכנית היא חיובית, שכן מספר התלמידים שנרשמו אליה בפועל היה גבוה ממספר התלמידים המתוכנן. מהממצאים עולה כי **תלמידים דוברי עברית ותלמידים דוברי ערבית מרקע נמוך במחוז הצפון משתתפים יותר בתוכנית (יותר דוברי ערבית)** בהשוואה לשאר תלמידי הצפון. זאת ועוד, תלמידים דוברי ערבית מרקע נמוך בצפון **משתתפים יותר בחוגים** בהשוואה לתלמידים מרקע דומה בשאר הארץ. ככלל, החוגים התקבלו בברכה, בעיקר באוכלוסיות הערביות והדתיות, שכמעט אינן חשופות לחוגים, דבר שהוביל לשיעורי רישום גבוהים, לרוב בעידוד בית הספר. **על פניו נראה שאוכלוסיית היעד, קרי האוכלוסייה שאותה נדרש לקדם ולחשוף לחוגים, ממצה את משאבי החוגים שהוצעו על ידי התוכנית, ולרבים ממנה ההשתתפות בחוג בתוכנית היא בלעדית.** למעשה, נראה כי האוכלוסיות שחשופות פחות לחוגים נרשמו לתוכנית באופן גורף, ואילו אלו שבדרך כלל חשופות לחוגים נרשמו אליה בשיעורים נמוכים יותר, לרוב כתוספת לחוג פרטי. מן ההיבט הזה ניתן לומר כי **מטרות התוכנית אכן מתממשות.**

סוגיית ההסעות היא סוגיה לוגיסטית מרכזית, שהתוכנית אינה מספקת לה פתרון. אומנם ישנם יישובים מעטים שהסדירו את נושא ההסעות מתוך משאביהם, אך במרבית המקרים לא נמצא לכך פתרון מערכתי. נראה כי מובילי התוכנית מצפים להתגייסות של ההורים או של רשויות לנושא, אך לא תמיד הדבר מתאפשר, בעיקר בקרב האוכלוסיות שמידת נחיצות החוגים בעבורן גבוהה יותר. תלמידים המשתתפים בתוכנית אינם יכולים לנוע באופן עצמאי בין יישובים או בתוך יישובים גדולים ומן הראוי שלא יעשו כך.

✓ תרומתה הנתפסת של התוכנית - החוגים נתפסים כבעלי פוטנציאל תרומה לתלמידים במספר מישורים, החל מהחשיפה לחוגים, בקרב תלמידים שלא נחשפו לחוגים קודם לכן, דרך אמצעי נוסף לפעילות בלתי פורמלית בשעות אחר הצהריים (בתוכנית מובנית, מנוהלת ומבוקרת, שמחליפה שהייה בבתים ללא מעורבות חברתית), וכלה בלמידת תכנים חדשים לצורכי חוויה או למידה.

מבחינת שביעות הרצון, **החוגים מוערכים כאיכותיים וישנה שביעות רצון רבה מהחוגים ומכלל המעורבים בתוכנית**, הן בקרב דוברי העברית והן בקרב דוברי הערבית. כמו כן, מרבית ההורים הביעו שביעות רצון גבוהה מאיכות התוכן שמועבר בחוג ומהמדריך, אם כי שביעות הרצון של הורים דוברי עברית שילדם משתתף בתוכנית הייתה נמוכה במעט מזו של הורים בשאר הארץ (בקרב דוברי הערבית המגמה הפוכה).

✓ סיבות לאי-הצטרפות לתוכנית - נדמה שבחלק מהיישובים ותת-האוכלוסיות **הסיבות לאי-רישום לתוכנית אינן נובעות בהכרח מסיבות כלכליות**, אף שסוגיה זו מהותית בקרב תת-אוכלוסיות נרחבות, ובמקרים רבים החסם הוא תפיסתי. מסקנה זו מתחזקת לנוכח העובדה כי עבור מרבית ההורים עלות החוג איננה הגורם המרכזי בהחלטה לרשום את ילדם לחוגים. נוסף על כך, **הממצאים הראו כי תלמידים (והוריהם) המשתתפים בחוג בתוכנית הביעו עמדות חיוביות יותר כלפי השתתפות בחוגים מתלמידים המשתתפים בחוג פרטי (בצפון או בשאר הארץ)**. זאת ועוד, תלמידים (והוריהם) המתגוררים בצפון אך שאינם משתתפים בחוגים, הביעו עמדות חיוביות יותר כלפי השתתפות בחוגים מתלמידים שאינם משתתפים בחוגים בשאר הארץ.

✓ ליווי ופיקוח על התוכנית - המדריכים שגויסו לתוכנית הם בעלי ניסיון בתחום התמחותם, ועל כן לא בוצעה הדרכה משמעותית בהיבטים המקצועיים אלא בהיבטים החברתיים/ערכיים הקשורים לתוכנית. בפועל החברה למתנ"סים קיימה שני ימי השתלמות, שההדרכות בהם התבססו על ערכה שניתנה למדריכים. ראוי לציין שבחלק מהמקרים המדריכים משמשים כמורים בבית הספר או בבתי ספר סמוכים, דבר שעשוי להיות משמעותי גם בהיבט הרצף וגם בקשר שבין המדריך לתלמידים. כמו כן, חשוב להדגיש כי **מרבית המדריכים ציינו כי הם נהנים ללמד בחוג במסגרת התוכנית ושהם שבעי רצון מאיכות החוגים**. זאת ועוד, למעלה מ-80% מהמדריכים ציינו כי עומד לרשותם כל הציוד הנדרש כדי לקיים את החוג. הקשר עם הרכזים היישוביים והמדריכים התבטא בעיקר בנושאי דיווח (על המדריכים לדווח מידי יום ביומו על נוכחות התלמידים בחוגים). מבחינת הקשר לרשות, עולה מהערכה כי דפוס הקשר הוא הטרוגני. אומנם ישנן רשויות אשר מעורבות בתוכנית, אך בפועל **מרביתן אינן מעורבות בתוכנית באופן אקטיבי**.

לסיום, ניכר כי התלמידים וההורים הביעו שביעות רצון גבוהה מהתוכנית, שדומה בעיקרה לזו שעליה דיווחו התלמידים וההורים לגבי חוגים בשאר חלקי הארץ. גם מבחינה לוגיסטית ניכר כי התוכנית עובדת היטב. בהתייחס למדדי ההצלחה שאותם הגדירו מובילי התוכנית, ניתן לומר כי גם אלה הושגו בהצלחה. בהתייחס ליכולת להרחיב את התוכנית לכל הארץ, אין ספק שהתוכנית במתכונתה הנוכחית פועלת בצורה טובה והדבר אפשרי במידה שיינתן מענה לנקודות החולשה שעלו בהערכה (הסעות, העלאת החשיפה לאוכלוסיות החלשות, רישום מוקדם וכו'), כפי שיפורט בהרחבה בפרק ההמלצות.

הקדמה

התוכנית "חוג לכל ילד" היא תוכנית העשרה המיועדת לכלל תלמידי כיתות ד'-ה' המתגוררים במחוז הצפון. מחוז הצפון מתאפיין בשונות גדולה מהבחינה הכלכלית והחברתית בין הרשויות הנכללות בו – מרביתן של הרשויות (כ-61%), הן מהמגזר הלא יהודי, המתאפיינות בקשיים כלכליים וברובן נמנות עם עשירוני הטיפוח הנמוכים והבינוניים¹. לפיכך, יזם שר החינוך את תוכנית "חיזוק הצפון", המיועדת לסייע בצמצום פערים ובהרחבת ההזדמנויות של כל תלמידיה ותלמידיה להשתלב בעתיד במוסדות להשכלה גבוהה. בפועל, תוכנית "חיזוק הצפון" מבקשת להעניק לתושבי הצפון שירותי חינוך מוגשים יותר וכן תקציב לחיזוק אוכלוסיות נזקקות במסגרת תוכניות שונות, שהתוכנית "חוג לכל ילד" היא אחת מהן².

התוכנית "חוג לכל ילד", שהחלה לפעול באוקטובר 2017, מציעה לכל תלמיד בכיתה ד'-ה' (כולל תלמידי החינוך המיוחד) להשתתף במהלך שנת הלימודים תשע"ח בחוג אחד לבחירתו לאחר שעות הלימודים (בסך-הכול כ-33 מפגשים). לפי מתווה התוכנית, עלות החוג למדינה היא 1290 ש"ח, התלמידים שגרים ברשויות הנמצאות בעשירונים 1-5 ישלמו דמי רישום של 100 ש"ח בשנה, ואילו התלמידים שגרים ברשויות הנמצאות בעשירונים 6-10 ישלמו דמי רישום בסך 200 ש"ח בשנה. כלומר, התוכנית היא דיפרנציאלית, אולם הדיפרנציאליות באה לידי ביטוי בתשלומי ההורים ולא בסבסוד המדינה (למעט בקרב תלמידי החינוך המיוחד, שם סבסוד המדינה הוא כפול), ובעצם כך נשמרת הרמה הנדרשת של החוגים. נכון לשנת תשע"ז, פוטנציאל התלמידים להשתתפות בתוכנית עמד על כ-51,000 תלמידים.

כדי לבחון מהם תחומי העניין של התלמידים, במהלך חודש יוני 2017 נשאלו תלמידי כיתות ג'-ד', באמצעות שאלון מקוון שהועבר על ידי בית הספר, באילו חוגים הם היו מעוניינים להשתתף בשנת הלימודים הבאה (תשע"ח). כל תלמיד התבקש לדרג את העדפותיו מתוך רשימה קיימת, הכוללת שישה אשכולות עניין: שפות, טכנולוגיה ומדעים, טבע וסביבה, ספורט, מוסיקה ואומנויות, אולם בפועל הותאמו החוגים לצורכי היישוב. יחד עם זאת, כיוון שלפי מובילי התוכנית פתיחת כל חוג תלויה במינימום נרשמים, הרי שבמקרים מסוימים חלק מהתלמידים לא שובצו לחוג שאותו הם ביקשו, אולם במהלך החודשיים הראשונים כל תלמיד יכול היה לבקש להחליף חוג.

מטרות התוכנית

מעבר להשתתפות התלמיד בחוג, התוכנית שמה לה למטרה להעצים את התלמידים המשתתפים בחוגים, וכן לגרום לשינוי התנהגותי בקרב התלמידים ומשפחתם בכל הקשור להרגלים שקשורים בתרבות הפנאי ובהשתתפות בחוגים, בעיקר בקרב האוכלוסייה החלשה במחוז, ובכך לצמצם את הפערים בנושא. כמו כן מבקשת התוכנית לקדם קירוב לבבות בין תלמידים יהודים לתלמידים ערבים, וזאת באמצעות קיום טורנירים

---

¹ אתר דוברות משרד החינוך, <http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Dovrut/actualya/tochnithasarlehizukhazafon.htm>
² אתר משרד החינוך, <http://edu.gov.il/owlHeb/Pages/north.aspx>

אזורים ותערוכות במסגרת מרבית החוגים הקיימים בתוכנית. לבסוף, היעד המרכזי של התוכנית הוא להחיל את הפיילוט הנוכחי, על המסקנות והתובנות שעלו ממנו, על אזורים נוספים בארץ במסגרת תוכנית לאומית רחבת היקף, שתשמש, למעשה, בסיס למדיניות בתחום תרבות הפנאי וההעשרה בקרב תלמידי ישראל.

את החוגים מפעילה החברה למתנ"סים, שם גם התקיימו מרבית החוגים. כאשר הדבר אינו מתאפשר, במקרים של רשויות שאין בהן מתנ"ס (כ-47 רשויות), או כשהמקום במתנ"ס מוגבל, או בשל החלטת רשות, התקיימו החוגים באתרים שונים, לרבות בתי הספר. עם זאת, חשוב לציין כי בפועל לבית הספר אין אחריות ישירה על תפעול החוגים והוא משמש כגורם מעודד ומתווך בלבד וכאכסניה.

יעדי התוכנית

לפי מובילי התוכנית, יעדי התוכנית הן כדלהלן:

1. העצמת התלמידים ושינוי בתפיסת העצמי, לצד שינוי התנהגות, מודעות וצמצום פערים בכל הקשור לתרבות פנאי והעשרה, הן בקרב התלמידים והן בקרב הוריהם.
2. קירוב לבבות בין תלמידים יהודים לערבים
3. בסיס למדיניות והרחבת התוכנית לכל הארץ

מדדי הצלחה

בהתאם ליעדים, ולפי מובילי התוכנית, התוכנית תוגדר כמוצלחת אם יתקיימו אחד או יותר מהפרמטרים הבאים:

1. השתתפות של לפחות 60% ממאגר התלמידים הפוטנציאלי, העומד על כ-51,000 תלמידים.
2. התלמידים והוריהם ידווחו על שביעות רצון גבוהה מאיכות החוגים ומשילובם בפעילות חברתית.
3. שינוי תפיסות ושינוי התנהגות בקרב התלמידים (והוריהם) שהשתתפו בחוגים.

מטרת ההערכה ושאלות המחקר

ראמ"ה נתבקשה ללוות את התוכנית במחקר דו-שנתי של הערכה מעצבת. ההערכה נועדה לספק למשרד החינוך ולמובילי התוכנית מידע לגבי מידת השגת המטרות הנתפסות של התוכנית, אופן יישומה, ומידת שביעות הרצון של התלמידים, ההורים והמדריכים ממרכיביה השונים. נוסף על כך, הערכה זו עתידה להעמיד בסיס שיאפשר להרחיב את התוכנית לכלל הארץ, בין היתר באמצעות השוואת הנתונים שיעלו ממנה עם ממצאי מדגם ארצי מייצג, דבר שייתן משנה תוקף לתוצאות שיתקבלו. השוואת הנתונים תסייע לבחון אם השפעות התוכנית הן מעבר לנתונים בכלל הארץ, כלומר מעבר לנקודת נורמה קיימת. בנוסף, הנתונים בצפון ישוו לקבוצה נוספת, תלמידי הצפון שאינם משתתפים בתוכנית. השוואה זו עתידה לסייע להבין באיזה מידה התוכנית משפיעה על המשתתפים בה ועד כמה השפעה זו שונה או דומה להשפעה על תלמידים מן הצפון אשר משתתפים רק בחוג פרטי או אינם משתתפים בחוגים כלל.

שאלות ההערכה המרכזיות הן כדלקמן:

- **כיצד מיושמת התוכנית?** (כמה מתוך פוטנציאל התלמידים אכן משתתף בחוגים במסגרת התוכנית? מהי מידת החשיפה של התוכנית לתלמידים ולהוריהם? האם בחירת התלמידים כובדה והם אכן "קיבלו" את החוג שאותו ביקשו? האם התלמידים מתמידים בהגעה לחוג? איך מתנהל הקשר עם בית הספר? האם מתקיימים טורנירים אזוריים?)
- **מהי תרומתה הנתפסת של התוכנית עבור התלמידים, ההורים והמדריכים?** (באיזו מידה התכנית הצליחה להנחיל את רעיון חוגי ההעשרה בקרב התלמידים ובני משפחתם? האם התכנית סייעה בשינוי עמדות התלמידים לגבי תרבות הפנאי? באיזו מידה התכנית הצליחה לצמצם פערים בין תלמידים בתחום תרבות הפנאי? מהי איכות התוכן הנתפסת של החוג? מהי מידת שביעות הרצון מהמדריך ושל המדריך? היבטים לוגיסטיים של התוכנית, לרבות מיקום הפעילות ותפקיד בית הספר כגורם מתווך).
- **מהן הסיבות לאי-הצטרפות של תלמידים לחוגים?** (האם במקביל הם משתתפים בחוגים אחרים? מהן הסיבות לכך שתלמידים לא הצטרפו לחוגים? בקרב אלו שלא נרשמו לתוכנית, האם נרשמו לחוג אחר? מיהם המתחרים הקיימים בשוק, וכיצד השתלבה התוכנית במארג החוגים הקיימים? האם ההשתתפות בחוג באה על חשבון פעילויות אחרות, דוגמת פעילויות בתנועת נוער, התנדבות, חוגי העשרה בתשלום מלא וכו'? מהו אחוז הנשירה?)
- **ליווי ופיקוח על התוכנית** (כיצד מתבצעת הכשרת המדריכים? מהי מידת המעורבות של הרכז הקהילתי ושל הרכז האזורי? איך מתנהל הקשר מול הרשות המקומית?)

התשובות לשאלות אלו ייבחנו בהשוואה לתשובות שעלו במדגם ארצי (שאינו כולל את מחוז צפון) ובפילוח למגזרים לפי רקע חברתי-כלכלי, כפי שיפורט בהמשך.

שיטה

כדי לתת מענה למטרות ההערכה נבנה **מערך מחקר משולב הכולל שיטות מחקר איכותניות וכמותיות**. יתרונותיהן של שיטות האיסוף האיכותניות הוא בהערכת מדדים סובייקטיביים, בלמידה מתוך תיאורי מקרה, באיתור ובעיבוד היבטים מקדמים ומעכבים בהתנהלות התוכנית וכו'. שימוש בשיטות מחקר כמותיות מאפשר לקבל תמונת מצב סטטיסטית מייצגת ולהכליל את הממצאים על כלל האוכלוסייה הרלוונטית, **תוך השוואה בין מספר קבוצות מייצגות: (1) תלמידים אשר השתתפו בחוגים בתוכנית (2) תלמידים אשר לא השתתפו בחוגים בתוכנית (מי בחוג פרטי ומי כלל לא) ו- (3) מדגם ארצי מייצג ("שאר הארץ", ללא תלמידי הצפון: משתתפים בחוגים ושאינם משתתפים בחוגים)**. שתי קבוצות ההשוואה מאירות את התוצאות שהתקבלו ונותנות להן משנה תוקף. כמו כן, השוואת הנתונים לשתי קבוצות מדגם נוספות מאפשרת לקבל אינדיקציה לגבי השגתם או אי-השגתם של מדדי ההצלחה שהוגדרו על ידי מובילי התוכנית ולאפשרות להחיל את התוכנית באזורים נוספים בארץ.

אוכלוסייה ומדגם

מדגם איכותני

ההערכה האיכותנית כללה ראיונות עם מדריכי החוגים, הרכזים הבית ספריים, הרכזים הקהילתיים ורכזי האשכולות ועם קבוצות מיקוד עם תלמידים. לשם כך נבנה מדגם מייצג של **מדריכים** (מדריך אחד לפחות עבור כל אשכול חוגים בכל מגזר, קרי דוברי עברית ודוברי ערבית) ו**רכזים קהילתיים** (רשותיים), בחתך לפי מגזר שפה. עבור ההערכה האיכותנית של ה**רכזים הבית ספריים** נבנה מדגם מייצג בהתאם לדגימת קבוצות המיקוד של התלמידים. כלומר, בבתי הספר שבהם נערכו קבוצות מיקוד נדגמו גם הרכזים הבית ספריים. קבוצות המיקוד בקרב ה**תלמידים** נערכו בזמן הלימודים בבית הספר, זאת על מנת לתת ביטוי לתלמידים המשתתפים בחוגים ממגוון אשכולות, ובחתך לפי מגזר שפה, פיקוח ורקע חברתי-כלכלי של בית הספר. בנוסף נערכו ראיונות עם **רכזי האשכולות** של החברה למתנ"סים אשר מעורבים בתוכנית.

דגימה

דגימת התלמידים, המדריכים והרכזים למחקר האיכותני נעשתה באופן אקראי, בחתך לפי מגזר (דוברי עברית ודוברי ערבית) ולפי פיקוח (ממלכתי וממלכתי-דתי). בקרב התלמידים הדגימה הביאה בחשבון גם רקע חברתי-כלכלי של בית הספר (נמוך, בינוני וגבוה).

כלי ההערכה

1. **ראיונות עומק** מובנים למחצה בקרב מדגם מייצג של **מדריכי החוגים, הרכזים הבית ספריים, הרכזים הקהילתיים** (רשותיים) ו**רכזי האשכולות**.
2. **תצפיות על המדריך והתלמידים** במהלך החוג.
3. **קבוצות מיקוד עם התלמידים** המשתתפים בחוגים.

לוח 1 מציג סיכום של כלל הראיונות שהתבצעו במסגרת המחקר (מחוז צפון בלבד):

לוח 1: מספר המשתתפים במדגם האיכותני, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

סה"כ	דוברי ערבית	דוברי עברית	אוכלוסייה	
18	8	10	מדריכים	
11	5	6	רכזים יישוביים	
5	-	5	רכזי אשכולות	
15	-	3	רקע גבוה	קבוצת מיקוד עם תלמידים
	2	3	רקע בינוני	
	4	3	רקע נמוך	
15	-	3	רקע גבוה	רכזים בית ספריים
	2	3	רקע בינוני	
	4	3	רקע נמוך	

הראיונות התקיימו בחודשים פברואר - אפריל 2018. כפי שניתן לראות, התקיימו 49 ראיונות ו-15 קבוצות מיקוד. מתוך כך, 9 קבוצות התקיימו עם תלמידים דוברי עברית ו-6 עם תלמידים דוברי ערבית, ולכל אחד מסוגי הרקע החברתי-כלכלי (הבית ספרי) ניתן ייצוג הולם.

מדגם כמותי

ההערכה הכמותית נערכה בקרב שלוש קבוצות של תלמידים והורים: אלה שהשתתפו בחוג בתוכנית, אלה שלא השתתפו בחוג בתוכנית ומדגם ארצי מייצג ("שאר הארץ", ללא אוכלוסיית הצפון), וכן בקרב מדריכי החוגים. השאלונים הממוחשבים לתלמידים הועברו במהלך יום הלימודים, זאת על מנת לקבל מענה גם מהתלמידים שלא השתתפו בחוג בתוכנית. שאלוני ההורים והמדריכים הועברו טלפונית.

דגימה

הדגימה היא דגימת שכבות מייצגת. דגימת התלמידים (כיתות ד'-ה') נעשתה בהתאם לרשומות של משרד החינוך, לפי משתני מגזר, פיקוח ורקע חברתי-כלכלי, ללא המגזר החרדי. בכל כיתה נדגמו 10 הורים באופן אקראי. איסוף פרטי ההורים נעשה בהתאם לרשומות של בתי הספר שנדגמו. דגימת המדריכים נעשתה בהתאם לרשומות שסופקו על ידי החברה למתנ"סים. דגימת התלמידים, ההורים והמדריכים למחקר הכמותי

נערכה בהתאם למשתנים הבאים: מגזר (דוברי עברית ודוברי ערבית), רקע חברתי-כלכלי של בית הספר (נמוך, בינוני וגבוה) ופיקוח (ממלכתי וממלכתי-דתי, ללא חרדים).

צוות הערכה פנה בשאלונים טלפוניים למדריכי החוגים וכן להורי התלמידים משלושת קבוצות המדגם, כפי שפורט לעיל. במקביל, התלמידים בכל שלושת קבוצות המדגם השיבו על שאלונים ממוחשבים שהועברו במהלך יום הלימודים בבית הספר.

כלי ההערכה

1. **שאלון ממוחשב** ייעודי ומובנה שהועבר בקרב שלושה מדגמים מייצגים של **תלמידים**: אלו המשתתפים בחוגים בתוכנית, אלו שאינם משתתפים בחוג בתוכנית – מי מהם שמתתף בחוג פרטי ומי מהם שאינם משתתפים בחוג כלל (קבוצת השוואה) ומדגם ארצי מייצג של תלמידים משתתפים ושאינם משתתפים בחוגים ("שאר הארץ", קבוצת השוואה נוספת, על מנת לבחון את השפעת התוכנית מעבר לנקודת הבסיס).

2. **סקר טלפוני** שהועבר לשלושה מדגמים מייצגים של **הורים**: אלו אשר ילדיהם משתתפים בתוכנית, אלו שילדיהם אינם משתתפים בתוכנית – מי מהם שמתתף רק בחוג פרטי ומי שאינו משתתף בחוג כלל (קבוצת השוואה) ומדגם ארצי מייצג של תלמידים המשתתפים ושאינם משתתפים בחוגים ("שאר הארץ", קבוצת השוואה נוספת, על מנת לבחון את השפעת התוכנית מעבר לנקודת הבסיס).

3. **סקר טלפוני** שהועבר בקרב **מדריכי החוגים** בתוכנית.

אופן העברת הסקר ומועד ההעברה

הסקר הממוחשב של **התלמידים** הועבר בחודשים אפריל – יוני 2018 במהלך יום הלימודים, בשתי שפות: עברית וערבית. הבחירה להעביר את הסקר לקראת סוף שנת הלימודים נבעה מהרצון לבחון בפרספקטיבה רחבה יותר את אופי ההשתתפות של התלמידים בחוגים לאורך השנה. הסקר היה בנוי בצורה של הדלגות בין שאלות, קרי חלק מהשאלות שעליהן נתבקשו התלמידים להשיב היו תלויות בתשובות שאותן סימנו קודם לכן. השאלונים כללו שאלות כלליות על השתתפות בחוגים ושגרת אחר הצהריים של הילדים ושאלות ספציפיות לגבי החוג שבו הם משתתפים, אם במסגרת "חוג לכל ילד" ואם במסגרת אחרת.

הסקר שהועבר בקרב תלמידי מחוז צפון כלל בשלמותו 128 שאלות (רובן סגורות) ובהתאם לתשובות התלמידים **הבחין בין שלוש קבוצות**: תלמידים המשתתפים בחוג במסגרת "חוג לכל ילד", תלמידים המשתתפים רק בחוג באופן פרטי ותלמידים שאינם משתתפים בחוגים כלל. השאלונים כללו שאלות כלליות לגבי ההשתתפות בחוגים וחשיבותם, שאלות על מדריך החוג ועל פעילויות ושגרות אחר הצהריים של התלמידים. בנוסף, נשאלו התלמידים לגבי החוגים בתוכנית.

הסקר שהועבר בקרב התלמידים במדגם הארצי כלל 55 שאלות, ובהתאם לתשובות התלמידים **הבחין בין שתי קבוצות**: תלמידים המשתתפים בחוגים ותלמידים שאינם משתתפים בחוגים. השאלונים כללו שאלות

כלליות לגבי השתתפות בחוגים וחשיבותם של החוגים, שאלות על מדריך החוג ועל הפעילויות ושגרות אחר הצוהריים של התלמידים.

מכיוון שחלקו הארי של הסקר הועבר לקראת סוף שנת הלימודים, בחלק מהמקרים נוכחות התלמידים בכיתות הייתה מצומצמת.

הסקר הטלפוני להורים הועבר במהלך החודשים יוני – אוגוסט 2018 בשתי שפות: עברית וערבית. במרבית השאלות ההורים התבקשו להתייחס באופן ספציפי לילדם הלומד בכיתה ד' או ה'. השאלונים להורים כללו שאלות כלליות בנוגע להשתתפות של ילדים בחוגים ולשגרת אחר הצוהריים, וכן שאלות הקשורות באופן ספציפי יותר להשתתפות (או אי-השתתפות) של ילדם בחוג, אם במסגרת "חוג לכל ילד" ואם במסגרת אחרת. בסך הכול כלל הסקר 74 שאלות בגרסת הצפון ו-47 שאלות בגרסה הארצית.

הסקר הטלפוני למדריכים בתוכנית הועבר במהלך החודשים יוני – אוגוסט 2018 ובעברית בלבד. הסקר בשלמותו כלל 53 שאלות (רובן סגורות), חלקן קשורות להדרכת התלמידים בחוג (ובכלל זה גם הדרכה בחוגים שאינם במסגרת התוכנית) וחלקן לעבודה מול החברה למתנ"סים.

השתתפות ושיעורי השבה

כאמור, במסגרת ההערכה הכמותית נבנו שלושה מדגמים: תלמידים, הורים ומדריכים. המדגם לתלמידים ולהורים נחלק לשניים, מחוז צפון ומדגם ארצי מייצג שאינו כולל את אוכלוסיית הצפון ("שאר הארץ").

בסך-הכול נסקרו 101 בתי ספר, המבטאים שיעור השבה של 84%. מתוך כך, 2,130 תלמידים הם ממחוז צפון (65% שיעורי השבה) ו-2,168 תלמידים משאר המחוזות (66% שיעורי השבה). כפי שניתן לראות, ברמת התלמידים מדובר בשיעורי השבה נמוכים יחסית, המשקפים תופעה שבה לקראת סוף שנת הלימודים תלמידים רבים אינם מגיעים עוד לבית הספר. יחד עם זאת, חשוב לציין כי בכל כיתה נסקרו כלל התלמידים שהגיעו ללימודים באותו יום. בנוסף, נסקרו 1,005 הורים (70% שיעורי השבה) ו-715 מדריכים (80% שיעורי השבה).

לוח 2: שיעורי המשיבים על שאלוני הסקר –

חלוקה לפי אינפורמנטים, מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי של בית הספר

שאר הארץ	מדגם צפון				
	דוברי ערבית	דוברי עברית	דוברי ערבית	דוברי עברית	
75%	89%	96%	78%		בתי ספר (N=101)
-	92%	-	75%	רקע גבוה	רקע חברתי-כלכלי (ביה"ס)
75%	100%	92%	58%	רקע בינוני	
58%	83%	100%	92%	רקע נמוך	
55%	73%	74%	63%	ד	תלמידים* (N=4,298)
52%	75%	71%	61%	ה	
74%	69%	65%	73%	ד	הורים (N=1,005)
61%	74%	61%	79%	ה	
-	80%				מדריכים (N=715)

*מתוך בתי הספר שהשתתפו במדגם. שיעורי ההשבה הנמוכים משקפים את העובדה שלקראת סוף שנת הלימודים תלמידים רבים אינם מגיעים לבית הספר, דבר שלעצמו דורש מחקר נפרד.

אופן ניתוח הנתונים

בדוח הנוכחי יוצגו עמדותיהם של כלל המשיבים, קרי, תלמידים, הורים, מדריכים ורכזים, לפי הנושאים שעליהם התבקשו להשיב.

הנתונים שנאספו במחקר יוצגו בהתאם לפילוחים הבאים: מגזר (דוברי עברית ודוברי ערבית) ורקע חברתי-כלכלי של בית הספר (נמוך, בינוני וגבוה). כמו כן, לאורך הדוח ישנן השוואות בין התוצאות שהתקבלו עבור הקבוצה שהשתתפה בתוכנית ובין שתי קבוצות ההשוואה הנוספות: תלמידי (והורי) מחוז צפון שלא השתתפו בתוכנית (מי שכלל לא השתתף ומי שהשתתף רק בחוג פרטי) ומדגם ארצי מייצג ("שאר הארץ", ללא אוכלוסיית הצפון).

בעבור מרבית ההיגדים המוצגים בדוח, נתבקשו המשיבים לציין באיזו מידה הם מסכימים עם הנאמר בהיגד, ולציין זאת על פני סולם בן חמש דרגות הנע "במידה רבה מאוד" (5) ועד "כלל לא" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את שני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (4 או 5), כמסכימים עם ההיגד

וחושב שיעורם (באחוזים). בנוסף, עבור חלק מהנושאים המדווחים חושב מדד מסכם, שחושב כממוצע של אחוזי המסכימים עם ההיגדים השונים המתארים את הנושא. בהתאמה, ערכי המדד נעים בין 0 ל-100.

מגבלות המחקר

למחקר הנוכחי מספר מגבלות מחקר:

ראשית, המחקר הוא דו-שנתי, ועל כן לא ניתן לדווח על שינויים תפיסתיים אלא רק על הבדלים בין קבוצות. שנית, המחקר עונה על שאלות הערכה מעצבת ולא על שאלות כדוגמת אפקטיביות החוג. כמו כן, חשוב לציין כי אין לנו כל מידע על אודות דפוסי ההשתתפות של התלמידים בחוגים טרם החלת התוכנית, ומכאן שבשלב זה אין אפשרות לדווח על אפקטיביות התוכנית.

ממצאים

ממצאי ההערכה יוצגו ויתוארו בהתאם לשאלות ההערכה אשר הוצגו בפרק השיטה. הממצאים יתמקדו בהיבטים הבאים:

פרקים 1 ו-2 מתמקדים בהיבטי **היישום של התוכנית**, ובכלל זה שיעור ההשתתפות של התלמידים בחוגים, קריטריונים לבחירת חוג ומגוון החוגים הקיים באזור המגורים, תפיסת מטרות התוכנית, הרשמה לתוכנית, מידת החשיפה של התוכנית והגעה לחוג. הממצאים יוצגו לפי מגזר ורקע חברתי-כלכלי, ובמידת האפשר גם בהשוואה למדגם ארצי.

פרקים 3 ו-4 מתמקדים בהיבטי **התרומה הנתפסת של התוכנית**, ובכלל זה בהיבטים התוכניים של התוכנית ושל השתתפות בחוגים ככלל, בשביעות רצון מהתוכנית ובהיבטים לוגיסטיים. הממצאים יוצגו לפי מגזר ורקע חברתי-כלכלי, ובמידת האפשר גם בהשוואה למדגם ארצי.

פרק 5 מציג את **הסיבות לאי-הצטרפות של תלמידים לתוכנית ולחוגים בכלל**, כפי שעלה מתשובות התלמידים וההורים במדגם. כמו כן הפרק מציג את אופן השתלבותה של התוכנית בתוך מארג החוגים הקיים. הממצאים יוצגו לפי מגזר ורקע חברתי-כלכלי, ובמידת האפשר גם בהשוואה למדגם ארצי.

פרק 6 מציג את **היבטי הליווי והפיקוח על התוכנית**, קרי אופן הכשרת המדריכים, הקשר עם הרכז הקהילתי והאזורי וכן הקשר מול הרשות המקומית.

1. השתתפות תלמידים בחוגים

א. שיעור התלמידים המשתתפים בחוגים

בפרק זה מוצגת התפלגות התלמידים בהתאם לאופן השתתפותם בחוגים. התפלגות זו עשויה לסייע בהבנת האפקט שיש לתוכנית ביחס לשאר הארץ, תוך הפניית זרקור לתת-אוכלוסיות ספציפיות (לפי רקע חברתי-כלכלי ומגזר שפה), עוד בטרם ייערך ניתוח נתונים ממוקד. חשוב לציין כי אין בידנו נתונים על השתתפות בחוגים טרם החלת התוכנית, ועל כן בשלב זה קשה לקבל מידע לגבי אפקטיביות התוכנית.

לוח 3 מציג את התפלגות התלמידים בהתאם לאופן השתתפותם בחוגים, בחלוקה לפי מגזר שפה ומדגם (צפון מול שאר הארץ). בתוך כל קבוצת השתתפות ומגזר שפה הנתונים מוצגים גם בחלוקה לפי רקע חברתי-כלכלי.

לוח 3: שיעורי השתתפות התלמידים בחוגים, בחלוקה לפי מדגם, מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

שאר הארץ		צפון				
לא משתתפים כלל	משתתפים רק בחוג פרטי	לא משתתפים כלל	משתתפים רק בחוג פרטי	משתתפים בחוג לכל ילד		
10%	90%	7%	56%	36%	רקע גבוה	עברית
17%	83%	15%	44%	41%	רקע בינוני	
25%	75%	23%	34%	42%	רקע נמוך	
19%	81%	13%	32%	55%	רקע בינוני	ערבית
34%	66%	11%	23%	67%	רקע נמוך	

מהנתונים בלוח 3 אפשר לראות כי לאחר שנה של הפעלת התוכנית בקרב תלמידים דוברי עברית, שיעור התלמידים שכלל אינם משתתפים בחוגים בצפון נמוך במעט מזה שבשאר הארץ. תמונה דומה מצטיירת גם בקרב דוברי הערבית, כלומר בצפון תלמידים דוברי עברית וערבית הולכים מעט יותר לחוגים מאשר תלמידים ביתר חלקי הארץ. ככלל, ניתן לראות כי בצפון תלמידים מרקע נמוך משתתפים יותר בתוכנית (42%) מאשר בחוג פרטי (34%), ואילו תלמידים מרקע גבוה משתתפים יותר בחוג פרטי (56%) מאשר בחוג בתוכנית (36%). כלומר, תלמידים דוברי עברית מרקע נמוך (ובינוני) משתתפים יותר בחוג בתוכנית מאשר תלמידים מרקע גבוה.

בקרב תלמידים דוברי ערבית, שיעורי ההשתתפות בחוגים של תלמידי הצפון גבוהים יותר, בפרט בקרב תלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך, מאשר בקרב תלמידים משאר הארץ (90% לעומת 66%). זאת ועוד, ניתן לראות כי בצפון, שיעורי ההשתתפות של תלמידים דוברי ערבית בחוג במסגרת התוכנית גבוה במיוחד, ועומד על למעלה מ-55%.

ניתן לסכם ולומר כי בהשוואה לשאר הארץ, שיעורי ההשתתפות בחוגים של תלמידים דוברי עברית בצפון גבוה במעט מזה שבשאר הארץ, ואולם, בחלוקה לפי רקע חברתי-כלכלי, תלמידים מרקע נמוך משתתפים יותר בחוג במסגרת התוכנית מאשר בחוג פרטי, נתון שלא נצפה ביחס לתלמידים מרקע גבוה ובינוני. בקרב

דוברי ערבית התמונה בולטת יותר, ומהמצאים עולה כי **שיעור המשתתפים בחוגים בצפון גבוה יותר מאשר בשאר הארץ**, בפרט בקרב תלמידים מרקע **חברתי-כלכלי נמוך**. זאת ועוד, ניתן לראות בצורה בולטת כי בצפון **תלמידים דוברי ערבית משתתפים יותר בחוג בתוכנית** מאשר בחוג פרטי.

ב. קריטריונים לבחירת חוג

בבחירת חוג לילד, ישנה משמעות גם לקריטריונים שלפיהם ההורים בוחרים את החוג שאליו הם רושמים את ילדם. לוח 4 מציג את דיווחי ההורים שילדיהם משתתפים בתוכנית "חוג לכל ילד" לגבי מידת החשיבות שהם מייחסים לקריטריונים שונים בבואם לרשום אותם לחוג (דיווחי כלל ההורים לפי שפה ורקע חברתי-כלכלי מוצגים בלוח 31 בנספח א'). מהמצאים עולה כי בקרב הורים דוברי עברית וערבית הקריטריון השכיח ביותר לבחירת חוג הוא **מידת העניין שיש לילד בחוג** (בנספח א' אפשר לראות כי דיווח זה נשאר דומה גם בין הרמות החברתיות-כלכליות ובין מדגמים). עוד ניתן לראות כי גם **לנושא החוג, לשעות ולמיקום חשיבות רבה**, אולם מידת חשיבותם משתנה בין הורים דוברי עברית להורים דוברי ערבית (ומעט בין הרמות החברתיות-כלכליות בקרב דוברי העברית). מעניין לראות כי בקרב הורים דוברי עברית והורים דוברי ערבית **עלות החוג כקריטריון לבחירה דווחה בשכיחות הנמוכה ביותר ביחס לשאר הקריטריונים**, אם כי קיים פער של כ-10% בדיווח לטובת ההורים דוברי הערבית (הורים מרקע נמוך שילדם משתתף בתוכנית נטו לדווח על היבט זה יותר מהורים אחרים, ובכלל זה הורים משאר הארץ). ככלל, אפשר לראות כי לעומת הורים דוברי עברית, הורים דוברי ערבית נטו לרוב לדווח בשיעורים גבוהים יותר על כל אחד מהקריטריונים שנתפסו בעיניהם כחשובים בבחירת חוג.

לוח 4: דיווחי הורים שילדם משתתף בתוכנית לגבי הקריטריונים שלפיהם יש לבחור חוג, שיעור המסכימים עם ההיגדים לפי מגזר שפה

דירוג שכיחות	דוברי עברית	דירוג שכיחות	דוברי ערבית
1	98%	1	100%
2	88%	2	96%
3	82%	3	93%
4	81%	4	93%
5	73%	5	91%
6	69%	6	83%
7	68%	7	77%

ג. מבחר החוגים באזור המגורים

לוח 5 מציג את דיווחי ההורים על ידיעתם לגבי מבחר החוגים הקיים באזור מגוריהם, ועד כמה הם סבורים כי קל או קשה למצוא לילדם חוג מתאים. דיווחי ההורים שילדם משתתף בתוכנית מוצגים בהשוואה להורים משאר חלקי הארץ שילדם משתתף בחוגים. בלוח 32 בנספח א' מוצגת השוואה גם לדיווחי ההורים בצפון שילדם משתתף רק בחוג פרטי.

לוח 5: דיווחי ההורים באשר למבחר החוגים הקיים באזור מגוריהם,

חלוקה לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

למיטב ידיעתך, מבחר החוגים באזור מגוריך:		גדול ואין לי בעיה למצוא חוג שמתאים לילדי	גדול, אבל אני לא מוצא חוג שמתאים לילדי	קטן, אבל אין לי בעיה למצוא חוג שמתאים לילדי	קטן, לכן אני לא מוצא חוג שמתאים לילדי
משתתפים בחוג לכל ילד	צפון	סה"כ	46%	5%	23%
		גבוה	58%	2%	15%
		בינוני	43%	5%	25%
לא משתתפים בחוגים	דוברי עברית	סה"כ	27%	9%	42%
		גבוה	33%	11%	38%
		בינוני	23%	4%	44%
משתתפים בחוגים	ארצי	סה"כ	55%	11%	16%
		גבוה	60%	11%	13%
		בינוני	48%	12%	20%
לא משתתפים בחוגים	צפון	סה"כ	44%	23%	31%
		גבוה	50%	18%	32%
		בינוני	39%	28%	34%
משתתפים בחוגים	דוברי עברית	סה"כ	51%	4%	18%
		בינוני	54%	2%	16%
		נמוך	50%	4%	19%
לא משתתפים בחוגים	ארצי	סה"כ	37%	6%	33%
		בינוני	33%	18%	33%
		נמוך	39%	0%	34%
משתתפים בחוגים	דוברי עברית	סה"כ	48%	4%	24%
		בינוני	45%	8%	19%
		נמוך	51%	0%	30%
לא משתתפים בחוגים	צפון	סה"כ	24%	9%	61%
		בינוני	29%	17%	44%
		נמוך	22%	5%	70%

מהממצאים בלוח 5 עולה כי הורים שילדיהם משתתפים בחוגים מדווחים בשכיחות גבוהה כי מבחר החוגים באזור מגוריהם גדול ואין להם בעיה למצוא חוג מתאים לילדם, אולם ניכר כי דיווח זה מעט נמוך יותר בקרב הורים דוברי עברית שילדם משתתף בחוג בתוכנית. מנגד, הורים דוברי עברית שילדם משתתף בתוכנית דיווחו בשכיחות גבוהה מעט יותר מההורים בשאר הארץ על כך שמבחר החוגים באזור מגוריהם גדול ואין להם בעיה למצוא חוג מתאים לילדם.

בהתייחס לדיווחי ההורים שילדם כלל לא משתתף בחוגים, אפשר לראות שבצפון הורים מדווחים בשכיחות גבוהה יותר מההורים בשאר הארץ על כך שמבחר החוגים באזור מגוריהם מצומצם, בעיקר בקרב דוברי העברית (42% בקרב דוברי העברית לעומת 33% בקרב דוברי העברית). עם זאת, כדאי לשים לב שבקרב דוברי העברית שיעור ההורים בצפון שדיווח על כך שמבחר החוגים באזור המגורים קטן ועל כן קשה למצוא

חוג מתאים – גבוה יותר משיעור ההורים שדיווחו כך בשאר הארץ (42% לעומת 31%). מגמה הפוכה נצפתה בקרב הורים דוברי ערבית.

ניתן לומר כי הורים שילדיהם משתתפים בחוגים נוטים לדווח בשכיחות גבוהה יותר על כך שאין להם בעיה למצוא חוג לילדם מאשר הורים שילדיהם אינם משתתפים בחוגים, ובפרט בקרב דוברי העברית. בהתייחס לצפון, דוברי הערבית דיווחו בשכיחות גבוהה יותר על כך שאין להם בעיה למצוא חוג מתאים לילדם, ללא קשר לדפוס ההשתתפות שלהם. מכאן ניתן להניח כי מי שילדו משתתף בתוכנית נוטה לראות את מבחר החוגים כגדול יותר ממי שילדו אינו משתתף בה. זאת ועוד, ניתן לראות כי בצפון הורים המדווחים על קושי במציאת חוג לילדם הם לרוב מרקע נמוך.

לסיכום פרק זה, ניכר כי **תלמידים דוברי ערבית מרקע נמוך משתתפים יותר בתוכנית בהשוואה לתלמידי הצפון האחרים**. בנוסף, **תלמידים דוברי ערבית מרקע נמוך בצפון משתתפים יותר בחוגים בהשוואה לתלמידים מרקע דומה בשאר חלקי הארץ**. בנוסף, **ניכר כי תלמידים דוברי ערבית מרקע נמוך משתתפים יותר בתוכנית מאשר תלמידים מרקע גבוה**, המשתתפים יותר בחוגים פרטיים. זאת ועוד, **הורים לתלמידים המשתתפים בחוגים, ובחוגים בתוכנית בפרט, לרוב דיווחו כי מבחר החוגים באזור מגוריהם גדול ואין להם בעיה למצוא חוג מתאים לילדם**, ואילו הורים לילדים שאינם משתתפים בחוגים דיווחו ההפך. עם זאת, הורים דוברי ערבית בצפון דיווחו בשיעורים גבוהים יותר מההורים בשאר הארץ על כך שמבחר החוגים באזור מגוריהם מצומצם ועל כן קשה להם למצוא חוג מתאים לילדם.

בהתייחס לקריטריונים שלפיהם, על פי דיווחי ההורים, הם בוחרים חוג לילדם, עולה כי הקריטריון השכיח ביותר לבחירת חוג הוא **מידת העניין שיש לילד בחוג** (כ-100% מההורים ציינו זאת). לעומת זאת, בקרב כלל ההורים דווח קריטריון העלות בשכיחות הנמוכה ביותר (כ-70%), אם כי מעט יותר על ידי הורים שילדם משתתף בתוכנית.

מהאמור לעיל ניתן להסיק כי בפועל המשתתפים בתוכנית הם גם קהל היעד המוגדר שלה, דהיינו תלמידים מרקע נמוך (דוברי ערבית וערבית).

2. שביעות רצון מההיבטים הארגוניים

בפרק זה יוצגו דיווחי התלמידים, ההורים והמדריכים לגבי האופן שבו יושמה התוכנית בפועל. תחילה יוצגו עמדות התלמידים ולאחר מכן עמדות ההורים והמדריכים, בחלוקה לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי של בית הספר. היכן שניתן נתוני מחוז צפון יושוו לנתוני מדגם שאר הארץ.

א. תפיסת מטרות התוכנית

כאמור, תוכנית "חוג לכל ילד" יצאה לדרך כשבאמתחתה מספר מטרות. המרכזית שבהן היא העצמת התלמידים ושינוי בתפיסת העצמי, לצד שינוי התנהגות, מודעות וצמצום פערים בכל הקשור לתרבות הפנאי וההעשרה, הן בקרב התלמידים והן בקרב הוריהם. מהראיונות האיכותניים עולה שהמטרות המכוונות לצמצום פערים חברתיים ומתן הזדמנות שווה אכן נתפסות כמטרות המרכזיות, כדברי אחת מהרכזות היישוביות: "המטרה העיקרית לתת לילדים, למרביתם, לחוות חוג. יש ילדים בני 10-11 שמעולם לא חוו חוג. קצת לצמצם פערים", או כדברי אחד המדריכים, "צמצום פערים, הנגשה של חוגים למשפחות מעוטות/חסרות יכולת, לתת פתרון לשעות פנאי רבות מידי". מתוך כך עולה שהתוכנית מאפשרת לחשוף את התלמידים לחוגים ולתחומי דעת שאין בידי חלק נכבד מהאוכלוסיות המשתתפות בתוכנית להיחשף אליהם. בד בבד, הפעילות גם מייצרת תעסוקה חיובית בשעות הפנאי.

מתוך כך ראוי להתייחס לשני מאפיינים מרכזיים:

1. הטרוגניות האוכלוסייה – האוכלוסייה שאליה מכוונת התוכנית היא הטרוגנית. מחד, ישנה אוכלוסייה בעלת אמצעים ונגישות לחוגים, ועל כן המטרות שצוינו לעיל משמעותיות פחות בעבורה. מאידך, ישנה אוכלוסייה שהמטרות שהוצגו לעיל הן בעלות משמעות רבה עבורן, שכן בהן **החשיפה לחוגים היא ראשונית**. מאפיין זה בולט בעיקר בקרב **האוכלוסיות החרדיות**³ **והערביות**. מדריך: "זאת הזדמנות פז לכל ההורים והתלמידים לקבל חוג כמעט חינם, מה, לא ינצלו?", רכזת: "פה בכפר אין להם כסף נוסף כדי שישלחו את הבנים שלהם לחוגים. מי שיש לו כסף מעדיף לעשות דברים אחרים עם הכסף הזה. פה אנשים אין להם, ולכן מתי אמרו שזה בחינם אז כולם נרשמו". מעבר למטרות הפורמליות של התוכנית, יישובים ובתי ספר שונים אימצו מטרות המתאימות ליישוב או לבית הספר. כך, למשל, יש הרואים בתוכנית ראש גשר לחיבור בלתי פורמלי בין אוכלוסיות ובין תלמידים ובין בית הספר והיישוב. רכז יישובי: "לתוכנית מטרות חברתיות שמשלבות בין חינוך מיוחד לחינוך רגיל", "לטובת גיבוש בין התלמידים".

2. היבטי ידע והעשרה – יש המתמקדים בהיבטי הידע שהחוג מקנה, כגון למידת מתמטיקה, אנגלית ומדעים. ואולם, במקרים רבים מטרת ההתמקדות היא הפגה, ו"הכיף" שבדבר מהווה את המטרה המרכזית. מדריכה: "המטרה היא ללמד את הילדים בשיטה כיפית, אין צפיות ממש מהתלמידים שיעשו עם הלמידה משהו אחר מלבד ההנאה". רכז: "הכי חשוב שהתלמידים ירגישו כיף והנאה בחוג, אם משהו

³ כאמור במחקר הערכה לא נדגמו בתי ספר חרדיים. בהתייחסות זו הכוונה לבתי ספר חרדיים הנמצאים תחת הקטגוריה של הפיקוח הממלכתי-דתי

רוצה מעבר הוא לרוב נרשם בחוג פרטי". למעשה, הצורך בשינוי אווירה מהווה מטרה שאינה פחותה מהעשרה והוספת ידע. בנוסף, יש הרואים בתוכנית אמצעי להעלאת המודעות להשתתפות בחוגים ובחינוך בלתי פורמלי, שכן נראה כי לא ההיבט הכספי, אלא דווקא התודעתי, הוא המונע השתלבות במערך החוגים המוצע ביישובים השונים. טענה זו גורסת שהחשיפה לחוגים, למתנ"ס ולהעשרה בלתי פורמלית תוביל להשתתפות ערה בפעילויות מסוג זה גם מעבר למה שניתן על ידי התוכנית. רכזת: "פה תלמידים לא רגילים להשתתף בחוגים, גם כאשר הורים יש להם, כאשר אף אחד לא הולך לחוגים, אז לא שולחים לחוגים".

ב. הרצוי והמצוי: פוטנציאל התלמידים מול הנרשמים בשטח

ההרשמה לתוכנית חוג לכל ילד החלה עם תחילת שנת הלימודים. לפי רשומות משרד החינוך, פוטנציאל ההרשמה עמד על כ-51,000 תלמידים, והשתתפות של לפחות 60% ממאגר התלמידים הפוטנציאלי תהווה מדד להצלחת התוכנית. לפי דיווחי מחוז צפון, לתוכנית נרשמו 33,743 תלמידים המהווים 110% מפוטנציאל ההרשמה המתוכנן.

מהראיונות האיכותניים בשטח עולה כי מיצוי הרישום של התלמידים היה הטרוגני מאוד. ישנם יישובים ו/או מועצות אזוריות שבהם אחוז הנרשמים היה נמוך יחסית ועמד על 25%, דבר המאפיין יישובים בהם היצע רב של מגוון פעילויות ומסורת ארוכת שנים של השתתפות בחוגים, לצד יישובים הנשענים על הסעות. לעומת זאת, ניתן למצוא יישובים שבהם אחוז ההרשמה היה גבוה מאוד והתקרב לידי מיצוי כלל האוכלוסייה הרלוונטית, כפי שמציין אחד הרכזים האזוריים מטעם החברה למתנ"סים, המוביל מספר רשויות שהרכבן האנושי הוא שיקוף של מרבית מאפייני האוכלוסיות בצפון הארץ: "ההרשמה שונה בכל רשות, יש הבדל בין רשויות יהודיות לערביות אצלי. יש יישובים שהרוב רשומים, ההשוואה שלי זה לרשויות אזוריות וזה לא דומה, אצלם ההרשמה לא גבוהה. ברשויות האלו בין 20% ל-50% [נרשמים] לעומת המגזר הערבי שקרוב ל-100%". מציטוט זה ניתן להבין שבקרב המגזר הערבי מיצוי ההרשמה היה גבוה. לעומת זאת, מיצוי ההרשמה ביישובים היהודיים במועצות האזוריות היה נמוך יחסית.

אוכלוסייה נוספת שבה מיצוי הרישום היה גבוה היא אוכלוסיית החרדים. הציטוט הבא הוא של רכז יישובי ביישוב שבו יש אוכלוסייה חילונית וחרדית, והוא מצביע על פערי ההרשמה בתוך היישוב: "כמעט 100% רישום בחרדי, בחילוניים הרשמה די נמוכה". ניתן לומר, אם כך, שהפערים אינם מתגלים רק ביישובים מסוגים שונים, אלא שהגורם המבחין המשמעותי יותר הוא מאפייני תת-האוכלוסייה ביישוב ומידת חשיפתה לחוגים בהיבט התודעתי לצד ההיבט הכלכלי. גורמים אלה ייבחנו ביתר פירוט בהמשך הדוח.

ג. הרשמה לתוכנית

כאמור, ההרשמה לתוכנית החלה עם תחילת שנת הלימודים, ולרוב התבצעה דרך בית הספר. לוח 6 מציג את דיווחי ההורים במחוז צפון על האופן שבו רשמו את ילדם לתוכנית. מהממצאים עולה כי מרבית ההורים דוברי העברית רשמו את ילדם לחוג בתוכנית דרך האינטרנט ובשיעורים מעט נמוכים יותר דרך המתנ"ס. לעומתם, למעלה מ-75% מההורים דוברי הערבית דיווחו שרשמו את ילדם לתוכנית דרך בית הספר (בעיקר ברקע נמוך).

לוח 6: דיווחי הורים (מחוז צפון) על האופן בו רשמו את ילדם לתוכנית,

לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

מתנ"ס	בית הספר	טלפון	אינטרנט	סה"כ	כיצד רשמת את ילדך לתוכנית?	
30%	28%	2%	41%	סה"כ	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי עברית
33%	19%	5%	43%	גבוה		
26%	33%	1%	40%	בינוני		
37%	23%	0%	41%	נמוך		
9%	77%	1%	13%	סה"כ	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי עברית
16%	66%	3%	14%	בינוני		
5%	82%	0%	13%	נמוך		

הרשמה מאוחרת לתוכנית וסנכרון מועדי החוגים

בקרב האוכלוסייה שבה הרישום לתוכנית היה מצומצם יחסית (בעיקר יישובים מרקע חברתי-כלכלי גבוה שבהם הייתה השתתפות בחוגים עוד טרם התוכנית), מציינים שבמועד הרישום המאוחר, קרי רישום שהתבצע לאחר הרישום הפורמלי שנעשה ביישובים, כבר היו תלמידים שנרשמו לחוגים במסגרת המתנ"ס או במסגרת חוגים פרטיים. לעיתים עומס החוגים וחוסר היכולת להתאים את זמני החוגים שאליהם התלמידים כבר נרשמו אל המועדים שהציעה התוכנית, צמצם את הרישום לחוגים בתוכנית. רכזת יישובית: "הם רשומים כבר בחוגים אחרים שכבר נרשמו אליהם בקיץ. אני בטוחה שיהיה 100% בשנה הבאה כי אנחנו נתחיל מיוני".

כאמור, האתגרים העיקריים מתייחסים לסנכרון הזמנים בין חוגי התוכנית לחוגים הפרטיים, אך לא רק אליהם. יש שהתוכנית פגשה תוכניות מוקדמות של תנועות נוער וגם של היבטים משפחתיים, כפי שמציגה רכזת יישובית במגזר הערבי: "עשינו חלק מהחוגים ביום שישי, יש משפחות שזה היום היחיד שמבקרים סבים וקרובים, ולכן לא יכלו להישאר בחוג, אני מבינה את זה". מכאן, שהתארגנות מוקדמת ומסונכרנת תגביר את מידת הרישום. נדמה שהיבטי ההתארגנות המאוחרת וקבלת החלטות מהירה, לצד החלטות שלא הביאו בחשבון את מכלול השיקולים האמורים, השפיעו בסופו של דבר על שיעור הנרשמים לתוכנית.

ד. מידת החשיפה של התוכנית בפני התלמידים והוריהם

עקרונות התוכנית נחשפו בפני בתי הספר לקראת סוף שנת הלימודים הקודמת, תשע"ז. בפועל חשיפת התוכנית החלה בתחילת שנת הלימודים הנוכחית, תשע"ח. עיתוי חשיפת התוכנית, אמצעי החשיפה, הגורמים המעורבים בה ושיטות החשיפה היו מגוונים, וסביר מאוד כי השפיעו על מידת ההרשמה לתוכנית.

כאמור, מרבית הפרסום בוצע בתחילת שנת הלימודים, אך בחלק מהיישובים הובא קיום התוכנית לידיעת ההורים גם לפני תחילת שנת הלימודים. בפועל לא בוצעה פעילות רישום אלא רק לאחר פתיחת שנת הלימודים, רכז יישובי: "אני הוצאתי פרסום קטן באוגוסט אבל הרישום בוצע לאחר פתיחת השנה". במקרים אחרים חשפו את התוכנית בחוברות הפרסום של המתנ"ס, המופצות במהלך הקיץ ולפני ירידי החוגים, המתקיימים בדרך כלל לפני תום חופשת הקיץ.

לוח 7: דיווחי תלמידים (מחוז צפון) על האופן שבו נחשפו לתוכנית, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי.

איך שמעת על התוכנית חוג לכל ילד?*	סה"כ	המורה סיפרה לנו	פרסומת בעיתון המקומי / בתיבת הדואר	ההורים סיפרו לי	פרסומת באינטרנט	חברים סיפרו לי
דוברי עברית	סה"כ	66%	6%	29%	4%	15%
	גבוה	57%	3%	38%	2%	13%
	בינוני	67%	6%	27%	4%	20%
דוברי עברית	סה"כ	81%	7%	9%	9%	15%
	גבוה	79%	6%	10%	5%	6%
	בינוני	82%	7%	9%	10%	16%

*ניתן היה לבחור יותר מתשובה אחת

מלוח 7 ניתן לראות כי **מרבית התלמידים דיווחו כי הם נחשפו לתוכנית בעיקר דרך בית הספר והמורה**. בקרב דוברי הערבית שיעור החשיפה לתוכנית דרך בית הספר היה גבוה באופן משמעותי מזה שבקרב דוברי העברית (81% לעומת 66%). עוד ניתן לראות כי בקרב דוברי העברית, שיעור גבוה של תלמידים שמעו על התוכנית גם דרך ההורים, בעיקר ברקע גבוה.

באופן דומה, נשאלו גם ההורים כיצד נודע להם על התוכנית. מהממצאים בלוח 8 ניתן לראות כי **91% מההורים דוברי הערבית שמעו על התוכנית דרך בית הספר או המורה ובשיעורים נמוכים יותר גם דרך הילדים (30%)**, בעיקר ברקע נמוך (33%). בקרב דוברי העברית, 61% מההורים שמעו על התוכנית דרך בית הספר או המורה, בעיקר ברקע נמוך (71%). בנוסף, ניתן לראות כי בקרב דוברי העברית, 35% מההורים מרקע נמוך דיווחו על כך ששמעו על התוכנית מבית הספר ומפרסום בעיתון המקומי, לעומת 17% מההורים מרקע גבוה שדיווחו כן.

לוח 8: דיווחי הורים (מחוז צפון) לגבי הגורם שממנו נודע להם על התוכנית,

לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

כיצד נודע לך על התוכנית?*	סה"כ	דרך בית הספר/ המורה	דרך הבן/בת שלי	פרסום בעיתון המקומי / עלון דואר
דוברי עברית	סה"כ	61%	13%	29%
	גבוה	67%	9%	17%
	בינוני	55%	14%	30%
דוברי עברית	סה"כ	91%	30%	9%
	גבוה	92%	24%	13%
	בינוני	90%	33%	7%

*ניתן היה לבחור יותר מתשובה אחת

ניכר כי מרבית התלמידים נחשפו לתוכנית דרך בית הספר ובאמצעות פרסומים במדיה המקומית. גם מהראיונות עולה כי התלמידים והוריהם נחשפו לתוכנית דרך בית הספר, ובמרבית המקרים באמצעות הרכזים הבית ספריים שעברו בכיתות והציגו את התוכנית, חילקו פליירים וכך בעצם הובילו את תהליך החשיפה של התוכנית. בחלק מהמקומות הפליירים הציגו את התוכנית ברמה היישובית (ולא הבית ספרית), ואז לרכז היישובי היה תפקיד מרכזי בחשיפת התוכנית לקהל היעד. במקומות שבהם המיקוד היה בית ספרי, הרכז עסק גם בעיצוב הפליירים. במקרים ספורים הרכז הבית ספרי לא עסק בהפצה אלא רק ברישום, ובהמשך גם במעקב. רכז יישובי: "עברנו בין הכיתות, הסברנו להם על החוגים, נתנו להם מידע. בעיקרון מפה לאוזן זה עבר, נתנו להם פעמיים ניסיון ללא תשלום לראות אם מתחברים ואז בוצעה ההרשמה". נוסף על כך, נערך בחלק מבתי הספר **יריד חוגים שהיה ממוקד בתוכנית**. יריד זה נוסף ליריד החוגים המקובל, המבוצע במרבית היישובים שבהם מתקיימים חוגים.

מגוון החוגים בתוכנית ואופן "שיווקם" לתלמידים

מבחינה טכנית, במרבית המקרים התלמידים קיבלו רשימה של חוגים שמתוכה יכלו לבחור. תלמיד: "קיבלנו דף עם חוגים ומי שרצה נרשם, היו חוגים שלא נפתחו"; "רציתי להירשם לחוג שחיה אבל לא נפתח". החוגים נפתחו בהתאם למצב ההרשמה, קרי בתנאי שההרשמה אליהם הייתה מספיקה. תלמידים שבחרו בחוגים שלא נפתחו יכלו לשנות את דעתם ולבחור באחד מהחוגים שנפתחו.

במקומות שבהם התקיימו ירידי חוגים, התלמידים קיבלו מידע לגבי החוג שאליה נרשמו מתוך כך שנחשפו לתוכני החוגים ולמדריכים. את היריד הובילו רכזי בתי הספר: "בחרנו כמה חוגים, הקמנו בזאר חוגים, עשינו תחנות הפנינג לילדים, ואחרי שהילדים נחשפו, שלחנו סקר להורים, נתנו להם שתי אופציות ולפי ההתעניינות בחרנו"; "עשינו יום חשיפה ל"חוג לכל ילד" לכל החוגים, אני, כמו כל הספקים, והיינו צריכים לעניין את התלמידים". במרבית המקרים התלמידים התבקשו לבחור חוג מתוך רשימה, מבלי להבין לעומק את משמעות בחירתם. ישנם מדריכים ורכזים המציינים כי נכון היה לתת לתלמידים להתנסות בטרם ההרשמה, זאת כיוון שכותרות החוגים לעיתים מטעות את התלמידים, ונראה כי להתנסות בפועל יש ערך רב יותר: "ילדים נרשמו לחוג על פי כותרת, אחרי שנרשמו גילו שזה לא מה שהתכוונו שיקרה, ואז ביקשו להחליף או לנטוש". מנגד, ישנם מקרים שבהם תלמידים בחרו שלא להשתתף בחוגים משום שהם לא התחברו לכותרות החוגים, אולם בהמשך, לאחר ששמעו חוויות מחבריהם הם שינו את דעתם וביקשו להצטרף לחוגים. במקרה כזה, תלמידים שלא היו רשומים לתוכנית ורצו להצטרף אליה לאחר תום פרק הזמן שהוקצה להרשמה המאוחרת, לא יכלו לעשות זאת, שכן **חלו מגבלות לגבי רישום מאוחר של תלמידים לתוכנית**. לטענת מספר רכזים יישוביים ורכזי אשכולות, סגירת האפשרות להירשם בוצעה בדצמבר, לאחר שמכסת התלמידים בתוכנית התמלאה. כאמור, לרכזים היישוביים היה תפקיד חשוב בהפצת התוכנית. לעומתם, רכזי האשכולות (מטעם החברה למתנ"סים) לא עסקו בהפצת התוכנית בפועל אלא רק בהיבטי בקרה. רכז אשכול: "חיוויתי את דעתי על הפליירים ואיך הם רצו לשווק, חשבנו ביחד, הם (הרכז היישובי) אלו שביצעו בפועל".

אטרקטיביות התוכנית בעיני התלמידים והוריהם

מהראיונות עולה שמכיוון שבמגזר דובר הערבית ובמגזר החרדי מלכתחילה מידת החשיפה לחוגים איננה גבוהה, כאשר ניתנה הזדמנות להשתתף בחוג במחיר שווה לכל נפש, מובילי הקהילה ראו בכך **הזדמנות שיש למצות ומכאן שניתנה דחיפה למימוש הפעילות**, כפי שמתארת רכזת בית ספרית: "התוכנית מאפשרת

לתלמידים ותלמידות שלא השתתפו אף פעם בחוגים להצטרף לחוגים", "זו מתנה". גם ההורים, בראותם שמדובר במתנה, פעלו למימושה והגיעו לבתי הספר כדי לוודא רישום, לעיתים בחוסר אמון שמא הפרסום מטעה ואינו משקף את הכוונה האמתית. רכזת יישובית: "ההורים באו לבית ספר כדי לבדוק איפה האותיות הקטנות בפליירים שחילקנו, וכאשר הבינו שלא עובדים עליהם הם פשוט רשמו את הבנים שלהם ואפילו שילמו במקום כדי שיבטיחו מקום לילדים שלהם". עידוד התלמידים להשתתף בחוגים במגזרים אלו התבצע בכל הרמות, החל מבתי הספר וכלה במועצות המקומיות, שבמקרים קיצוניים אף שילמו בעבור התלמידים את עלות ההשתתפות בחוג, דבר שקרה במספר רשויות במגזר הערבי.

לעומת זאת, בקרב תלמידים דוברי עברית, בעיקר במועצות האזוריות, ההשתתפות בחוגים היא חלק קיים מתרבות שעות הפנאי, ועל כן מידת האטרקטיביות של החוגים במסגרת התוכנית הייתה נמוכה יחסית. למעשה, מבחינת חלק מהתלמידים המשמעות הייתה עוד חוג, ועל כן הם לא ראו בכך כל ייחוד, מה גם שהפן הכלכלי איננו מרכזי, שכן מה שעמד לנגד עיניהם הוא מספר החוגים. בפועל, בקרב חלק מהתלמידים החשופים לחוגים ניכרת לעיתים תחושת עומס בשל ריבוי החוגים. כמו כן, ישנם תלמידים המציינים שהם מעדיפים לשהות בחלק מימי השבוע בבית. אחת מהרכזות הבית ספריות מוסיפה: "שומעת מהורים שילדים רוצים להיות חופשיים, לא רוצים עול נוסף אחר הצהריים". חשוב לציין כי באוכלוסייה החשופה לחוגים, סוגיית המחיר חשובה, אך לא במידה שתוביל לשינוי הרגליהם ביחס לחוגים שאליהם נרשמו כבר (חיזוק לטענה זו ניתן למצוא גם בלוחות 4, 23-24). כך, למשל, תלמידים שהולכים לחוג ריקוד מקצועי במתנ"ס במשך מספר שנים לא ישנו את תוכניותיהם בגלל התוכנית "חוג לכל ילד", ואם יבחרו בכל זאת להשתתף בתוכנית, הרי שהחוג במסגרתה יתווסף לחוג שכבר קיים. כלומר, במרבית המקרים התלמידים לא יחליפו את החוג הפרטי בחוג המוצע במסגרת התוכנית.

ה. הגעה לחוג ונוכחות במפגשים

התלמידים אשר השתתפו בחוג במסגרת התוכנית נתבקשו לבחור חוג אחד מתוך רשימת חוגים מוצעת. אם החוג שבחרו בעדיפות ראשונה לא נפתח או התמלאה מכסת המשתתפים בו, הם ישובצו לחוג שאותו סימנו בעדיפות שנייה. לוח 9 מציג את שיעור התלמידים אשר קיבלו את החוג שאותו ציינו בעדיפות ראשונה. מהנתונים עולה כי למעלה מ-85% מהתלמידים שובצו לחוג שאותו ציינו בעדיפות ראשונה, זאת ללא הבדלים משמעותיים מההיבט החברתי-כלכלי.

לוח 9: שיעור התלמידים (מחוז צפון) שקיבלו את החוג שביקשו בעדיפות ראשונה,

לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

סה"כ	86%		
גבוה	84%	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי עברית
בינוני	88%		
נמוך	85%		
סה"כ	87%		
בינוני	85%	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי עברית
נמוך	88%		

בהמשך נשאלו התלמידים אם מבחר החוגים שהוצע להם היה גדול ואם ההגעה לחוג הייתה קלה (לוח 10). ניתן לראות כי כ-50% מהתלמידים דוברי העברית סברו כי מבחר החוגים בתוכנית היה גדול, בעיקר בקרב תלמידים מרקע נמוך (61%). בקרב תלמידים דוברי ערבית, כשני שלישים מהתלמידים ציינו כי מבחר החוגים בתוכנית היה גדול, בעיקר תלמידים מרקע נמוך (69%). מבחינת הגעה לחוג, מרבית התלמידים, הן דוברי העברית והן דוברי הערבית, ציינו שההגעה לחוג הייתה קלה ונוחה.

לוח 10: דיווחי תלמידים (מחוז צפון) בנוגע להיבטים שונים של התוכנית,

לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

מבחר החוגים המוצעים בתוכנית חוג לכל ילד היה גדול	ההגעה לחוג קלה ונוחה	סה"כ		
48%	77%	52%	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי עברית
43%	87%	61%		
61%	74%	80%		
מבחר החוגים המוצעים בתוכנית חוג לכל ילד היה גדול	ההגעה לחוג קלה ונוחה	סה"כ		
55%	68%	67%	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי ערבית
69%	81%	79%		

לוח 11 מציג את דיווחי ההורים בנוגע לאותם היבטים שעליהם נשאלו התלמידים. ניתן לראות כי הורים דוברי ערבית דיווחו על שביעות רצון גבוהה יותר מזמינות החוגים מדוברי העברית. כמו כן 77% מההורים דוברי העברית מרקע נמוך תפסו את מגוון החוגים בתוכנית כרחב לעומת 34% בלבד מההורים מרקע גבוה (מגמות דיווח אלה דומות למגמות העולות מדיווחי התלמידים בנושא, בלוח 10).

לוח 11: דיווחי הורים (צפון) בנוגע לזמינות החוגים, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

ממד מסכם- זמינות החוגים	מגוון החוגים בתוכנית רחב	את/ה שבע רצון משעות הפעילות	את/ה שבע רצון ממיקום החוג			
78%	61%	84%	88%	סה"כ		
66%	34%	72%	91%	גבוה	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי עברית
80%	63%	89%	בינוני			
81%	77%	82%	נמוך			
86%	69%	91%	97%	סה"כ		
79%	63%	87%	88%	בינוני	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי עברית
88%	72%	93%	100%	נמוך		

בהתייחס לדוברי הערבית, ניתן לראות כי הפער המשמעותי ביותר נוגע לשביעות הרצון ממיקום החוג; 100% מההורים מרקע נמוך דיווחו שהם שבעי רצון ממיקום החוג לעומת 88% מההורים מרקע בינוני ו-85% מההורים דוברי העברית מרקע נמוך. ככלל, ניתן לראות כי עמדותיהם של הורים דוברי ערבית לגבי זמינות החוגים חיוביות יותר מאלה של הורים דוברי עברית. בנוסף, ניכר כי **מרבית ההורים דוברי הערבית שבעי רצון משעות הפעילות של החוגים וכי הם סבורים כי מגוון החוגים בתוכנית רחב.**

יחד עם זאת, ועל אף שיעורי הדיווח הגבוהים, חשוב לציין כי בחלק מהחוגים נדרשו הסעות, אשר הכבידו בעיקר על ההורים וצמצמו את מידת הרישום לחוגים, כדברי רכז יישובי: "הרישום היה נמוך בגלל שעות אחר הצהריים, לא נתנו הסעות". רכז יישובי נוסף ציין ש: "הדתי והחרדי רובם הצלחנו לרשום אותם בתוך בתי הספר. אלו שמחוץ לבתי הספר, החילוניים והערבי, קרו כמה תהליכים שגרמו לרישום נמוך". חלק קטן מהיישובים נרתמו לסוגיית ההסעות ומצאו לכך פתרונות. רכזת יישובית: "אנחנו במתנ"ס ספגנו את ההסעה ולא הייתה שום בעיה. להפך, תלמידים רצו להצטרף כי זה קרה מחוץ לכפר". מתוך כך עולה שסוגיית ההסעות מהווה מרכיב מרכזי בהחלטה להירשם לתוכנית, והיא אף מהווה גורם בנשירה מהתוכנית. התוכנית מניחה, ככל הנראה, שסוגיית ההסעות תמצא מענה על ידי הרשויות ובעיקר תיפתר על ידי ההורים. בפועל, פתרונות אלו חלקיים ואינם נותנים מענה לכל שנת הלימודים. ישנם תלמידים שצינו שלעובדה שהחוג אינו מקיים רצף עם יום הלימודים ו/או אינו מתקיים בבית הספר, יש השפעה על מידת נכונותם להשתתף בחוגים. לטענת התלמידים, לאחר שכבר חזרו לביתם מבית הספר קשה להם לצאת ממנו שוב.

נוכחות במפגשים

על פי דיווחי המרואיינים, לאחר שהתלמידים נרשמו לתוכנית והבינו את המהות האמיתית של החוגים, הייתה נשירה מועטה אך לצידה ניכר רצון של חלק מהתלמידים לעבור לחוגים אחרים מאלו שנבחרו על ידם מלכתחילה. הדבר בלט בעיקר ביישובים/בתי ספר שבהם הוצעו מספר חוגים. רכזת בית ספרית: "בהתחלה היו המון שפרשו ולאחר מכן חזרו, יצאו לשבועיים-שלושה ואז חזרו כולם. לדעתי היה קצת הלם בהתחלה מבחינת התוכן, וכנראה שמדברות ביניהן ואז מבינות שזה כיף, יש דינמיקה, יש פעילויות שמותאמות להן

ובאות. לפי דיווחי המרואיינים, לאחר שהתוכנית התייצבה, נוכחות התלמידים בחוגים דמתה לנוכחות בחוגים אחרים שאינם במסגרת התוכנית (או לשיעור ההגעה ליום לימודים רגיל במסגרת בתי הספר). **הרכזים האזוריים והיישוביים טענו ל-70% ומעלה של נוכחות תלמידים בחוגים**, "לפי הדיווחים רוב התלמידים מגיעים, ב-75% מהמקרים". וגם המדריכים מציגים תמונה דומה: "אצלי כולן מגיעות, חוץ מהיעדרויות טבעיות".

עדיין ישנם בתי ספר שבהם רמת הנוכחות נמוכה יחסית, בעיקר בתי ספר שבהם התלמידים נשענים על הסעות פרטיות ו/או כאשר החוג לא מתקיים ברצף עם יום הלימודים: "לפעמים להורים קשה עם האיסוף אחר הצהריים", "בהתחלה נרשמו 22 תלמידים שזה בערך חצי מהפוטנציאל, וכיום נותרו 15 תלמידים. יש בעיה של הסעות, להרבה הורים אין רכבים". נדמה שהצורך להוסיף לחוגים מענה לוגיסטי מקשה על התלמידים ועל הוריהם. ישנן משפחות שבהן ההורים אינם זמינים לכך מסיבות של פרנסה או מהיבטי תודעה. נוצר מצב שבו דווקא התלמידים שייתכן כי הם זקוקים יותר מאחרים לחשיפה לחוגים, אינם יכולים להשתתף בהם עקב מגבלות לוגיסטיות.

חשוב לציין כי גורם נוסף שמשפיע על מידת נוכחות התלמידים בחוג הוא המחויבות של התלמידים לאורך השנה. מדובר בשחיקה טבעית שאינה נובעת בהכרח מהעלות הנמוכה של החוגים, "המחויבות של הילדים, אני חושב שתופסים כמו כל חוג רוצה להאמין שהעלות הנמוכה לא משפיעה"; "לא עניין אותם, זה משעמם לטענתם". כדי להתמודד עם חוסר העניין בחוגים שנבחרו, היו רכזים יישוביים ו/או אזוריים שהציעו חוגים חליפיים, ובלבד שיימצא פתרון לאותם תלמידים שבחרו חוג שאינו מתאים להם או שנשחקו מהשהייה בו במהלך השנה. לטענת הרכזים, בחלק מהמקרים נמצאו פתרונות הולמים: "בשביל לא לאבד את הילדים נפתחו מסגרות חדשות. לא קרה לי שנסגר חוג וילדים לא הגיעו, הם עברו לחוגים אחרים שנפתחו". הפתרונות שניתנו במענה על הצורך אינם שכיחים, אך במקרה קיצון הם בוצעו לרווחת התלמידים. יחד עם זאת, יש לציין כי **מדיווחי המדריכים עולה כי ב-60% מהחוגים שיעור הנוכחות של התלמידים עומד על 100% או על כמעט 100%**. ב-37% מהחוגים שיעור הנוכחות עמד על בין 70% ל-80%.

דיווח נוכחות במערכת

בניסיון לברר בקרב הרכזים הבית ספריים מהי מידת הנוכחות בחוגים, עלה שהרכזים אינם מחוברים למערכת הדיווח, והדיווח הרשמי מבוצע על ידי המדריכים ישירות למערכת החברה למתנ"סים. כפועל יוצא, במידה שהרכזים הבית ספריים ו/או היישוביים (שאינם משתייכים לחברה למתנ"סים) מעוניינים לברר את שיעור הנוכחות בחוג מסוים, עליהם לבצע זאת פיזית, כלומר, עליהם ללכת לחוגים עצמם ולבצע ספירה מקבילה או לגשת למחשבי החברה למתנ"סים. כיוון שכך, רכזים שלהם מספר חוגים בבית הספר אינם מבצעים זאת בהכרח: "לא יכולה לדעת... יש אפליקציה למדריכים ולי אין שום גישה לזה, אני לא באמת יכולה לדעת. אם ילד לא מגיע זמן רב והמדריך נחמד הוא יעדכן אותי, וזה חשוב שאני אוכל לקבל מידע". מכאן, **שלרכזים הבית ספריים יכולת מוגבלת לעקוב אחר שיעור השתתפות התלמידים בחוגים**. רכזים שלהם מעט חוגים או מוטיבציה גבוהה, יפעלו לשם קבלת תמונת נוכחות, אולם מדובר ביוזמה מקומית שאיננה נשענת על מערכת הדיווח הרשמית. למעשה, דיווחי הנוכחות עוברים ישירות מהמדריכים לחברה למתנ"סים ואינם משמשים כלי בעבור הרכזים הבית ספריים או הרכזים היישוביים שאינם משתייכים לחברה למתנ"סים. על כן, במידה שעל

הרכזים הבית ספריים או הרכזים היישוביים מוטלת אחריות לעקוב אחר רמת הנוכחות, הרכזים אינם חשופים למידע הקיים שעשוי לסייע להם במימוש אחריותם.

1. מיקום הפעילות ותפקיד בית הספר כגורם מתווך

לבית הספר נודעה חשיבות רבה בעידוד התלמידים להרשמה לתוכנית. כפי שכבר ראינו קודם, מרבית התלמידים וההורים נחשפו לתוכנית דרך המורה או דרך בית הספר. לוח 12 מציג את דיווחי התלמידים לגבי המידה שבה בית הספר עודד אותם להירשם לתוכנית. ניתן לראות כי רק כ-45% מהתלמידים דוברי העברית דיווחו שבית הספר עודד אותם להירשם לתוכנית במידה רבה או רבה מאוד, לעומת 75% מהתלמידים דוברי הערבית שדיווחו כן.

לוח 12: דיווחי התלמידים לגבי מידת מעורבות בית הספר בהרשמה לתוכנית, שיעור המסכימים עם

ההיגד, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

בית הספר עודד אותי להירשם לחוג במסגרת התוכנית "חוג לכל ילד"			
סה"כ	43%		
דוברי עברית	משתתפים בחוג לכל ילד	גבוה	42%
		בינוני	43%
		נמוך	45%
סה"כ	75%		
דוברי ערבית	משתתפים בחוג לכל ילד	בינוני	69%
		נמוך	76%

מיקום החוג

למיקום החוג (בית הספר, מתנ"ס או מרכז ייחודי) נודעה חשיבות רבה. כזכור, לפי עקרונות התוכנית, לבית הספר אין אחריות ישירה לתפעול החוגים והוא משמש כגורם מעודד ומתווך בלבד וכאכסניה. כאמור, חלק מהחוגים התקיימו בבתי הספר או במרחק הליכה קצר מבית הספר וחלק מהחוגים נערכו מחוץ לבתי הספר, כשבפועל התברר שלמיקום החוג השפעה על שיעורי ההרשמה (וכן על שיעורי הנשירה העומדים על 11%⁴). ההמשכיות של יום הלימודים, כמו גם הביטחון שחשים התלמידים בשהייה במסגרת מוכרת, הקלה על ההחלטה להירשם לתוכנית.

החוגים התקיימו בשלוש מסגרות שונות על פי בחירת היישובים והמשאבים הזמינים לצורכי החוגים. המיקומים שנבחרו הם: בתי ספר, מתנ"סים ואטרקציות יישוביות. לכל אחד מהמיקומים שנבחרו יתרונות וחסרונות:

בתי ספר – חלק נכבד מהחוגים התקיימו בבתי הספר בהמשך ליום הלימודים. ביישובים שבהם הנגישות לחוגים עד כה הייתה נמוכה יחסית, רמת המחויבות הבית ספרית לקיום החוגים הייתה גבוהה יותר, בעיקר

⁴ שיעורי הנשירה נמסרו על ידי מובילי התוכנית במחוז. עקב שיטת הדגימה לא ניתן היה לאמוד את שיעור התלמידים שנשרו מהתוכנית.

ביישובים במגזר הערבי ובמגזר החרדי, אך לא בהם בלבד. בחלק מבתי הספר צוות בית הספר, המנהלת והמורות שיתפו פעולה באופן מלא ותרמו להצלחת החוגים, כדברי רכזת אזורית: "בתי הספר השתדלו, מי שלחץ יותר הצליח יותר. הייתה מנהלת חב"ד בנות, אמרה אצלי יהיה 100%. היא התקשרה באופן אישי להורים. היא אמרה, אל תפספסו זה שקל למפגש".

במקרים אחרים צוותי בתי הספר התגייסו באופן מלא לקיום מיטבי של החוג בבית הספר, מתוך תפיסת אחריות למימוש החוגים ולאיכותם בבית הספר. רכז בית ספרי (שהוא גם מנהל בית הספר): "כאשר זה קורה אצלי, אני יותר שולט ויותר יודע מה קורה אצלי, מאיפה לי לדעת שהם יוצאים לשחק כדורגל במגרש העירייה?" מתוך כך עולה שמחויבות בית ספרית לקיום מוצלח של החוגים סייעה להגברת הרישום והביצוע המוצלח במסגרת בית הספר. ישנם מקרים שבהם המציאות הכתיבה את קיום החוגים בבתי הספר. למשל, בבתי ספר חרדיים, שבהם לא ניתן לשלוח את התלמידים למתנ"ס או למקומות ציבוריים אחרים עקב הצורך בהפרדה מגדרית, רכז יישובי: "יש לעיתים חובה להשתמש בבתי הספר, בעיקר חרדים, מכיוון שבמתנ"ס אי-אפשר לייצר הפרדה".

לעומת בתי הספר החרדיים, ישנם בתי ספר שאומנם אירחו את התוכנית, אך לא הקלו על קליטתה. בבתי הספר הללו הייתה תחושה שמשרד החינוך, באמצעות החברה למתנ"סים, העבירו מטלה לבתי הספר, כפי שהטיב לבטא אחד מהרכזים האזוריים: "בתי הספר הרגישו שהחברה למתנ"סים הפילו עליהם את התיק. היו מקרים שהיה קשה לשלב אותם, הם התנגדו למהלך, תחושה שמשרד החינוך לא תקשר זאת באופן נכון". בפועל, הדבר בא לידי ביטוי בכך שהמדריכים, הרכזים הבית ספריים והרכזים היישוביים היו צריכים להיאבק על נושאים שונים הקשורים לתהליך הרישום, למיקום הכיתות, לניקיון ועוד. רכז בית ספרי: "היה הרבה בלגאן ברישום, קיבלנו הנחיה שהמזכירות צריכות לעשות, הן לא הסכימו", רכז יישובי: "קיים קושי בקיום החוגים בבתי הספר". זאת ועוד, חלק מהמדריכים הצביעו על כך שהחוגים מתבצעים בכל פעם בכיתה אחרת ולא ניתן להשאיר ציוד בבתי הספר, כלומר על המדריכים לשאת עימם את הציוד בכל פעם מחדש. כמו כן, חלקם הצביעו על כך שסוגיית ניקיון הכיתות לפני החוג ולאחריו לא נפתרה.

בנוסף, מהראיונות בעיקר במגזר הערבי, עולה שקיום החוגים בבית הספר מעצים את החוגים ואת חשיבותם בעיני ההורים. מתוך כך, ניכר כי הדבר תלוי גם במחויבות ההורים לרישום ולהמשכות החוגים בבתי הספר. רכז בית ספרי: "אני רואה מחויבות הרבה יותר גדולה כאשר החוג קורה בבית ספר, הורים נוטים לחשוב שזה רציני יותר ודואגים שהבנים יגיעו".

מתנ"ס/יישוב – יש יישובים שהחליטו לקיים פעילויות מחוץ לבתי הספר, והדבר היה תלוי, לרוב, באחד משני גורמים מרכזיים:

במועצות האזוריות, היבטי ההסעה והפעילות היישובית הבלתי פורמלית, בעיקר בקיבוצים, הובילה לקיום הפעילות במסגרת יישובית חוץ-בית ספרית.

במקרים אחרים, כאשר בבתי הספר לא היו משאבים התומכים את קיום החוגים או שהיה יתרון יחסי לקיום החוג במתנ"ס (למשל חוגי טניס, התעמלות אומנותית ועוד), הפעילות הועתקה למתנ"סים. כמו כן, במקרים רבים בוצע שילוב, קרי, מה שניתן לבצע בבית הספר אכן בוצע בבית הספר, ואילו במקומות שבהם נמצא יתרון יחסי לקיום החוג במתנ"ס, הועתקה הפעילות למתנ"ס. רכזת יישובית: "התשתיות בבתי הספר לא מאפשרות לבצע שם את כל החוגים. יש חוגים שחייבים לבצע כאן. השילוב של מתנ"ס ובתי הספר עונה על הצורך".

אטרקציות ייחודיות – בחלק מהיישובים נעשה שימוש במתקני היישוב לטובת אטרקציות שלא קיימות בבית הספר או במתנ"סים. לדוגמה, החלקה על הקרח או בריכות יישוביות לחוגי שחייה. אומנם מדובר במקרים בודדים, אך אלו קיימים. לרוב חוגים אלו זכו לביקוש ולהערכה, אף שבמקרים מסוימים (כמו חוגי שחייה) הפעילות לא התקיימה לאורך השנה כולה.

ניתן לסכם ולומר כי היתרונות הבולטים של קיום החוגים בבתי הספר מתמקדים בהיבטי הרציפות והתשתיות הפיזיות והארגוניות המוכרות, ואילו היתרונות הבולטים בקיום פעילויות מחוץ לבתי הספר קשורים באפשרויות החשיפה לפעילויות ייחודיות שהמתנ"ס/יישוב מספקים ושבת הספר אינו יכול להציע לתלמידים. **החסרונות בקיום החוגים בבתי הספר נראים כמחלות ילדות** שביחס אליהן ניכרת בבתי הספר מוכנות להירתם לפתרון, ואילו החסרונות בפעילות חוץ-בית ספרית נשענות על אי-הרציפות של הפעילויות, על הצורך להיעזר בהסעות פרטיות ועל אי-הישענות על מסגרת חברתית ופיזית מוכרת, כגון מסגרת בית הספר.

ז. המפגשים האזוריים

מעבר להשתתפות התלמיד בחוג, התוכנית שמה לה למטרה לקדם קירוב לבבות בין תלמידים יהודים לתלמידים ערבים (ובין תלמידים בכלל), זאת באמצעות קיום טורנירים אזוריים ותערוכות במרבית החוגים הקיימים בתוכנית. לוח 13 מציג את דיווחי התלמידים לגבי מספר המפגשים האזוריים, הטורנירים ו/או התערוכות שבהם השתתפו במהלך השנה, ואפשר לראות כי מרבית התלמידים ציינו כי **במהלך השנה השתתפו במפגש אחד לפחות**. כ-25% מהתלמידים דוברי העברית ו-32% מהתלמידים דוברי הערבית ציינו שהשתתפו ביותר מ-6 מפגשים אזוריים. לעומת זאת, 29% מהתלמידים דוברי העברית ציינו כי במהלך השנה כלל לא השתתפו במפגש אזורי, לעומת 8% בלבד מהתלמידים דוברי הערבית.

לוח 13: דיווחי התלמידים לגבי מספר המפגשים האזוריים אשר התקיימו במהלך השנה, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

הטורנירים/ תערוכות / מפגשים אזוריים היו מעניינים *	במסגרת החוג, בכמה מפגשים אזוריים השתתפת במהלך השנה?					סה"כ	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי ערבית
	מעל 6	5-6	3-4	1-2	0			
73%	27%	7%	10%	26%	29%	סה"כ	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי ערבית
66%	20%	6%	12%	27%	35%	גבוה		
71%	25%	7%	9%	29%	30%	בינוני		
76%	33%	8%	11%	22%	26%	נמוך		
74%	32%	14%	19%	27%	8%	סה"כ	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי ערבית
70%	40%	10%	24%	19%	7%	בינוני		
74%	31%	15%	18%	28%	8%	נמוך		

* שיעור המסכימים עם ההיגד מתוך התלמידים שציינו שבמהלך השנה השתתפו בטורניר/תערוכה/מפגש אחד לפחות

התלמידים שציינו שהשתתפו במפגש אזורי אחד לפחות התבקשו לציין באיזו מידה המפגשים האזוריים היו מעניינים. מהתוצאות עולה שכ-75% מהתלמידים, דוברי העברית ודוברי הערבית, ציינו שהמפגשים היו

מעניינים במידה רבה או רבה מאוד. עוד אפשר לראות כי ככל שהרקע החברתי היה נמוך יותר כך חלה עלייה בדיוחי התלמידים בנוגע למידת העניין שמצאו במפגשים האזורים.

מהראיונות בשטח עולה כי **רק בחלק מהיישובים התקיימו מפגשים אזוריים**, ובדרך כלל הפעילות לא כללה את כל המשתתפים בחוגים. כך, במקרים שבהם המפגש התקיים, הוא התמקד רק באחד מהחוגים ביישוב, לדוגמה שחמט. רכז יישובי: "בשבוע הבא קבוצות השחמט ישתתפו במתנ"ס משתי הקבוצות, אנחנו נארח בתחום האומנות, יש לנו הרבה קבוצות אומנות ואנחנו נזמין מיישובים אחרים". יחד עם זאת, במרבית היישובים לא התקיימה פעילות כזו, גם אם הנושא מוכר והוזכר כנושא שיתקיים במהלך השנה. רכזת יישובית: "בתוכנית דיברו איתנו על מרתונים או מפגשים בין כמה יישובים, אבל אצלנו לא היה ולא עשינו שום דבר במשותף"; "אני זוכרת שדיברו על זה בתחילת השנה אבל אחר כך לא אמרו כלום ולא עשינו כלום". אף שהפעילות הביין-יישובית התקיימה רק באופן חלקי, בכל היישובים התקיימו "ימי שיא", דהיינו ימים שבהם הפעילות החוגית מוצגת לעיני כול באווירה חגיגית. בחלק מהמקרים ימי השיא שילבו את משפחות התלמידים כצופים.

לסיכום פרק זה, תוכנית "חוג לכל ילד" פנתה לאוכלוסייה הטרוגנית. שלדברי המרואיינים **דוברי הערבית והחרדים, לרוב היה מדובר בחשיפה ראשונה לחוגים**. בהקשר זה ציינו מרבית ההורים כי הם נחשפו לתוכנית בעיקר דרך בית הספר והמורה, שככלל, **שיעורי ההרשמה לתוכנית היו גבוהים מהצפוי**. מרבית ההורים דיווחו שרשמו את ילדם לתוכנית בעיקר באמצעות האינטרנט (יותר בקרב דוברי העברית) או בבית הספר (יותר בקרב דוברי הערבית). בנוסף, מדיווחי התלמידים עולה כי רק כ-45% מהתלמידים דוברי העברית דיווחו שבית הספר עודד אותם להירשם לתוכנית, לעומת 75% מהתלמידים דוברי הערבית שדיווחו כן. עוד עולה מההערכה כי מחויבות בית ספרית לקיום מוצלח של החוגים סייעה להגברת הרישום ולביצוע מוצלח של התוכנית במסגרת בית הספר.

מרבית התלמידים (למעלה מ-85%) דיווחו ש**שובצו לחוג שאותו ציינו בעדיפות ראשונה**. תלמידים דוברי ערבית דיווחו יותר מתלמידים דוברי עברית כי לדעתם **מבחר החוגים בתוכנית היה גדול** (67% לעומת 52%). בדומה לתלמידים, גם ההורים דוברי הערבית דיווחו על שביעות רצון גבוהה יותר מזמינות החוגים בהשוואה להורים דוברי עברית. בנוסף, יש לציין כי לדברי מובילי התוכנית והמרואיינים, לאורך השנה נצפתה נשירה מועטה מהתוכנית לצד רצון לעבור לחוגים אחרים מאלו שנבחרו מלכתחילה.

יחד עם זאת, חשוב לציין כי בקרב דוברי העברית מרקע חברתי-כלכלי גבוה (במועצות האזוריות), היכן שההשתתפות בחוגים היא לרוב חלק בלתי נפרד מתרבות שעות הפנאי, מידת האטרקטיביות של החוגים במסגרת התוכנית הייתה נמוכה יחסית. עוד נמצא כי לעיתים עומס החוגים וחוסר היכולת להתאים בין זמני החוגים שאליהם התלמידים כבר נרשמו ובין מועדי החוגים שהציעה התוכנית צמצם את הרישום לחוגים בתוכנית, וזאת גם בקרב מיעוט מדוברי הערבית. ייתכן שבהמשך, **התארגנות מוקדמת ומסונכרנת יותר תגביר את מידת הרישום**. עוד חשוב לציין כי **בחלק מהחוגים נדרשו הסעות, אשר הכבידו בעיקר על ההורים וצמצמו את מידת הרישום לחוגים**, וכך למעשה נוצר מצב שבו דווקא התלמידים שמן הסתם זקוקים יותר מאחרים לחשיפה לחוגים, אינם יכולים להשתתף בהם עקב מגבלות לוגיסטיות.

3. שביעות רצון מבחינת תוכן, איכות החוג וההיבטים הלוגיסטיים

בפרק זה יוצגו דיווחי התלמידים, ההורים והמדריכים הנוגעים למידת שביעות רצונם מהתוכנית. דיווחים אלה יושוו לדיווחיהם של תלמידים והורים המשתתפים בחוגים שלא במסגרת התוכנית. הנתונים יוצגו לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי.

א. תפיסת איכות החוג

את איכות החוג הנתפסת ניתן להעריך לפי שביעות הרצון מהחוג והביקוש לחוג, תוך השוואה לחוגים מקבילים הניתנים במסגרות אחרות. מרבית התלמידים והוריהם ציינו שהם מרוצים מהחוג. בעלי התפקידים המעורבים בניהול או בהדרכה של החוגים זוכים לקבל משוב חיובי, כפי שהעידה רכזת יישובית: "**אני שומעת הרבה מאוד משובים חיוביים מאוד**", ורכזת אזור: "**לא נופל מאף חוג, בחלק מהמקרים אפילו יותר**". לוח 14 ולוח 15 מציגים את דיווחי התלמידים והוריהם על שביעות רצונם מהיבטים שונים של החוג.

לוח 14: דיווחי תלמידים (מחוז צפון) בנוגע לשביעות רצונם מהחוגים בתוכנית, שיעור המסכימים עם ההיגדים, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

המפגשים בחוג מהנים	אני מרוצה מהמדריך בחוג	אני מרוצה מהמפגשים בחוג	סה"כ		
84%	82%	81%	סה"כ		
80%	76%	78%	גבוה	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי עברית
89%	84%	84%	בינוני		
82%	83%	80%	נמוך		
87%	82%	83%	סה"כ		
78%	76%	79%	בינוני	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי ערבית
88%	83%	83%	נמוך		

מהנתונים בלוח 14 עולה כי למעלה מ-80% מהתלמידים, הן דוברי העברית והן דוברי הערבית, שבעי רצון מהמפגשים בחוג ומהמדריך. בנוסף, מרבית התלמידים ציינו שהמפגשים היו מהנים. בהתייחס לתלמידים דוברי עברית, ניתן לראות כי שביעות הרצון מההיבטים השונים של תלמידים מרקע גבוה נמוכה במעט מזו של תלמידים מרקע בינוני. בקרב תלמידים דוברי ערבית, ניכר כי שביעות הרצון מההיבטים השונים בקרב תלמידים מרקע בינוני נמוכה מזו של תלמידים מרקע נמוך.

לוח 15 מציג את שביעות הרצון של ההורים מהחוג שבו משתתף ילדם. כפי שניתן לראות, כ-80% מההורים דוברי העברית במחוז צפון שבעי רצון מהחוג שבו ילדם משתתף במסגרת התוכנית. יחד עם זאת, ניכר כי הורים דוברי ערבית שילדם משתתף בתוכנית, וכן הורים דוברי עברית משאר חלקי הארץ, שבעי רצון מעט יותר.

לוח 15: דיווחי הורים (צפון ושאר הארץ) על שביעות רצונם מהחוג, שיעור המסכימים עם ההיגדים,

לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

החוג נתן לילדך ערך מוסף	החוג נתפס בעיניך כאיכותי	החוג ענה על ציפיותיך	אתה שבע רצון מאיכות התוכן של החוג	סה"כ		
79%	80%	79%	85%	סה"כ		
78%	75%	75%	86%	גבוה	משתתפים בחוג לכל ילד	צפון
77%	80%	83%	85%	בינוני		
84%	82%	75%	81%	נמוך		
82%	90%	85%	84%	סה"כ		דוברי עברית
83%	87%	81%	81%	גבוה	משתתפים בחוגים	ארצי
82%	93%	88%	86%	בינוני		
80%	86%	86%	84%	נמוך		
82%	87%	82%	88%	סה"כ		
80%	80%	79%	81%	בינוני	משתתפים בחוג לכל ילד	צפון
83%	89%	83%	90%	נמוך		
82%	82%	75%	85%	סה"כ		
86%	79%	77%	81%	בינוני	משתתפים בחוגים	ארצי
75%	86%	73%	91%	נמוך		

עוד ניתן לראות כי בעוד ש-90% מההורים דוברי העברית בשאר הארץ העריכו את החוגים בתוכנית כאיכותיים ו-85% ציינו שהחוג ענה על ציפיותיהם, רק 80% מההורים שילדם משתתף בתוכנית העריכו את החוגים כאיכותיים ו-79% ציינו שהחוג עונה על ציפיותיהם. מנגד, בקרב הורים דוברי ערבית נראית מגמה הפוכה, ולפיה הורים לתלמידים אשר משתתפים בתוכנית לרוב העריכו את החוגים בתוכנית באופן חיובי יותר מהורים משאר הארץ.

מהראיונות עולה כי בקרב האוכלוסיות שלא נחשפו לחוגים טרם התוכנית, חוסר החשיפה הקודמת לחוגים גרמה לתחושות מאוד חיוביות כלפי התוכנית. הדבר בלט בייחוד אצל תלמידים אשר נחשפו לראשונה לנושאים שלא נחשפו אליהם בעבר, אשר הביעו שביעות רצון גבוהה יותר מאיכות החוגים. מדריך: "זו הפעם הראשונה שתלמידים לומדים חוג כזה בגיל הזה, ולכן הם כל הזמן פעורי פה ומאד מרוצים". מרבית התלמידים שהשתתפו בראיונות מציינים את שביעות רצונם מהחוגים: "אנחנו מאוד אוהבות את החוג"; "אני אוהב לבוא ללמוד בחוג לאנגלית. לומדים ומציירים דברים חדשים. אין בבית ספר שלנו דברים כאלה". מתוך הראיונות עולה שבתי הספר שיתפו פעולה עם התוכנית ודאגו להתאמה ולטיוב של החוגים, אולם ישנם גם קולות אחרים, כפי שיוצג בהמשך, המצביעים על אתגרים בקיום מוצלח של התוכנית ובכל הנוגע למידת שביעות הרצון של התלמידים מהחוגים.

כמו כן ניכר שהרכזים הבית ספרים והרכזים היישוביים השקיעו מחשבה באיתור חוגים שאינם משכפלים את הנעשה בבית הספר או את הפעילויות האחרות שאליהם התלמידים נחשפים, במטרה לייצר ייחוד (לעיתים

הדבר התחבר גם למטרות אחרות, כגון הימנעות מפגיעה בתכניות יישוביות). אחרים המתייחסים לאיכות החוג, מציינים שאיכות החוג נמדדת גם בתוצאות שאליהן ניתן להגיע. לטענת אותם מרואיינים, לא באמת ניתן להגיע לתוצאות בהשקעה של שעה בשבוע, ועל כן יש לעדכן את הציפיות מהחוג ומאיכותו. רכזים יישוביים: "מה אפשר ללמוד בשעה בשבוע?", "חוג כדורסל זה פעמיים בשבוע, כאן נותנים רק אחד". תלמידים: "אנחנו מגיעים לדבקה, רק מתחילים בחימום ואז הזמן נגמר לנו. בקושי מספיקים משהו". ההתייחסות לאיכות החוג בהקשר של התוצאה או התוצרים שלו עולה בעיקר במגזרים שחשופים פחות לחוגים, כגון המגזר הערבי. התייחסות זו לאיכות החוגים עולה בכלל מאפייני החוגים, מדבקה וכדורסל ועד לחוגים שלהם קשר ישיר לתהליכי למידה בית ספרים, כגון אנגלית ומתמטיקה.

ב. שביעות הרצון מהמדריך ושל המדריך

המדריכים בתוכנית גויסו על ידי החברה למתנ"סים, בהתאם לקריטריונים שהוגדרו מראש. ככלל, מרבית המדריכים בתוכנית הם מדריכים מקצועיים, המבצעים חוגים במסגרות רבות ומגיעים לבית הספר לטובת חוג בודד או מספר חוגים ברצף. בנוסף, חלק מהמדריכים הם מורים המלמדים בשעות הבוקר בבית הספר שבו מתקיים החוג (או בבתי ספר סמוכים), ולאחר מכן הם ממשיכים את יום עבודתם בהעברת חוג במסגרת התוכנית. עוד על מאפייני המדריכים ראה בפרק 6.

כפי שכבר ראינו בלוח 14 בפרק א', 82% מהתלמידים (דוברי העברית ודוברי הערבית) שבעי רצון מהמדריכים בתוכנית. ככלל, המדריכים זוכים להערכה רבה ממרבית התלמידים, ההורים והרכזים. התחושה היא שהמדריכים מכבדים את התלמידים, האווירה נעימה ומכבדת, ונראה שישנה העשרה בתחומים שאינם נחווים בדרך כלל אצל התלמידים. תלמידים: "המדריכה אוהבת אותנו והיא מסבירה לנו הכול, ולפעמים חוזרת על ההסבר שלה כמה פעמים עד שאנחנו מבינים"; "אוהבת מאוד את החוג. הכול, מדריך מאוד נחמד"; "אני אוהבת להגיע לחוג בגלל המדריכה"; רכזת בית ספרית: "שני המדריכים נהדרים. הכול מתוקתק בזמן"; "כל המדריכים, ללא יוצא דופן, יוצאים מן הכלל, הם נותנים מכל הלב, אני מאוד נהנה מהיכולת שלהם ומהמקצועיות שלהם".

לוח 16 מציג את דיווחי התלמידים לגבי המידה שבה העריכו את המדריך כמעניין. בקרב תלמידים דוברי העברית ניתן לראות כי 73% מהתלמידים המשתתפים בתוכנית דיווחו שמדריך החוג מעניין לעומת 77% מהתלמידים בשאר הארץ. בהתייחס לתלמידים דוברי הערבית, מהממצאים עולה כי 80% מהתלמידים המשתתפים בתוכנית, בעיקר מרקע נמוך, דיווחו שמדריך החוג היה מעניין בעוד שרק כ-75% מהתלמידים משאר הארץ המשתתפים בחוג דיווחו כן.

לוח 16: דיווחי תלמידים לגבי מידת העניין שיצר המדריך, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

המדריך היה מעניין			
73%	סה"כ		
70%	גבוה	משתתפים בחוג לכל ילד	צפון
75%	בינוני		
74%	נמוך		
דוברי עברית			
77%	סה"כ		
78%	גבוה	משתתפים בחוגים	ארצי
75%	בינוני		
74%	נמוך		
דוברי ערבית			
80%	סה"כ	משתתפים בחוג לכל ילד	צפון
70%	בינוני		
82%	נמוך		
דוברי ערבית			
72%	סה"כ	משתתפים בחוגים	ארצי
72%	בינוני		
72%	נמוך		

מלוח 17 ניתן לראות כי בשני מגזרי השפה, מידת שביעות הרצון מהמדריך של הורי התלמידים, הן במחוז צפון והן בשאר הארץ היא דומה ועומדת על כ-90%. עם זאת, הורים מצפון הארץ מרקע גבוה דיווחו בשיעורים גבוהים יותר מהורים מרקע בינוני ונמוך על שביעות רצונם מהמדריך, לעומת מגמת דיווח הפוכה בשאר הארץ. כמו כן, אפשר לראות שבשאר הארץ, הורים מרקע בינוני ונמוך דיווחו יותר מהורים שילדם משתתף בתוכנית על כך שילדם קשר טוב עם מדריך החוג. בסך-הכול נראה כי **בכל הקשור למדריך, דיווחיהם של הורים דוברי עברית בצפון דומים לאלה של דוברי עברית בשאר הארץ**. בהתייחס להורים דוברי ערבית נראה כי מגמת הדיווח דומה לדוברי העברית, למעט הקשר עם המדריך - **בצפון ההורים דיווחו בשכיחות גבוה יותר מבשאר הארץ על כך שילדם קשר טוב עם המדריך** (93% לעומת 87%, בייחוד בקרב הורים מרקע נמוך).

לוח 17: שביעות רצון ההורים (צפון וארצי) ממדריך החוג, שיעור המסכימים עם ההיגדים, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

אתה שבע רצון ממדריך החוג	לילדך קשר טוב עם מדריך החוג	מדריך החוג היה סבלני	סה"כ		
88%	86%	93%	סה"כ		
96%	82%	94%	גבוה	משתתפים בחוג לכל ילד	צפון
87%	88%	93%	בינוני		
86%	84%	91%	נמוך		
88%	87%	90%	סה"כ		דוברי עברית
84%	79%	85%	גבוה	משתתפים בחוגים	ארצי
91%	95%	95%	בינוני		
93%	92%	93%	נמוך		
88%	93%	89%	סה"כ		
89%	91%	91%	בינוני	משתתפים בחוג לכל ילד	צפון
88%	93%	89%	נמוך		
87%	87%	91%	סה"כ		דוברי ערבית
82%	91%	93%	בינוני	משתתפים בחוגים	ארצי
94%	83%	89%	נמוך		

כחלק מההערכה נבחנה גם שביעות הרצון של המדריכים מהתוכנית. מהממצאים עולה כי 94% מהמדריכים דיווחו כי ימליצו לילדי כיתה ד'-ה' להשתתף בתוכנית וכ-80% מהם דיווחו שירצו להמשיך ללמד במסגרת התוכנית גם בשנת הלימודים הבאה. עוד עולה מלוח 19 כי מרבית המדריכים בתוכנית שבעי רצון במידה רבה או רבה מאוד מהציוד שסופק להם (81%) וכי הם חשים שיש להם אוטונומיה מלאה בבחירת התכנים המועברים בחוג (91%).

לוח 18: תפיסת המדריכים (מחוז צפון) את איכות החוגים

יש לך את כל הציוד הדרוש להעביר כל מפגש על הצד הטוב ביותר	אתה נהנה ללמד במסגרת התוכנית והחוג	פעמים רבות אתה לא נאלץ להתמודד עם ענייני משמעת בחוג *	משך זמן המפגש לא ארוך מידי *	ענייני המנהלת (בדיקת נוכחות, ענייני משמעת וכו') לא גוזלים זמן יקר מהמפגש *	יש לך אוטונומיה מלאה בבחירת התכנים והפעילויות בחוג	מדד מסכם – תפיסת המדריכים את איכות החוגים
81%	94%	46%	76%	54%	91%	74%

* נוסח מחדש לחיוב כך שערך גבוה יותר בהיגד ישקף מצב רצוי יותר

גם מהראיונות עולה כי מרבית המדריכים מרוצים מהתוכנית, תוך שהם מציינים לחיוב את המשאבים הניתנים להם למימוש החוג באופן מיטבי: "בקשר עם הרכזת הבית ספרית, כל מה שאני צריכה אני מקבלת. היא תמיד

זמינה עבורי"; "הביאו לנו אוגדן, משתמשת בזה והיה לנו השתלמויות בזה. המדריכים משתלבים בהשתלמויות, זה נותן לי גם בסיס להשתמש בזה כמורה, משחקים יפים, אני ממש נהנית מזה". כמו כן, המדריכים מרוצים מהקשר עם בתי הספר והרכזים וכן עם התלמידים: "אני מאד נהנה ללמד רובוטיקה בתוכנית, יש קשר מיוחד בינינו וכל התלמידים מגיעים שמחים לתוכנית"; "פעם אחת יצאתי לחו"ל ונאלצתי להיעדר, קיבלתי המון הודעות שחבל ורוצים להשלים את השיעור"; "ההורים מתקשרים ומספרים כמה הם שמחים".

בנוסף, מרבית המדריכים המלמדים באופן משולב, כלומר גם במסגרת פרטית וגם במסגרת התוכנית, מצביעים על כך שתוכני החוג דומים או זהים לתכנים הניתנים במסגרת הפרטית, וגם בהיבטים של המשאבים והזמן המוקצבים לחוג. ממצא זה מתחזק לנוכח העובדה כי לרוב ציינו המדריכים שמאפייני החוג במסגרת התוכנית היו דומים לאלה של החוגים שאותם הם מעבירים באופן פרטי. יחד עם זאת, ישנם חוגים המבוצעים במסגרת פרטית, שהזמן המוקצב להם רב יותר מהזמן המוקצב להם במסגרת התוכנית. לדוגמה, חוג כדורגל המבוצע באופן פרטי במספר מפגשים שבועיים לא ידמה מבחינת משך זמן הפעילות שבו לחוג במסגרת התוכנית.

היבטים הפוגמים בשביעות רצון המדריכים

מבחינה אופרטיבית, מדיווחי המדריכים עולה שרק 46% דיווחו כי לדעתם הקבוצה אינה גדולה מידי, ו-82% דיווחו כי בחוג יש תלמידים עם יכולות שונות. מהדיווחים עולה גם כי **כמחצית מהמדריכים דיווחו שענייני המנהלת גוזלים זמן מהמפגש**. זאת ועוד, מהראיונות עולה שישנם היבטים אשר פגמו במידת שביעות הרצון של המדריכים: הדרישות הגבוהות יחסית לשעת חוג אחת, כמו גם הבירוקרטיה הנובעת מהצורך לפעול מול הרשויות בנושא התשלום. מדריכה: "מלמדת רק חוג אחד שעה אחת, לא חשבת על התוכנית לעומק, המימון שונה ואינו נכנס לתלוש השכר שלי, זה מקשה".

כמו כן חשוב לציין כי אף על פי שישנה תחלופת מדריכים, היא בדרך כלל נמוכה לפי הדיווחים של מובילי התוכנית ושל המרואיינים. ואולם, במקרים שבהם הייתה תחלופה, היא נבעה לרוב מרצון המדריכים לעזוב ולא מתוך החלטה ניהולית (החלטה ניהולית לפיטורי מדריך התרחשה במקרים מועטים בלבד), רכז יישובי: "יש מדריכים שהחליטו מיוזמתם לעזוב". כאמור, במקרים שבהם הייתה תחלופת מדריכים נבע הדבר בדרך כלל מרצון המדריכים, והסיבה המרכזית לעזיבה הייתה הקושי לשלב בין ההדרכה בחוג ובין שאר הפעילויות והעבודות של אותם מדריכים (מדובר במדריכים שניתנה להם שעת הדרכה בודדת במהלך אחד מימי השבוע). מדריכה: "יש לי חוג אחד שעה אחת ביום שלישי, זו הסיבה המרכזית שרציתי לעזוב". כלומר, מדריכים אלו חשו שבעבור שעת פעילות אחת הם משקיעים זמן עבודה רב.

לסיכום חלק זה, ניתן לומר כי מובילי התוכנית הצליחו בתקופה קצרה יחסית לבנות סגל מדריכים מחויב, שתורם להצלחת התוכנית, דבר המתבטא לא רק בשביעות הרצון הגבוהה של התלמידים ושל הוריהם אלא גם בשביעות הרצון של המדריכים עצמם. עדיין, יש לזכור כי התוכנית הופעלה לראשונה בשנת תשע"ח והחלטות על גיוס צוות ההדרכה התקבלו בזריזות. אומנם הגיוס המהיר היה איכותי בדרך כלל, אולם לעיתים נדרשו התאמות מינוריות בצוות ההדרכה, בהתחשב בגודלה ובמורכבותה של התוכנית.

ג. היבטים לוגיסטיים של התוכנית

להיבטים הלוגיסטיים של התוכנית יש כמה צדדים: היבט הרישום לתוכנית ומערכת הדיווח, היבט הציוד, היבט התשתית הפיזית והיבט ההסעות.

הרישום ומערכת הדיווח - הרישום התבצע על ידי בתי הספר או על ידי המתנ"סים, אולם בבתי הספר הייתה תחושה של חוסר בהירות לגבי זהות הגורם האחראי לרישום ולגבי שיטת הרישום. יתר על כן, נדמה שמערכת הרישום השייכת לחברת המתנ"סים **לא הקלה על כל מי שאינו משתייך לחברת המתנ"סים**. רכזת יישובית: "בנושא הרישום, אין לי שום דרך לדעת מי נרשם, הרישום הכספי נעשה במקום אחד, באתר במקום שני, ואין הרשאה לראות. אין סנכרון של המידע". בבתי הספר הרישום הוטל על המזכירות, אך הן לא תמיד הן הסכימו לבצע זאת, ייתכן משום שהרישום במערכות הממוכנות הקשה על כך, וייתכן שיש לייחס זאת לרמת המחויבות הבית ספרית לתוכנית.

לאחר תום תקופת הרישום החל פרק הדיווח, והחוליה המקשרת בין שני התהליכים היא המערכת הממוחשבת. לרבים מהמדריכים **הדיווח לא היה פשוט בשל חוסר זמינות של המערכת**. מדריך: "הקושי היחידי זה להזין נוכחות והאתר לא עובד הרבה פעמים. אז מדווח בקובץ אקסל, כי באתר שלהם קשה מאוד. יש עומס קבוע על האתר". יתרה מכך, גם כאשר המערכת הייתה תקינה, לא תמיד היה ניתן לדווח נוכחות, שכן לעיתים היבטי תקשורת הנובעים ממיקום החוג (ממ"ד כדוגמה) פגמו ביכולת הדיווח. נוסף על כך, הצורך להיכנס למערכת הדיווח כדי לעדכן **גזל זמן יקר מהחוג**. עם זאת, המערכת התאזנה ככל שחלף הזמן. מדריך: "המערכת של הדיווחים קלה, וכל אחד יכול להשתמש בה מהנייד שלו".

היבטי ציוד – העמדה הרווחת במרבית החוגים ובמרבית היישובים היא שסופק לחוגים הציוד העונה על צורכיהם. החברה למתנ"סים סיפקה את הציוד (מתכלה וקבוע) על פי התאמה מלאה לצורכי המדריכים, לעיתים אף מעבר לתקציב שהוגדר על ידי התוכנית. רכזת בית ספרית: "כן, מקבלים את כל הלוגיסטיקה התומכת, למשל בחוג אפייה קנו מיקסרים וציוד נלווה אחר". רכזת אזורית: "החברה למתנ"סים סיפקה והשקיעה ציוד מקצועי ואיכותי כמעט ברוב היישובים שהיא עבדה בהם. באף יישוב לא דיווחו על חוסרים בציוד". בנוסף, יש מקרים שבהם המדריכים קונים את הציוד ומקבלים החזר בהמשך. מדריכה: "קיבלתי כסף לקנות חליליות ותווים וכל מה שצריך, אין שום בעיה מבחינה לוגיסטית". יחד עם זאת, ביישובים ספורים התהליך הלוגיסטי צלח רק באופן חלקי, והציוד המבוקש לא היה בנמצא. כמו כן היו מקרים שבהם מדריכים שהיו צריכים להגיע עם חומרי עבודה/יצירה הגיעו ללא הציוד הנדרש ובית הספר נדרש להשלים. במקרים אחרים שיטת הרכישה על ידי מדריך והתשלום העוקב לא עלתה יפה. מדריכה: "בהתחלה דובר שהקורס מסובסד ב-250 ש"ח בחודש לחומרים. עשיתי קנייה של 1,000 ש"ח ואמרו לי שאין יותר קופה בשביל זה. אז קניתי ממני פעם שעברה, אבל לא אמשיך לקנות". הערכה היא שהגורמים לפערים אלו הם מקומיים, כגון ניהול/הסטת המשאבים, וכי תפקיד הרכזים האזוריים לבחון פערים אלו. יחד עם זאת, חשוב להדגיש שהתמונה הכוללת מצביעה על מענה לוגיסטי הולם, למעט הפערים שהוצגו לעיל.

התשתית הפיזית – כאמור, החוגים התקיימו בבתי ספר ו/או במתנ"סים בהתאם לתשתיות היישוביות. ההחלטה היכן לקיים את החוג נעשתה בהתאם להחלטות יישוביות עקרוניות, כמו שימוש בתשתיות יישוביות ו/או בהתאם לאיכות ולזמינות התשתיות הבית ספריות. במקרים מסוימים, הגם שהייתה מוטיבציה לקיום פעילויות בתוך גבולות בתי הספר, הדבר לא מומש עקב היעדר תשתיות בית ספריות מתאימות. רכזת

יישובית: "אם ישפרו לי את מצב התשתית, אני מביאה לפה את החוגים כמו שצריך. אם היה לי מגרש... חדר מחשבים שלנו לא מתאים לחוגים, המעבדה על הפנים... מכאן שקשה להביא לכאן פעילויות". כמו כן, ישנם מקרים בודדים שבהם בתי הספר הגבילו את שעות הפעילות של החוגים בגבולות בית הספר, ולכן נדרש לקיים מספר חוגים במקביל. במקרים מסוג זה לרוב התשתיות לא תאמו את הצורך עקב מגבלות שבית הספר הגדיר לחוגים.

הסעות – במסגרת התוכנית התלמידים היו זכאים להסעות ייעודיות לחוג באחד משני המקרים הבאים: החוג שבו השתתפו הסתיים לאחר שעות ההסעה הרגילות של בתי הספר או שהחוג התקיים מחוץ לבתי הספר. בישובים שבהם הוחלט לקיים את החוגים ולהישען על הסעות עלתה טענה ולפיה **חוסר המענה בעניין ההסעות גורם לרישום נמוך**. רכזת בית ספרית: "למרחק יש משמעות על רמת הרישום לחוגים". תלמידה: "הרבה ילדים אמרו לי שהם רוצים להגיע, אבל בגלל שאין פתרונות הסעה אז הם לא נרשמו לחוג". במועצות אזוריות המצב משמעותי יותר, שכן עקב הריחוק בין היישובים הוחלט בחלק מהמועצות שלא לפתוח חוגים במסגרת בית הספר. אם כן נפתחו חוגים במועצה, הם התקיימו בישובים עצמם. כיוון שכך, בחלק מיישובים אלו רמת הרישום הייתה נמוכה. ישנם יישובים אשר החליטו לקיים חוגים במתנ"ס או במסגרת משאב יישובי (בריכה לדוגמה). לרוב, משאבים אלו מרוחקים מבית הספר ומבתי התלמידים ועל כן ההסעה לחוגים נשענה על ההורים. במקרים אחרים, כאשר ההורים לא החזיקו בבעלותם רכב, **התלמידים לא יכלו להירשם לחוג ולא זכו לממש את יתרונותיו**.

מתוך הנאמר עולה שהתוכנית לא כיסתה את היבט ההסעות. במקרים מועטים היישובים נרתמו ומצאו פתרונות כדי לבנות מערך היסעים התומך את צורכי החוגים, אך במקרים רבים, בעיקר במקרים שבהם היישובים מיעוטי משאבים, לא ניתן לכך כל פתרון.

לסיכום פרק זה, מההערכה עולה כי מרבית התלמידים (כ-80%), דוברי עברית וערבית, **מרוצים מהחוג שבו הם משתתפים בתוכנית**, וכך גם הוריהם. יחד עם זאת, בהשוואה להורים משאר הארץ, הורים דוברי עברית שבעי רצון מעט פחות ואילו הורים דוברי ערבית שבעי רצון מעט יותר.

בנוסף, מהממצאים עולה כי ישנה שביעות רצון גבוהה מהמדריכים בתוכנית, אולם בקרב דוברי עברית ניכר כי שביעות הרצון בשאר הארץ גבוהה מעט יותר. כמו כן, ניכר כי גם המדריכים בתוכנית שבעי רצון מהנחיית החוגים במסגרת התוכנית (94%).

אשר להיבטים הלוגיסטיים, ניכר כי **מבחינת ציוד, המענה הלוגיסטי הולם**. עם זאת יש מקום **לפשט את תהליך הרישום ולהנגיש את מערכת הדיווח, כמו גם למצוא מענה הולם להסעות לחוגים**, על מנת שכל התלמידים יוכלו לממש את יתרונות התוכנית.

4. תרומתה הנתפסת של התוכנית עבור התלמידים, ההורים והמדריכים

בפרק זה יוצגו דיווחי התלמידים וההורים ביחס לתרומה הנתפסת של התוכנית עבורם. דיווחים אלה ישוו לדיווחיהם של תלמידים והורים המשתתפים בחוגים שלא במסגרת התוכנית. הנתונים יוצגו בחלוקה לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי של בית הספר.

א. תפיסות תלמידים והורים לגבי השתתפות בחוגים

כאמור, אחת ממטרות התוכנית היא להטמיע בקרב התלמידים את רעיון ההשתתפות בחוגים לאחר שעות הלימודים. על מנת לבחון היבט זה, בפרק הנוכחי נתוני התלמידים המשתתפים בתוכנית ישוו לאלה של תלמידי הצפון המשתתפים רק בחוג באופן פרטי. בצורה כזאת ניתן לבחון עד כמה עמדותיהם של התלמידים המשתתפים בתוכנית שונות משל אלה שאינם משתתפים בתוכנית, אך כן משתתפים מיוזמתם בחוגים פרטיים. כמו כן, יש בהשוואה זו כדי לבחון היבט זה במחוז צפון ככלל ביחס לשאר הארץ.

לוח 19 מציג את תפיסות התלמידים המשתתפים בחוגים ביחס להשתתפות בהם. ניתן לראות כי **תלמידי שאר הארץ הביעו עמדות חיוביות יותר כלפי ההשתתפות בחוגים** (82%) מאשר התלמידים המשתתפים בתוכנית (69%). יחד עם זאת, התלמידים המשתתפים בתוכנית הביעו עמדות חיוביות יותר כלפי ההשתתפות בחוגים מאשר תלמידי הצפון המשתתפים רק בחוג פרטי (65%).

עוד ניתן לראות כי 75% מהתלמידים מרקע נמוך המשתתפים בתוכנית חושבים שלהשתתף בחוגים זה חשוב, לעומת כשני שלישים מהתלמידים מרקע גבוה ובינוני, כמו גם מי שמשתתפים בחוגים במסגרת פרטית. עוד עולה מהנתונים כי **לדעת 48% מהתלמידים בתוכנית חשוב ללכת לחוגים** כדי לא להשתעמם אחר הצהריים (יותר ברקע נמוך), לעומת 42% מתלמידי שאר הארץ החושבים כך ו-37% מתלמידי הצפון המשתתפים רק בחוג פרטי.

בהתייחס לתלמידים דוברי ערבית, ניכר כי התלמידים המשתתפים בתוכנית תופסים את ההשתתפות בחוג כחשובה יותר מהתלמידים שאינם משתתפים בתוכנית, מי בחוג פרטי ומי בשאר הארץ. עוד עולה מלוח 20 כי שיעורי הדיווח של תלמידים מרקע נמוך גבוהים משיעורי הדיווח של תלמידים מרקע בינוני. בהשוואה לתלמידי שאר הארץ ניתן לראות כי **תלמידים המשתתפים בתוכנית תופסים את חשיבות ההשתתפות בחוגים באופן חיובי יותר מהתלמידים שאינם משתתפים בתוכנית** (מי בחוג פרטי ומי בשאר הארץ).

לוח 19: עמדות תלמידים המשתתפים בחוגים (צפון ושאר הארץ) כלפי חשיבות החוגים, שיעור

המסכימים עם הנאמר בהיגדים, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

חשוב ללכת לחוגים כדי לא להשתעמם אחר-הצהרים	אני אוהב ללכת לחוגים אחרי שעות הלימודים	להשתתף בחוגים זה חשוב	סה"כ		
48%	68%	69%	סה"כ	משתתפים בחוג לכל ילד	צפון
45%	64%	66%	גבוה		
45%	67%	65%	בינוני		
52%	71%	75%	נמוך		
37%	64%	65%	סה"כ	משתתפים רק בחוג פרטי	דוברי עברית
42%	68%	70%	גבוה		
32%	60%	61%	בינוני		
39%	63%	66%	נמוך		
42%	83%	82%	סה"כ	משתתפים בחוגים	ארצי
44%	85%	84%	גבוה		
39%	81%	80%	בינוני		
42%	79%	77%	נמוך		
61%	64%	70%	סה"כ	משתתפים בחוג לכל ילד	צפון
53%	53%	65%	בינוני		
62%	66%	71%	נמוך		
53%	48%	68%	סה"כ		
50%	47%	58%	בינוני	משתתפים רק בחוג פרטי	דוברי ערבית
54%	48%	71%	נמוך		
55%	62%	67%	סה"כ		
54%	54%	64%	בינוני		
55%	68%	70%	נמוך	משתתפים בחוגים	ארצי

לוח 20 מציג את עמדות התלמידים שאינם משתתפים בחוגים (צפון ושאר הארץ) לגבי חשיבות החוגים. אפשר לראות כי בצפון תפיסותיהם של תלמידים דוברי עברית שאינם משתתפים בחוגים חיוביות יותר מאלו של תלמידים בשאר הארץ, ובעיקר בקרב תלמידים מרקע גבוה ונמוך. כיוון שתלמידי הצפון יכלו לבחור אם להירשם לחוג בתוכנית או לא להירשם אליו, ובחרו שלא לעשות כן, תוצאות אלה יש בהן כדי להעיד על כך שהמסר שהתוכנית מנסה להעביר אכן "נמצא באוויר". כלומר, נראה כי אף שמדובר בתלמידים שאינם משתתפים בחוגים, לתלמידי הצפון מודעות גבוהה יותר לחשיבות ההשתתפות בחוגים.

תמונה דומה ניתן לזהות גם בקרב תלמידים דוברי ערבית: תפיסותיהם של תלמידי הצפון חיוביות יותר מאלה של תלמידי שאר הארץ. כמו כן מלוח 20 עולה כי פערי הדיווח בקרב דוברי הערבית (צפון ושאר הארץ) גדולים יותר מאלה של דוברי העברית והם עומדים על כ-15% בממוצע.

לוח 20: עמדות תלמידים שאינם משתתפים בחוגים כלפי חשיבות החוגים (צפון ושאר הארץ), שיעור

המסכימים עם הנאמר בהיגדים, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

חשוב ללכת לחוגים כדי לא להשתעמם אחר-הצהרים	אני אוהב ללכת לחוגים אחרי שעות הלימודים	להשתתף בחוגים זה חשוב	סה"כ			
30%	30%	38%	סה"כ	צפון	לא משתתפים בחוגים	דוברי עברית
35%	29%	43%	גבוה			
22%	14%	28%	בינוני			
34%	40%	43%	נמוך			
32%	26%	31%	סה"כ	ארצי	לא משתתפים בחוגים	דוברי עברית
32%	26%	34%	גבוה			
30%	26%	28%	בינוני			
40%	29%	32%	נמוך			
46%	50%	58%	סה"כ	צפון	לא משתתפים בחוגים	דוברי עברית
35%	45%	61%	בינוני			
48%	51%	58%	נמוך			
35%	37%	39%	סה"כ	ארצי	לא משתתפים בחוגים	דוברי עברית
24%	21%	23%	בינוני			
38%	42%	45%	נמוך			

לוח 21 מציג את עמדות ההורים **שילדם משתתף בחוגים** לגבי השתתפות בחוגים. ניתן לראות כי הורים דוברי עברית שילדם משתתף בתוכנית לרוב הביעו עמדות חיוביות יותר כלפי החוגים מאשר הורים שילדם לא משתתף בתוכנית ומאשר הורים משאר הארץ. כך, למשל, **96% מההורים שילדם משתתף בתוכנית חושבים שהשתתפות בחוגים היא לא בזבוז של זמן וכסף**, לעומת כ-90% בלבד משאר ההורים שחושבים כך. יחד עם זאת, 94% מההורים בצפון שילדם משתתף רק בחוג פרטי דיווחו שחוג בעלות שנתית סמלית הוא אטרקטיבי בעבורם לעומת 89% מההורים שילדם משתתף בתוכנית ו-82% מההורים משאר הארץ. בנוסף, מעניין לראות כי 4% מההורים שילדם משתתף בתוכנית סבורים שעדיף שילדים לא ילכו לחוג ויכינו שיעורי בית. שיעורי דיווח דומים נצפו גם בקרב הורים משאר הארץ.

בהתייחס להורים דוברי ערבית אפשר לראות כי **הורים לתלמידים המשתתפים בתוכנית הם בעלי עמדות חיוביות יותר לגבי השתתפות בחוגים משאר ההורים**. יחד עם זאת ועל אף העמדות החיוביות שהביעו ההורים, 17% מההורים שילדם משתתף בתוכנית חושבים שעדיף שהילדים לא ילכו לחוג ויעשו שיעורי בית, לעומת 7% מההורים שילדם משתתף רק בחוג פרטי ו-15% מההורים בשאר הארץ החושבים כך.

לוח 21: עמדות הורים לתלמידים המשתתפים בחוגים (צפון ושאר הארץ) לגבי השתתפות בחוגים,

שיעור המסכימים עם ההיגדים, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

עדוף שילדים לא ילכו לחוג ויעשו שיעורי בית	השתתפות בחוגים היא לא בזבז של זמן וכסף*	חשוב לדאוג שילדים תהיה שגרת פנאי אחר הצהריים	לדעתך חוג בעלות שנתית סמלית (100-200 ש"ח לשנה) הוא אטרקטיבי	סה"כ		
4%	96%	95%	89%	סה"כ		
0%	100%	96%	94%	גבוה	משתתפים בחוג לכל ילד	צפון
4%	96%	92%	86%	בינוני		
4%	95%	100%	95%	נמוך		
0%	93%	93%	94%	סה"כ		
0%	97%	97%	90%	גבוה	משתתפים רק בחוג פרטי	דוברי עברית
0%	90%	90%	98%	בינוני		
0%	100%	100%	82%	נמוך		
3%	90%	94%	82%	סה"כ		
4%	93%	90%	82%	גבוה	משתתפים בחוגים	ארצי
2%	87%	98%	78%	בינוני		
5%	88%	93%	86%	נמוך		
17%	88%	99%	82%	סה"כ		
9%	93%	97%	86%	בינוני	משתתפים בחוג לכל ילד	צפון
20%	86%	100%	80%	נמוך		
7%	88%	92%	72%	סה"כ		
10%	90%	100%	62%	בינוני	משתתפים רק בחוג פרטי	דוברי עברית
6%	87%	90%	74%	נמוך		
15%	75%	94%	80%	סה"כ		
7%	80%	93%	81%	בינוני	משתתפים בחוגים	ארצי
26%	68%	95%	79%	נמוך		

* לצורך הדיווח נוסחו ההיגדים מחדש כך שערך גבוה יותר בהיגד ישקף מצב רצוי יותר.

הלוח הבא, לוח 22, מציג את עמדות ההורים שילדיהם כלל אינם משתתפים בחוגים לגבי השתתפות בחוגים. מהלוח עולה כי הורים דוברי עברית במחוז הצפון הביעו עמדות חיוביות יותר בנוגע להשתתפות בחוגים מאשר הורים משאר הארץ. למשל, 96% מההורים בצפון סבורים כי השתתפות בחוגים היא לא בזבז של זמן וכסף, לעומת 83% מההורים בשאר הארץ. כמו כן, 88% מההורים בצפון חושבים כי חוג בעלות שנתית סמלית הוא אטרקטיבי, לעומת 83% מההורים בשאר הארץ. לבסוף, ניתן לראות כי רק 4% מההורים בצפון חושבים שעדיף שילדם לא ילך לחוג ויעשה שיעורי בית, לעומת 13% מההורים בשאר הארץ הסבורים כך. ממצאים אלה יש בהם כדי להעיד שלא רק אצל הילדים בצפון ניתן לראות שינוי בתפיסות לגבי השתתפות

בחוגים, אלא גם אצל הוריהם. כאמור, כיוון שההשתתפות בחוג בתוכנית הייתה נתונה לבחירתו של התלמיד, הרי שההבדלים בשיעורי הדיווח בין ההורים והתלמידים בצפון (שאינם משתתפים בתוכנית), לבין ההורים ותלמידים בשאר הארץ, עשויים להעיד על שינוי. בהתייחס להורים דוברי ערבית, מהטבלה עולה כי למעט ההיבט הכלכלי, שההורים בצפון ציינו אותו יותר מההורים בשאר הארץ, הרי שבכל הקשור לעמדות כלפי חוגים ניכר כי שיעורי הדיווח של ההורים בשאר הארץ דומים או נמוכים במעט מאלו של ההורים בצפון.

לוח 22: עמדות הורים לתלמידים שאינם משתתפים בחוגים (צפון ושאר הארץ) לגבי השתתפות

בחוגים, שיעור המסכימים עם ההיגדים לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

עדיף שילדים לא ילכו לחוג ויעשו שיעורי בית	השתתפות בחוגים היא לא בזבוז של זמן וכסף *	חשוב לדאוג שלילדים תהיה שגרת פנאי אחר הצהריים	חוג בעלות שנתיים (100-200 ש"ח לשנה) הוא אטרקטיבי	סה"כ		
4%	96%	87%	88%	סה"כ	צפון	לא משתתפים בחוגים
5%	95%	77%	80%	גבוה		
5%	95%	84%	91%	בינוני		
3%	100%	100%	87%	נמוך	דוברי ערבית	לא משתתפים בחוגים
13%	83%	84%	83%	סה"כ		
20%	88%	80%	89%	גבוה		
7%	79%	83%	90%	בינוני	ארצי	לא משתתפים בחוגים
18%	90%	92%	60%	נמוך		
22%	71%	88%	97%	סה"כ		
11%	82%	93%	89%	בינוני	צפון	לא משתתפים בחוגים
27%	65%	85%	100%	נמוך		
21%	63%	88%	79%	סה"כ		
20%	67%	83%	76%	בינוני	דוברי ערבית	לא משתתפים בחוגים
22%	60%	91%	80%	נמוך		

* לצורך הדיווח נוסחו ההיגדים מחדש כך שערך גבוה יותר בהיגד ישקף מצב רצוי יותר.

לסיכום חלק זה, ניתן לומר כי תפיסותיהם של התלמידים והוריהם המשתתפים בתוכנית לגבי השתתפות בחוגים הן חיוביות. יתרה מכך, ניכר כי עמדותיהם של תלמידי הצפון שאינם משתתפים בחוגים לרוב חיוביות יותר מאלה של תלמידי שאר הארץ שאינם משתתפים בחוגים. מכאן שעל פניו נראה כי החסמים להשתתפות בחוגים הם, על פי רוב, בעיקרם תודעתיים ופחות כלכליים.

ב. השפעות נתפסות נוספות של התוכנית על התלמידים המשתתפים בה

במסגרת ההערכה, שאלנו את התלמידים ואת ההורים באיזו מידה הם חשים כי ההשתתפות בחוג במסגרת התוכנית השפיעה גם על היבטים נוספים, כגון מידת ההשפעה הסביבתית בהרשמה לחוגים והשתתפות בחוג גם בעתיד. כזכור, התוכנית פגשה תלמידים ברמות חשיפה שונות לחוגים. **ככל שרמת החשיפה לחוגים טרם התוכנית הייתה נמוכה יחסית, כך מידת ההשתתפות בחוגים במסגרת התוכנית הייתה גבוהה יחסית.** ככלל, ניתן לחלק את התרומה של החוגים לכמה מישורים שונים: עצם החשיפה לחוגים, מישור הידע והחווייה והמישור החברתי/ערכי.

חשיפה לחוגים – תלמידים רבים לא זכו להשתתף בחוגים לפני שתוכנית זו הגיעה לצפון הארץ. למעשה, התוכנית אפשרה חשיפה לחוגים, אפשרות שלא הייתה במודעות של הורים ושל תלמידים ו/או כאלה שלא יכלו להרשות זאת לעצמם כיוון שידם אינה משגת. רכז בית ספרי: "עשינו שמחה לילדים שלא יכולים להשתתף בחוגים". רכזת יישובית: "מה היה לנו לפני? כדורגל לבנים ואולי חוג וחצי לבנות! עכשיו אפשר להגיד שיש חוגים באמת. יש לנו מבחר של שבעה חוגים, ארבעה מהם חדשים שלא היו לפני כן".

ידע או חווייה (או גם וגם) – ישנם חוגים המתקשרים באופן ישיר לתהליכי הלמידה הפורמליים, לדוגמה אנגלית ומתמטיקה. במקרה כזה התלמידים והוריהם ראו בחוג כלי לשיפור רמת המיומנות בתחום. בקרב תלמידים אלו שיפור הידע נתפס כנקודת העוצמה של החוג. תלמידים: "זה מוסיף ידע"; "אמא שלי אמרה לי שמאוד חשוב ללמוד מתמטיקה ואנגלית"; "אני רוצה להיות טובה באנגלית".

תלמידים אחרים, בעיקר אלו שפחות חשופים לחוגים, ראו בחוגים העשרה ואפשרות חשיפה לתחומים שהם אינם חשופים אליהם בחיי היום-יום. החוג מאפשר להם לחוות תחומים שבחיים הרגילים לא היו יכולים להגיע אליהם. תלמידים: "תוכנית הכי כיפית שהיה לנו בבית הספר. זו תוכנית אחרת, לומדים בדרך כלל אחרת"; "כשהולכים לחוגים, המטרה שלומדים דברים חדשים, דברים שלא ידענו".

חברתי/ערכי – מרבית התלמידים ראו בחוגים אפשרות לשינוי שגרת אחר הצהריים שלהם. חלק מהתלמידים דיווחו כי בשעות אחר הצהריים הם לרוב מצויים בבתיהם, וכי החוג מאפשר לעשות משהו אחר, בסביבה חברתית אחרת. תלמידים: "לפעמים משעמם בבית וצריך לצאת מהבית ויכולים להכיר אנשים חדשים"; "לעשות משהו עם עצמנו ולא להיות בבית מול מסכים"; "זה חשוב גם מבחינה חברתית להיות עם ילדים בקבוצה, לדעת לעשות עוד דברים".

נוסף על כך, כיוון שלרוב החוגים מתקיימים בשעות שאחרי סיום הלימודים בבית הספר, הדבר מוביל ליצירת **קבוצות חדשות המבוססות על תלמידים מאותה שכבה לימודית**, בין שכבות לימודיות ולעיתים בין בתי ספר שונים. הבניית הקבוצות מאפשרת היכרות חדשות באווירה אחרת. המדריכים מציינים את פיתוח הקבוצה וייצובה: "ישנה קבוצה מאוחדת, הכול טוב בקבוצה". התלמידים מוסיפים שהכירו תלמידים חדשים או שהכירו לעומק תלמידים שעימם היה להם בעבר רק קשר חלקי; "הכרתי ילדה חדשה ונהייתה חברה הכי טובה. מגיעים מבית ספר אחר לכאן. מגיעים לבית הספר מבית ספר חילוני ונוצר קשר"; "הכרתי את כולם, עכשיו מכיר יותר".

גם במסגרת המחקר הכמותי שאלנו את התלמידים כיצד הם תופסים את ההשפעות החברתיות והסביבתיות כתוצאה מההשתתפות בחוג (לוח 23). ניתן לראות כי **תלמידים המשתתפים בתוכנית ציינו בעיקר שחשוב להם ללכת לחוג שמעניין אותם (91%) ושקל להגיע אליו (69%)**. עוד ניתן לראות כי 12% מהתלמידים המשתתפים בתוכנית ציינו כי הם הולכים לחוג רק כי ההורים שלהם רצו (14% מהתלמידים מרקע בינוני ונמוך דיווחו זאת לעומת רק 6% מרקע גבוה) ו/או כי חברים שלהם גם הולכים לחוג הזה. דיווחים אלה גבוהים משמעותית מדיווחיהם של התלמידים המשתתפים בחוגים באופן פרטי ומדיווחי תלמידים בשאר הארץ, העומדים בממוצע על 6%.

לוח 23: דיווחי תלמידים (צפון וארצי) על ההשפעות הסביבתיות והחברתיות הנתפסות שבהשתתפות בחוג, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

חשוב לי ללכת לחוג שמעניין אותי	חשוב לי לחוג שקל ונוח לי להגיע אליו	אני הולך לחוג רק כי ההורים שלי רוצים שאלך	אני הולך לחוג רק כי חברים שלי גם הולכים לחוג הזה		
91%	69%	12%	12%	סה"כ	
91%	61%	6%	10%	גבוה	משתתפים בחוג לכל ילד
95%	66%	14%	15%	בינוני	
88%	74%	14%	11%	נמוך	
92%	56%	6%	7%	סה"כ	צפון
92%	60%	6%	5%	גבוה	משתתפים רק בחוג פרטי
93%	59%	5%	7%	בינוני	
91%	50%	9%	8%	נמוך	
95%	56%	6%	5%	סה"כ	ארצי
97%	52%	4%	4%	גבוה	משתתפים בחוגים
94%	61%	7%	6%	בינוני	
92%	57%	10%	8%	נמוך	
81%	77%	34%	37%	סה"כ	
76%	73%	27%	33%	בינוני	משתתפים בחוג לכל ילד
82%	78%	35%	38%	נמוך	
71%	68%	26%	29%	סה"כ	
69%	61%	22%	33%	בינוני	משתתפים רק בחוג פרטי
71%	70%	27%	28%	נמוך	
75%	67%	33%	34%	סה"כ	
76%	60%	23%	21%	בינוני	משתתפים בחוגים
74%	73%	40%	44%	נמוך	

בקרב תלמידים דוברי ערבית, ניתן לראות כי **81% מהתלמידים המשתתפים בתוכנית ציינו שחשוב להם ללכת לחוג שמעניין אותם (יותר מרקע נמוך)**, דיווח הגבוה ב-10% מזה של תלמידי הצפון המשתתפים רק

בחוג פרטי. כמו כן 77% מהתלמידים המשתתפים בתוכנית ציינו שחשוב להם ללכת לחוג שקל ונוח להגיע אליו, לעומת כ-70% מהתלמידים בשתי הקבוצות האחרות. לבסוף, ניתן לראות כי **37% מהתלמידים המשתתפים בתוכנית ציינו שהם משתתפים בחוג רק כי גם חברים שלהם הולכים לחוג הזה**, לעומת 34% מהתלמידים משאר הארץ שציינו כך ומ-29% מהתלמידים בצפון שמשתתפים רק בחוג פרטי.

לוח 24 מציג את דיווחי התלמידים לגבי השפעות עתידיות העשויות להתרחש בעקבות ההשתתפות בתוכנית. יש לציין כי שאלות אלה נשאלו רק בקרב התלמידים אשר השתתפו בתוכנית, זאת מתוך ניסיון לאמוד את השפעת התוכנית על התלמידים המשתתפים בה, שכאמור לחלקם מדובר בהשתתפות ראשונה בחוגים, ועל כן לא מוצגת השוואה לנתונים במדגם תלמידים משאר הארץ.

ניתן לראות שכ-70% מהתלמידים דוברי העברית ציינו שהם חושבים להירשם לחוג גם בשנת הלימודים הבאה, בעיקר בקרב תלמידים מרקע נמוך (73%). לעומתם, כ-80% מהתלמידים דוברי הערבית ציינו שהם חושבים להירשם לחוג בשנה הבאה, ואולם ניתן לראות כי בחלוקה לפי רקע חברתי-כלכלי, רק 70% מהתלמידים מרקע נמוך ציינו זאת לעומת 80% מרקע בינוני. בנוסף, רק 26% מהתלמידים דוברי העברית דיווחו כי בעקבות ההשתתפות בחוג גם בני משפחה אחרים נרשמו לחוג אחר הצהריים, ואילו בקרב דוברי הערבית 46% מהתלמידים ציינו זאת, בעיקר תלמידים מרקע נמוך.

לוח 24: דיווחי תלמידים על השפעות עתידיות בעקבות ההשתתפות בתוכנית,

לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

בעקבות ההשתתפות בחוג גם בני משפחה אחרים נרשמו לחוג אחר הצהריים	אני חושב להירשם לחוג גם בשנת הלימודים הבאה	סה"כ		
26%	69%			
24%	68%	גבוה	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי ערבית
25%	65%	בינוני		
28%	73%	נמוך		
46%	78%	סה"כ		
37%	70%	בינוני	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי ערבית
48%	80%	נמוך		

ניתן לסכם חלק זה ולומר כי ההשתתפות בחוג בתוכנית תרמה למשתתפים בעיקר מבחינה חברתית; בקרב דוברי הערבית לא נמצא הבדל של ממש בין תלמידים המשתתפים בתוכנית לבין תלמידים המשתתפים רק בחוג פרטי. כמו כן, ניכר כי בקרב תלמידים המשתתפים בחוגים בתוכנית, ודוברי ערבית בפרט, יש יותר כאלה המשתתפים בחוגים כתוצאה מהשפעה סביבתית (חברים והורים) מאשר שאר התלמידים. בנוסף, מרבית התלמידים, בעיקר מרקע נמוך, ציינו שיירשמו לחוג גם בשנה הבאה. זאת ועוד, כמחצית מהתלמידים דוברי הערבית דיווחו שבעקבות השתתפותם בתוכנית גם בני משפחה אחרים נרשמו לחוגים. ממצאים אלה יש

בהם כדי להעיד כי ייתכן שלהשתתפות בתוכנית ישנה השפעה חיובית על התנהגות הפנאי של התלמידים ובני משפחתם, בעיקר בקרב אותן אוכלוסיות שלהן היא יועדה מלכתחילה.

לסיכום פרק זה, נראה כי תלמידים דוברי עברית המשתתפים בתוכנית הביעו עמדות חיוביות יותר כלפי השתתפות בחוגים מאשר עמדות אלו המשתתפים רק בחוג פרטי, ואילו תלמידים דוברי ערבית תופסים את ההשתתפות בחוגים כחשובה יותר מתלמידים בשאר הארץ. בנוסף, ניכר כי לתלמידי הצפון שאינם משתתפים בחוגים, דוברי ערבית וערבית, מודעות גבוהה יותר לחשיבות ההשתתפות בחוגים מאשר לתלמידים בשאר הארץ.

מנקודת מבטם של ההורים, הורים דוברי עברית ודוברי ערבית שילדם משתתף בתוכנית לרוב הביעו עמדות חיוביות יותר כלפי החוגים וההשתתפות בחוגים, ורבים מההורים (כ-80% ויותר) ציינו כי חוג בעלות שנתית סמלית הוא אטרקטיבי בעבורם.

מבחינת ההיבט החברתי, התוכנית אפשרה חשיפה לחוגים שלא היו במודעות של הורים ושל תלמידים ו/או שידם אינה משגת ועל כן לא יכלו להרשות לעצמם להשתתף בחוגים ולקחת חלק ביצירת קבוצות חברתיות חדשות. עוד ניכר מהממצאים כי בצפון קיימת יותר רצייה חברתית בקרב התלמידים (ביחס לתלמידי שאר הארץ, בצפון שיעור גבוה של תלמידים דיווחו שהם הולכים לחוגים רק כי חברים שלהם הולכים לאותו חוג).

לבסוף, מבחינת ההשפעות העתידיות של התוכנית, מרבית התלמידים ציינו כי הם חושבים להירשם לחוג גם בשנת הלימודים הבאה (כ-70%, מעט יותר בקרב דוברי ערבית). כמו כן, יותר תלמידים דוברי ערבית ציינו כי בעקבות ההשתתפות בחוג בתוכנית גם בני משפחה אחרים החלו להשתתף בחוגים (כ-50%).

5. סיבות לאי הצטרפות של תלמידים לחוגים

בפרק זה יוצגו דיווחי התלמידים וההורים באשר לסיבות לאי-הצטרפות לחוגים. הפרק יתמקד בעיקר בסיבות לאי-הצטרפות לתוכנית "חוג לכל ילד" וכן בהשתלבות התוכנית במארג החוגים הקיים, זאת תוך השוואת הדיווחים לשאר הארץ ובחלוקה לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי של בית הספר.

א. הסיבות שבגינן תלמידים אינם משתתפים בחוגים - דיווחי תלמידים והורים

הסיבות לאי-השתתפות בחוגים הן מגוונות וקשורות למספר גורמים שונים. ככלל, יש להביא בחשבון שחלק מהחסמים להשתתפות בחוגים ניתנים לפתרון, אולם חלקם קשורים בבסיסם לתפיסות התלמידים והורים לגבי השתתפות בחוגים.

מתוך ניתוח הראיונות עולה שככל שהתלמידים נמצאים בפעילות רבה יותר בשעות אחר הצהריים, כך קטנה המוטיבציה שלהם להישאר לפעילות במסגרת התוכנית. עם זאת, במגזרים החרדי והערבי, שבהם החשיפה לתרבות החוגים נמוכה יותר, נוטים לקיים את הפעילות וליהנות מעשייתה.

לוח 25 מציג את דיווחי התלמידים במחוז צפון לגבי ארבע הסיבות העיקריות שבגינן הם אינם משתתפים בתוכנית (ללוח המלא, עם כל הסיבות, ראה לוח 33 בנספח א'). מהממצאים עולה כי הסיבה השכיחה ביותר לאי-הרשמה לתוכנית היא "לא שמעתי על התוכנית". אפשר לראות כי סיבה זו נמצאה שכיחה יותר ככל שהרקע החברתי-כלכלי עולה, וכן בקרב תלמידים דוברי ערבית המשתתפים רק בחוג פרטי.

הסיבה השנייה בשכיחותה שדווחה על ידי התלמידים היא שהם לא אוהבים ללכת לחוגים. 33% מהתלמידים דוברי העברית דיווחו כן (בעיקר מרקע בינוני ונמוך). בקרב דוברי הערבית, 20% מהתלמידים מרקע בינוני ו-14% מהתלמידים מרקע נמוך ציינו זאת. ככלל, ניתן לראות כי סיבה זו שכיחה יותר ככל שהרקע החברתי-כלכלי נמוך יותר. סיבה נוספת לאי-הרשמה שעליה דיווחו התלמידים היא שחבריהם לא נרשמו לחוג בתוכנית, ועל כן גם הם עצמם לא נרשמו. אפשר לראות כי סיבה זו שכיחה יותר בקרב תלמידים המשתתפים רק בחוג פרטי, בייחוד בקרב דוברי העברית. תימוכין לכך ניתן למצוא בלוח 23, שממנו עולה כי כשהתלמידים המשתתפים בתוכנית (דוברי העברית והערבית) ציינו בשכיחות גבוהה יחסית כי הם הולכים לחוג בתוכנית רק משום שגם חברים שלהם הולכים אליהם. הסיבה הרביעית בשכיחותה שעליה דיווחו התלמידים היא שהם לא מצאו חוג בנושא שעניין אותם. סיבה זו דווחה בעיקר על ידי תלמידים שכלל לא משתתפים בחוגים, ובפרט בקרב דוברי העברית. חיזוק לטענה זו ראינו כבר בלוח 22, שממנו נראה כי לפי דיווחי מרבית התלמידים חשוב להם ללכת לחוג שמעניין אותם.

את תשובות התלמידים לסיבות שבגינן לא השתתפו בחוגים ניתן להשוות לתשובות ההורים במחוז צפון. לוח 26 (עמוד 54) מציג את דיווחי הורי מחוז צפון בנוגע לארבע הסיבות המרכזיות שבגינן הם לא רשמו את ילדם לתוכנית (ללוח המלא, עם כל הסיבות, ראה לוח 34 בנספח א').

לוח 25: דיווחי תלמידי מחוז צפון על הסיבות בגינן לא נרשמו לתוכנית – שיעור המסכימים עם הנאמר

בהיגדים, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

לא ידעתי על התוכנית	אין לי חברים שנרשמו לחוג במסגרת התוכנית	אני לא אוהב ללכת לחוגים	לא מצאתי חוג בנושא שעניין אותי		
40%	21%	33%	2%	סה"כ	
70%	18%	16%	0%	גבוה	משתתפים רק בחוג פרטי
30%	20%	42%	2%	בינוני	
25%	26%	38%	3%	נמוך	
16%	4%	32%	29%	סה"כ	דוברי עברית
42%	6%	26%	34%	גבוה	לא משתתפים בחוגים
13%	0%	31%	27%	בינוני	
13%	7%	34%	29%	נמוך	
47%	13%	16%	3%	סה"כ	משתתפים רק בחוג פרטי
40%	13%	20%	6%	בינוני	
49%	13%	14%	2%	נמוך	
33%	2%	36%	17%	סה"כ	דוברי ערבית
51%	2%	30%	10%	בינוני	לא משתתפים בחוגים
29%	2%	38%	19%	נמוך	

*ניתן היה לבחור יותר מתשובה אחת

מלוח 26 ניתן לראות כי הסיבה השכיחה ביותר שציינו ההורים לכך שלא רשמו את ילדם לחוג בתוכנית היא שהם לא שמעו על התוכנית. סיבה זו שכיחה יותר ככל שהרקע החברתי-כלכלי נמוך יותר, ואפשר לראות שהורים דוברי ערבית דיווחו על סיבה זו בשיעורים גבוהים יותר מאשר הורים דוברי עברית.

בנוסף, יש לציין כי הורים דוברי עברית שילדם כלל אינו משתתף בחוגים דיווחו בשכיחות גבוהה מעט יותר גם על כך שילדם לא רצה להירשם לחוג בתוכנית (28%). סיבה זו נמצאה שכיחה יחסית גם בקרב הורים דוברי ערבית שילדם כלל אינו משתתף בחוג (16%), ובשני המקרים אפשר לראות שככל שהרקע החברתי-כלכלי עולה, כך חלה ירידה בדיווח על סיבה זו. סיבה נוספת לאי-הרשמה לחוג בתוכנית, שעליה דיווחו ההורים, היא שילדם לא מצא חוג בנושא שעניין אותו, סיבה זו שכיחה יותר בקרב הורים בבתי ספר מרקע כלכלי-חברתי גבוה ובינוני ופחות בקרב אלו המגיעים מרקע נמוך.

לוח 26: דיווחי הורי מחוז צפון באשר לסיבות בגינן לא רשמו את ילדם לתוכנית – שיעור המסכימים עם

הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

מדוע לא רשמת את ילדך לחוג במסגרת התוכנית "חוג לכל ילד"?	לא שמעתי על התוכנית	ילדי לא רצה	ילדי כבר רשום לחוגים אחרים	ילדי לא מצא חוג בנושא שעניין אותו
סה"כ	33%	10%	16%	18%
משתתפים רק בחוג פרטי	גבוה	22%	15%	18%
	בינוני	35%	17%	19%
	נמוך	37%	0%	12%
לא משתתפים בחוגים	סה"כ	25%	28%	27%
	גבוה	12%	32%	32%
	בינוני	33%	21%	27%
משתתפים רק בחוג פרטי	סה"כ	60%	6%	9%
	בינוני	43%	10%	17%
	נמוך	63%	5%	8%
לא משתתפים בחוגים	סה"כ	52%	16%	6%
	בינוני	34%	18%	4%
	נמוך	60%	15%	7%

לוח 27 מציג את חמש הסיבות השכיחות שעליהן דיווחו התלמידים בשאר הארץ לכך שהם אינם משתתפים בחוגים (הלוח המלא, עם כל הסיבות, נמצא בנספח א', לוח 35).

מהממצאים עולה כי הסיבה השכיחה ביותר שעליה דיווחו התלמידים דוברי העברית היא שהם לא מצאו חוג בנושא שעניין אותם (40%), כשעם הירידה ברקע החברתי-כלכלי חלה ירידה בדיווח על סיבה זו. הסיבה השנייה בשכיחותה שצינו התלמידים היא שהם אינם אוהבים ללכת לחוגים (31%). בקרב תלמידים דוברי ערבית סדר הדיווח היה הפוך; 47% מהתלמידים דיווחו כי לא נרשמו לחוג משום שהם אינם אוהבים ללכת לחוגים (מעט יותר ברקע הנמוך) ו-16% מהתלמידים דיווחו כי הם לא מצאו חוג בנושא שעניין אותם (יותר ברקע הבינוני).

סיבות משמעותיות נוספות שבהן נקבו התלמידים כהסבר לכך שהם לא נרשמו לחוג הן: אי רצון שלהם ללכת לחוג בלי חברים (יותר בקרב דוברי עברית מרקע גבוה), ובקרב דוברי הערבית דווח גם על אי-הסכמה של ההורים ועל כך שהיה קשה להגיע לחוג (מעט יותר ברקע נמוך).

בהשוואה ללוח 24, ניתן לראות כי שכיחות הסיבות לאי השתתפות שעלו בצפון דומה לזו שנמצאה בשאר הארץ, והסיבה השכיחה ביותר שהתלמידים ציינו כי בגינה הם אינם הולכים לחוגים היא שהם פשוט לא אוהבים ללכת לחוגים. בשכיחות נמוכה במקצת ציינו התלמידים את עניין השתתפות חבריהם באותו החוג וכן את הקושי במציאת חוג בנושא שעניין אותם כחסמים להשתתפותם בחוגים.

לוח 27: דיווחי תלמידים (שאר הארץ) על הסיבות שבגינן לא נרשמו השנה לחוג – שיעור המסכימים עם

הנאמר בהיגדים, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

מדוע לא נרשמת השנה לחוג?*		אני לא אוהב ללכת לחוגים	לא מצאתי חוג בנושא שעניין אותי	ההורים לא הסכימו	החוג שרציתי היה יקר מידי	לא רציתי ללכת לחוג בלי חברים שאני מכיר
סה"כ		31%	40%	9%	8%	15%
דוברי עברית	לא משתתפים בחוגים	גבוה	45%	7%	8%	21%
		בינוני	40%	10%	8%	12%
		נמוך	32%	27%	9%	8%
סה"כ		47%	16%	12%	4%	10%
דוברי ערבית	לא משתתפים בחוגים	בינוני	42%	9%	3%	12%
		נמוך	48%	14%	5%	9%

*ניתן היה לבחור יותר מתשובה אחת

לוח 28 מציג את הסיבות השכיחות לאי-הרשמה לחוגים שעליה דיווחו ההורים בשאר הארץ. ניתן לראות כי הורים דוברי עברית דיווחו בשכיחות הגבוהה ביותר על כך שילדם לא מצא חוג בנושא שעניין אותו (בעיקר בקרב הורים מרקע בינוני), וכן שהעלויות של ההשתתפות בחוג גבוהות מידי, בעיקר בקרב הורים מרקע נמוך. בקרב דוברי הערבית ניתן לראות כי הסיבה השכיחה ביותר לאי-הרשמה לחוג היא שאין באזור חוגים או שההורים פשוט לא ידעו על חוגים הנמצאים באזור מגוריהם (בעיקר בקרב הורים מרקע נמוך). בהמשך לסיבה זו, הסיבה השנייה בשכיחותה שאותה ציינו ההורים לאי-השתתפות בחוגים היא היעדר הסעות או מיקום לא נוח של החוגים.

לוח 28: דיווחי הורים (שאר הארץ) לגבי הסיבות שגינן לא רשמו השנה את ילדם לחוג – שיעור

המסכימים עם הנאמר בהיגדים, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

אחר	אין חוגים באזור / לא ידעתי	המחיר של החוג יקר לי	בגלל מיקום ו/או הסעות	ילדי לא מצא חוג בנושא שעניין אותו	ילדי כבר רשום לחוגים	ילדי לא רצה	סה"כ		
14%	9%	21%	5%	28%	8%	15%	סה"כ		
21%	11%	10%	9%	22%	15%	11%	גבוה	דוברי עברית	לא משתתפים בחוגים
13%	9%	22%	3%	35%	6%	12%	בינוני		
7%	4%	31%	9%	19%	2%	29%	נמוך		
2%	30%	14%	24%	12%	8%	10%	סה"כ		
5%	20%	15%	17%	14%	18%	11%	בינוני	דוברי ערבית	לא משתתפים בחוגים
0%	35%	13%	29%	12%	3%	9%	נמוך		

*ניתן היה לבחור יותר מתשובה אחת

לסיכום תת-פרק זה, מהממצאים עולה כי **מרבית התלמידים שלא נרשמו לתוכנית ציינו שהם לא שמעו עליה**, ממצא המקבל חיזוק גם מדיווחי ההורים. בנוסף, חלק מהתלמידים ציינו שהם לא נרשמו לתוכנית משום שהם לא אוהבים ללכת לחוגים. שיעורי הדיווח עבור היבט זה דומים בין תלמידי הצפון לתלמידים משאר הארץ. סיבות מרכזיות נוספות לכך שתלמידים לא נרשמו לתוכנית (או שאינם משתתפים בחוגים) הן אי-השתתפות של חברים נוספים בחוג וכן קושי למצוא חוג בנושא שמעניין אותם. מכאן, שיש מקום להשקיע מאמצים נוספים בהעלאת המודעות לתוכנית וליתרונותיה.

ב. השתלבות התוכנית במארג החוגים הקיים

אוכלוסיית התלמידים במחוז הצפון היא הטרוגנית: כאמור מרביתן של הרשויות (כ- 61%), הן מהמגזר הלא יהודי, המתאפיינות בקשיים כלכליים ונמנות ברובן עם עשירוני הטיפוח הנמוכים והבינוניים⁵. בנוסף, כפי שעולה מהנתונים, לגבי חלק מהתלמידים התוכנית היוותה חשיפה ראשונה לחוגים ולפעילות פנאי הנעשית לאחר שעות הלימודים. יחד עם זאת, עבור חלק ניכר מהתלמידים, ההשתתפות בחוגים היא דבר שגרתי, בעיקר בקרב האוכלוסיות החזקות במחוז.

מהנתונים במדגם עולה כי בצפון **43% מהתלמידים דוברי העברית וכ-25% מהתלמידים דוברי הערבית אינם משתתפים בחוג במסגרת התוכנית אלא בחוג פרטי בלבד** (לפירוט לפי רקע חברתי-כלכלי ראה לוח 3). כמו כן, מלוח 29 עולה כי 60% מהתלמידים משתתפים בחוג נוסף, שלא במסגרת התוכנית. בחלוקה לפי רקע חברתי-כלכלי, ניתן לראות כי 76% מהתלמידים דוברי העברית מרקע גבוה ציינו שהם משתתפים בחוג נוסף, לעומת כ-50% בלבד מהתלמידים מרקע נמוך. בקרב דוברי הערבית ניתן לראות כי שיעורי הדיווח של תלמידים מרקע בינוני ושל תלמידים מרקע נמוך דומים ועומדים על כ-60%.

לוח 29: שיעור התלמידים במחוז צפון אשר דיווחו על השתתפות בחוג נוסף, שלא במסגרת התוכנית, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

משתתף בחוג נוסף, שלא במסגרת התוכנית			
60%	סה"כ		
76%	גבוה	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי עברית
62%	בינוני		
52%	נמוך		
60%	סה"כ		
61%	בינוני	משתתפים בחוג לכל ילד	דוברי ערבית
60%	נמוך		

⁵ אתר דוברות משרד החינוך, <http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Dovrut/actualya/tochnithasarlehizukhazafon.htm>

כאמור, בחלק מהמגזרים ומהיישובים, בעיקר במגזר החרדי ובמגזר הערבי, על פי המרואיינים, התלמידים לא נחשפו בעבר לחוגים. במקומות אלה התוכנית כלל לא נתקלה בתחרות אלא **התקבלה בציפייה רבה**. ביישובים אלה, בעת שהוצעה התוכנית הרישום כלל את כל התלמידים שראו בכך פעילות ייחודית. תלמיד: **"אף פעם לא היה חוגים אצלנו בכפר"**; רכז יישובי: **"התלמידים לא היו בחוגים לפני התוכנית הזו"**. לעומת זאת, ביישובים שבהם ההשתתפות בחוגים מהווה חלק מובנה בתרבות שעות הפנאי של התלמידים, הרישום נתקל במספר אתגרים. המרכזי בהם היה אתגר מנהלי. **החוגים בתוכנית הוצעו לתלמידים בשלב מאוחר ביחס לחוגים הוותיקים**, ומכאן שהתלמידים כבר היו רשומים לחוגים. רכז יישובי: **"הרישום היה מאוחר, הילדים כבר בחוגים"**. כלומר, הרישום לתוכנית התחרה עם חוגים שכבר נבחרו ועם לוחות הזמנים המתוכננים של התלמידים. במקרים מסוימים נוצרה כפילות בזמנים, דהיינו חוגי התוכנית לא סונכרו עם החוגים שבהם התלמידים משתתפים. רכז יישובי: **"אין סנכרון בין פעילויות"**. כך קרה שגם במקרים שבהם התוכנית הוצעה חוגים אטרקטיביים, חלק מהתלמידים לא יכלו להשתתף בהן עקב מחויבות לחוגים אחרים, שאליהם נרשמו עוד בטרם הורשמה לתוכנית.

בבחירת החוגים שהוצעו לתלמידים במסגרת התוכנית הובאו בחשבון גם החוגים הקיימים ("המתחרים"), זאת על מנת לייצר ייחודיות בתכנים וכדי שלא להתמודד ו/או לפגוע בחוגים שהתלמידים כבר נרשמו אליהם. רכז בית ספרי: **"כל התלמידים שרוצים בכך נמצאים בחוגים אחרים, ועל כן ביישוב/בית הספר חיפשו פעילות ייחודית"**; **"ניסינו לעשות שונה כדי לא להחליף חוגים קיימים במועצה, אלא לעשות דברים חדשים"**. תפיסת אי-התחרות לא שיקפה רק את האינטרס של התלמידים, אלא גם את האינטרסים של היישובים, שכן הם לא רצו להציע חוגים אשר יתחרו בחוגים פרטיים, שאליהם התלמידים נרשמו בכסף מלא. כלומר, גם ההיבט הכלכלי של היישובים/המתנסים היה שיקול בקביעת מבחר החוגים שהוצעו לתלמידים. רכז יישובי: **"לא הוצעו חוגים שכבר קיימים כדי לא להתחרות בעצמי. לא אפתח חוג ריקוד שכבר יש לי כזה, גם ממניעים כלכליים. עובדה שהחוגים מלאים"**.

תמונת התחרות שהוצגה עד כה מעלה שהחוגים בתוכנית נגסו באופן משמעותי בחוגים הפרטיים, שעליהם שילמו התלמידים בכסף מלא. עם זאת, אם מתוך מחשבה תכנונית שהובילה לאי-תחרות ואם מתוך הנאמנות לחוגים המוכרים, לא היה תהליך של קניבליזציה, שבו חוגים חדשים פגעו באופן מובהק בחוגים קיימים. ואולם, לא מן הנמנע שבשנה הבאה, לאור שביעות הרצון הגבוהה מהתוכנית, כן תעלה תופעה מהסוג הזה. עוד יש לציין כי במיעוט מבתי הספר מוצעים חוגים בגבולות בית הספר אך במסגרות אחרות. מדובר בחוגים בתשלום סמלי או אף ללא עלות, כגון חוגי קרן קרב, מטעם שיקום שכונות וכו'. בבתי ספר אלו התחרות עם החוגים בתוכנית הייתה משמעותית. רכזת בית ספרית: **"יש כאן עוד חוגים בבית הספר"**; **"לילדים יש עוד שעות העשרה בסוף יום"**. במקרים אלו, היתרון היחסי של החוגים בתוכנית היה קטן עד בלתי-קיים.

בהקשר זה שאלנו את התלמידים אם השתתפות בחוג בתוכנית באה על חשבון פעילויות אחרות שלהם. **76% מהתלמידים דוברי העברית ציינו שההשתתפות בחוג לא באה על חשבון פעילויות אחרות** (מתוך כך 80% מרקע גבוה ובינוני ו-70% מרקע נמוך). לעומת זאת, רק 33% מהתלמידים דוברי העברית ציינו שההשתתפות בחוג לא באה על חשבון פעילויות אחרות שלהם (מתוך כך 47% מרקע בינוני ו-35% מרקע נמוך). כלומר, **התלמידים דוברי העברית הרגישו פחות מהתלמידים דוברי העברית כי החוג גוזל מזמנם**.

בהמשך, נשאלו גם ההורים אם רשמו את ילדם לחוג בתוכנית על חשבון חוג אחר, נוסף על חוג אחר או כחוג יחיד (לוח 30). ניתן לראות כי כ-70% מההורים דוברי העברית מרקע גבוה ובינוני דיווחו שרשמו את ילדם לחוג בתוכנית בנוסף לחוג אחר, לעומת רק 21% מההורים מרקע נמוך שדיווחו כך. כמו כן ניתן לראות כי

72% מההורים מרקע נמוך דיווחו שהחוג בתוכנית הוא החוג היחיד שילדם משתתף בו. זאת ועוד, מהנתונים בטבלה עולה כי 90% מההורים מרקע גבוה ו-83% מההורים מרקע בינוני ציינו שירשמו את ילדם לחוג נוסף, שלא במסגרת התוכנית, לעומת רק 64% מההורים מרקע נמוך שציינו שיעשו זאת.

לוח 30: דיווחי הורים (מחוז צפון) על ההרשמה לחוג בתוכנית ולחוג שלא בתוכנית,

לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

האם רשמת את ילדך לחוג זה...	על-חשבון חוג אחר	בנוסף לחוג אחר	כחוג יחיד, לא בנוסף ולא על-חשבון	תרשום את ילדך לחוג נוסף, שלא במסגרת התוכנית
סה"כ	4%	60%	36%	80%
דוברי עברית	גבוה	72%	26%	90%
משתתפים בחוג לכל ילד	בינוני	73%	23%	83%
	נמוך	21%	72%	64%
סה"כ	6%	43%	51%	85%
דוברי עברית	בינוני	43%	48%	89%
משתתפים בחוג לכל ילד	נמוך	43%	52%	84%

בהתייחס להורים דוברי הערבית, 43% מהם ציינו שרשמו את ילדם לחוג בתוכנית בנוסף לחוג אחר, 51% רשמו את ילדם רק לחוג בתוכנית ו-6% ציינו שרשמו את ילדם לחוג בתוכנית על-חשבון חוג אחר (מעט יותר ברקע בינוני).

לסיכום תת-פרק זה, ניכר כי החוגים ה"מתחרים" בתוכנית לא פגעו בשיעורי ההשתתפות של התלמידים בחוגי התוכנית, כשמנגד, גם החוגים הקיימים לא נפגעו באופן משמעותי מהתוכנית. יתר על כן, מהממצאים עולה כי למעלה ממחצית מהתלמידים משתתפים בחוג נוסף, שלא במסגרת התוכנית. למעשה, נראה שהתחרות היחידה לתוכנית הייתה תחרות מנהלית בעיקרה, כאשר ההרשמה לתוכנית נעשתה בשלב שבו תלמידים רבים כבר היו רשומים לחוגים באופן פרטי. פועל יוצא הוא שלחלק מהתלמידים כבר היה לוח זמנים מתוכנן ש"התנגש" עם החוגים בתוכנית. ייתכן שבהמשך, רישום מקדים או רישום מקביל לחוגים הפרטיים יסייעו בהתמודדות עם התחרות כפי שהתבטאה השנה.

לסיכום פרק זה, ניכר כי בקרב התלמידים והוריהם, הסיבה השכיחה ביותר לאי-הרשמה לתוכנית הייתה העובדה שהם לא שמעו על התוכנית, בעיקר בקרב הורים מרקע נמוך. הסיבה השנייה בשכיחותה היא אי-רצון ללכת לחוגים, סיבה שדווחה בשכיחות גבוהה גם בקרב הורים לתלמידים בשאר הארץ.

בהתייחס להשתלבות התוכנית במארג החוגים הקיים, מההערכה עולה כי אומנם בחלק מהמקרים הרישום לתוכנית התחרה עם חוגים שכבר נבחרו ועם לוחות הזמנים המתוכננים של התלמידים, אך בפועל לא היה תהליך שבו חוגים חדשים פגעו בחוגים קיימים, זאת כלל הנראה הודות לכך שהיישובים ביקשו ליצור ייחודיות בתכנים של חוגי התוכנית, כדי שלא יתחרו בחוגים הפרטיים. בהקשר זה עולה מדיווחי ההורים כי שיעור גבוה של הורים מרקע בינוני ומרקע גבוה רשמו את ילדם לחוג בתוכנית וגם לחוג נוסף, כשמנגד, שיעור גבוה של הורים מרקע נמוך דיווחו שהחוג בתוכנית הוא החוג היחיד שילדם משתתף בו.

6. ליווי ופיקוח על התוכנית

פרק זה מציג את ההיבטים התפעוליים של התוכנית: הכשרת המדריכים והקשר עם הרשות ונציגיה.

א. הכשרת המדריכים

כאמור, המדריכים בתוכנית גויסו על ידי החברה למתנ"סים בהתאם לקריטריונים שהוגדרו מראש. הוותק הממוצע של המדריכים בהדרכת חוגים עומד על 6.5 שנים וכשני שלישים מהם בעלי תואר ראשון או לימודי תעודה אחרי בגרות. בחלוקה לפי תחומי עניין, 31% מהמדריכים העבירו חוגים בתחום הספורט, 28% בתחומי האומנויות, 17% בתחומי המדע והטכנולוגיה, 11% בתחומי המוסיקה ורק 6% מהמדריכים העבירו חוגים בתחומי הטבע והסביבה או בלימוד שפות.

המדריכים נבחרו לתפקידם על סמך הידע והרקע שאיתם הגיעו ממסגרות קודמות שבהן פעלו. חלק מהמדריכים עובדים כמורים מקצועיים בבתי ספר וחלק הם מדריכי חוגים מקצועיים. מכאן שבהיבטי הידע המקצועי לא בוצעה הכשרה של ממש, כיוון שלא היה בכך צורך. מדריכות: "אני מורה למדעים בהכשרתי, ונושא החוג הוא מדעים"; "אני תשע שנים אומנית בזכוכית, יש לי סטודיו ובו אני מעבירה חוגים בשעות אחר הצהריים". יחד עם זאת, בתחילת השנה המדריכים קיבלו הכשרה והכוונה בהיבטים החברתיים והערכיים ונמסר להם אוגדן פעילויות. מדריכה: "קיבלתי מערכי שיעור, התכנסנו לקבל הכוונה". המדריכים השתתפו בשני ימי הדרכה שהתמקדו בתכנים החברתיים, אך גם במפגש בלתי אמצעי בין המדריכים, מעין למידת עמיתים. רכז אזורי: "מלא למידה משותפת, יש כל כך הרבה ידע בחדר, הרבה דוגמאות אותנטיות".

בהדרכה מטעם החברה למתנ"סים השתתפו 76% מהמדריכים. 16% מהמדריכים לא השתתפו בהכשרה אך ידעו על קיומה ו-8% כלל לא ידעו שהייתה הכשרה. מתוך המדריכים שהשתתפו בהכשרה 69% מהמדריכים הרגישו כי ההדרכה תרמה להם ולא הייתה בגדר בזבז זמן. כמו כן, 62% מהמדריכים דיווחו כי ההשתלמות העניקה להם ידע חדש. כמחצית מהמשתתפים דיווחו כי היו מעוניינים לקבל עוד הנחיה וליווי, ובכלל זה השתלמויות בנושא עבודה עם ילדים (42%), השתלמויות מקצועיות בנושא החוג (31%) והשתלמות בנושא בניית מערכי שיעור (14%).

מעבר לתוכנית בפועל, חלק מהמדריכים השתמשו בהכוונה שקיבלו וחלקם האחר התאים את הפעילות למאפייניו ולמאפייני הקבוצה. כמה מדריכים שהם במקורם מורים טענו שהערכה שקיבלו במסגרת ההשתלמות טובה מאוד ושהם אף השתמשו בה כחלק מתהליך ההוראה בכיתות הרגילות. מורה: "בערכה יש הרבה דברים מעניינים ואני משתמשת בהם בכיתה לפעילויות חברתיות שאני מעבירה, זה בהחלט תורם לי". בנוסף לכתוב מעלה, בתחילת השנה נתבקשו המדריכים גם להכין סילבוס מובנה (תוכנית עבודה) של החוג, המשקף את תוכנית החוג המתוכנן, ואותו הציגו לרכז הבית ספרי או לרכז היישובי. הרכזים אישרו או העירו לגבי הסילבוס, בעיקר בכל הנוגע לשילוב ההיבט החברתי בתוכנית הפעילות של החוג. מדריכה: "אני בניתי, הרכז אישר את התוכנית, לא יודעת מעבר לזה"; "העברתי לאישור לבית הספר". לאחר אישור התוכנית לא בוצעה בקרה על הביצוע בפועל, ולרוב המדריכים פעלו על פי התכנון, תוך ביצוע התאמות על פי התפתחות הצרכים של הקבוצה. מדריכה: "יש תוכנית מסודרת, יש את התוכנית השנתית ואותה אני מתמרנת לפי ביקוש"; "יש סילבוס שכתבתי אבל זה דינמי, במהלך השבוע מחפשת דברים ובהתאם לזה בונה את השיעור

הבא". כלומר, תוכנית החוג המפורטת בסילבוס ההתחלתי שהציגו המדריכים אינה תואמת בהכרח את הרכב התכנים הסופי של החוג, שהופעלה על ידי המדריכים הלכה למעשה. עדויות אלה תואמות את תשובות המדריכים בסקר הטלפוני, שממנו עולה כי רק **81% מהמדריכים דיווחו שהכינו סילבוס** ו-82% מהם ציינו שהסילבוס אכן היה מותאם לפעילות בחוג במידה רבה או במידה רבה מאוד.

לבסוף, בהתייחס לקשר שבין המדריכים לרכזים הבית ספריים, ניכר כי המפגש בין שתי קבוצות בעלי התפקיד הללו בוצע בעיקר בהקשר של היבטים מנהלתיים ושל היבטי משמעת. ישנם רכזים בית ספרים שלקחו בכך חלק פעיל, כלומר, שביצעו מידי יום ביומו מעקבים בחוגים. רכזת בית ספרית: "**אני** עם המדריכים בקשר מתמיד, בודקת שעומדים בזמנים". במקרים אחרים הרכזים הבית ספרים הגיעו לחוגים על פי הצורך: "**אני מסייעת להם בנושאי משמעת**". כלומר, הרכזים הגיעו לחוגים על פי קריאה או לפי הצורך ולא כשיטת פעולה רציפה.

ב. הרכז הקהילתי והרכז האזורי

שניים מבעלי התפקידים החשובים בתוכנית "חוג לכל ילד" הם הרכז הקהילתי והרכז האזורי, אולם נוכח כמות החוגים שעליהם אמונים הרכזים היישוביים והרכזים האזוריים, ההגעה שלהם לחוגים נעשתה בדרך כלל באופן אקראי.

המדריכים נשאלו באיזו מידה הם נעזרו ברכז הקהילתי לשם התייעצות מקצועית או פדגוגית. 34% מהמדריכים ציינו שכלל לא נעזרו ברכז הקהילתי, ומנגד, כ-40% מהמדריכים ציינו שנעזרו ברכז הקהילתי במידה רבה או רבה מאוד. בנוסף, מידי יום ביומו הועבר דיווח על ידי המדריכים באמצעות המערכות הממוחשבות, ולרוב הרכז האזורי התנהל באופן שוטף בעיקר בהיבטי דיווח ובהיבטים מנהלתיים. לעיתים התחושה הייתה שרמת הדיווח והבקרה העיקו על חיי היום-יום של הרכזים היישוביים ו/או הבית ספרים, רכז בית ספרית: "**כל הזמן מול החברה למתנ"סים, יושבים לנו על הווריד, אני צריך עכשיו דחוף את הנתונים. לדוגמה תלמידי חינוך מיוחד משולבים בקבוצות שלנו, הוא מבקש דיווחים דקדקניים**".

בחלק מהיישובים, בעיקר בקטנים שבהם, ניכר שיתוף פעולה מלא בעבודת הרכזים הבית ספריים, כולל בהיבטי חשיבה: "**העבודה מול המתנ"ס בשת"פ מלא, אני לא מרגישה לבד**". ביישובים אחרים, הקשר מועט ועוסק בעיקר בהיבטי דיווח. רכזת בית ספרית: "**אני** מדווחת להם הכול".

ג. הקשר מול הרשות המקומית

במרבית המקרים הרשות המקומית לא היוותה שחקן מרכזי בתוכנית. למעשה, הרכז היישובי מונה בדרך כלל על ידי המתנ"ס, ובמקרים אחדים אף שמונה על-ידי המתנ"ס, הרכז היישובי היה גם בעל תפקיד ברשות המקומית. כיוון שכך, שיקולים יישוביים רחבים יותר נשקלו בתהליך קבלת ההחלטות, לדוגמה, אי-תחרות מול חוגי המועצה האזורית או הרשות או שימוש באטרקציות יישוביות. למעשה, ביישובים אלו בדרך כלל הייתה מעורבות בעיקר בשלב הכניסה של התוכנית, אולם בתהליך השוטף המעורבות הייתה מצומצמת יותר. בנוסף, מהראיונות עולה ששילוב החוגים ביישובים מציף צרכים שראשי היישובים סבורים כי התוכנית עשויה לסייע להשגתם. למשל, במיעוט יישובים במגזר הערבי הרשות לקחה לעצמה את הקרדיט על העשייה ואף

יותר מכך, שכן ישנן רשויות שהחליטו להשית על עצמן את התשלום עבור החוגים. כלומר, במקום לבצע תהליך גבייה מהורי התלמידים, הרשות היא זו שמימנה את ההשתתפות בחוגים. רכזת יישובית: "אצלנו יש 173 תלמידים שנרשמו לחוגים, וזה עולה למועצה פחות מ-20 אלף שקל. וזה כלום כסף למועצה, אבל היא משווקת שהשיגו תוכנית לכל ילד והם מסבסדים ועושים חוגים חינם לתלמידים ביסודי בשתי שכבות אלו". רכזת יישובית: "ראש המועצה הבטיח שהוא לא יקבל כסף מהתלמידים עבור חוגים אלו. הכול יהיה בחינם - הבטיח וקיים". לתמיכה היישובית הנזכרת לעיל ניתן לייחס היבט חיובי והיבט שלילי. מחד גיסא, מעידה התמיכה היישובית על מחויבות המועצה לתושבים ולתלמידים, תוך הבנה שהתשלום מנגיש לתושבים שירות שבעבר לא הייתה להם כל גישה אליו. מאידך גיסא, קבלת שירות ללא תשלום עלולה לפגוע בהטמעת תפיסת צריכת החוגים. יתר על כן, במידה שהרשות מסיבותיה תפסיק תשלום זה, הדבר עלול להיתפס כפגיעה בשירות המועצה ואולי אף בשירות של משרד החינוך.

לסיכום פרק זה, מההערכה עולה כי הכשרת המדריכים הייתה מספקת, אולם ניכר כי חלק מהמדריכים היו שמחים להעשרה נוספת. כמו כן, נראה כי **הקשר בין רכזי בית הספר ובין המדריכים התמקד בעיקר בהיבטים המנהלתיים ובהיבטי משמעת**. ואולם חלק מהמדריכים ציינו כי נעזרו דווקא ברכז היישובי, אם כי בדומה להתנהלות מול הרכז הבית ספרי, מדובר בעיקר בהיבטי דיווח ומנהלה. אשר לרשות המקומית, נראה כי זו לא הייתה שחקן מרכזי בתוכנית וכי מעורבותה ברוב המקרים התבטאה בשלב הכניסה לתוכנית ופחות בתהליך השוטף.

סיכום

תוכנית "חוג לכל ילד" היא תוכנית העשרה המיועדת לכלל תלמידי כיתות ד'-ה' במחוז הצפון. מטרתה העיקרית היא להעצים את תלמידי המחוז ולצמצם פערים בכלל הקשור לתרבות הפנאי ולהעשרה. התוכנית יצאה לדרך עם תחילת שנה"ל תשע"ח, ומספר התלמידים שנרשמו אליה היה גבוה ממספר התלמידים המתוכנן. מהממצאים עולה כי **תלמידים דוברי עברית וערבית מרקע נמוך משתתפים יותר בתוכנית (יותר דוברי ערבית)** בהשוואה לשאר תלמידי הצפון. זאת ועוד, תלמידים דוברי ערבית מרקע נמוך בצפון **משתתפים יותר בחוגים** בהשוואה לתלמידים מרקע דומה בשאר אזורי הארץ.

היבטים ארגוניים

כיוון שמחוז צפון מכיל בתוכו מגוון אוכלוסיות, התוכנית פגשה צרכים ואינטרסים שונים אשר השפיעו על מידת יישומה ביישובים ובאוכלוסיות השונות. הטווח נע מאוכלוסיות שבהן מתקיימים חוגים ופעילויות בלתי פורמליות רבות, בעיקר במועצות האזוריות ובקיבוצים, ועד יישובים שבהם יש מיעוט חוגים. ביישובים אלה התקבלו החוגים בברכה, ובעיקר באוכלוסיות הערביות והחרדיות, שכמעט אינן חשופות לחוגים, דבר שהוביל לשיעורי רישום גבוהים, לרוב בעידוד בית הספר. **על פניו נראה שאוכלוסיית היעד, קרי האוכלוסייה שאותה נדרש לקדם ולחשוף לחוגים, ממצה את משאבי החוגים שהוצעו על ידי התוכנית, ושבעבור רבים מתוכה ההשתתפות בחוג במסגרת התוכנית הייתה חוויה ראשונית ובלעדית.** ככלל, האוכלוסיות שפחות חשופות לחוגים בדרך כלל נרשמו אליה באופן גורף, ואילו אלו שבדרך כלל חשופים לחוגים נרשמו לתוכנית בשיעורים נמוכים יותר, ולרוב בנוסף לחוג פרטי, ומן ההיבט הזה ניתן לומר כי **מטרות התוכנית אכן מתממשות.** יחד עם זאת, כיוון שישנה הבנה גם בקרב האוכלוסיות החשופות לחוגים שנכון לממש את המשאב שהמדינה מציעה, סביר להניח כי בהמשך יעלו שיעורי ההרשמה לתוכנית גם בקרב התלמידים שכבר חשופים לחוגים. בנוסף, נמצא כי לעיתוי ולדרכי החשיפה לתוכנית נודעה השפעה רבה על שיעורי הרישום לחוגים, בעיקר בקרב האוכלוסיות שכבר חשופות לחוגים. במרבית המקרים התוכנית הוצעה לתלמידים בשלב שבו המעוניינים בכך כבר נרשמו לחוגים אחרים. למרות זאת, ביישובים (בעיקר יישובים קטנים יחסית) ובבתי הספר שנרתמו לדבר, רמת הרישום לחוגים עלתה. מהממצאים עולה עוד כי חלק גדול מהתלמידים שלא נרשמו לתוכנית, דוברי עברית ודוברי ערבית, עשו זאת פשוט משום שלא ידעו עליה. לפיכך, על מנת להגביר את הרישום לחוגים, **מומלץ לחשוף את התוכנית ואת חוגיה בשלב מוקדם יותר, לבצע סנכרון יישובי ולהגביר את הנכונות של בתי הספר ושל היישובים לעסוק בנושא.**

מרבית התלמידים נחשפו לתוכנית דרך בית הספר והמורה, ברוב המקרים ההורים או הילד עצמו יזמו את ההרשמה לחוג בתוכנית. החוגים התקיימו בשלושה אתרים מרכזיים: בתי הספר, מתנ"סים ואטרקציות יישוביות. נדמה שקיום חוגים בבתי הספר היא האפשרות המועדפת בדרך כלל, שכן לבתי הספר יתרון יחסי בהיבטים של מיקום, ביטחון ומחויבות למסגרת הבית ספרית. מרבית בתי הספר שמחו לארח אצלם את החוגים ותרמו להצלחתם. אולם עדיין, ישנם בתי ספר שלמרות רצונם לקיים את החוגים במסגרתם, התשתית הבית ספרית לא התאימה, ומנגד, היו בתי ספר שאירחו את החוגים אך ללא מוטיבציה רבה. במקרים מעין אלו מידת מעורבותם של בתי הספר במתרחש בחוגים והתמיכה הבית ספרית בתוכנית תאמה את נכונותם לתרום להצלחת התוכנית בגבולות בית הספר. במקרים שבהם היתרונות היחסיים של בתי הספר מתבטלים או

שכאמור בית הספר לא תרם להצלחת התוכנית מעבר למינימום הנדרש, **מומלץ להשתמש במשאבים העירוניים/יישוביים לטובת קיום החוגים**. יחד עם זאת, על מנת למצות משאבים אלו יש לשקול היבטי תמיכה בתלמידים, כגון הסעות, יצירת תחושת שייכות למסגרת החדשה, מעקב ובקרה. בפועל, סוגיית ההסעות מהווה סוגיה לוגיסטית מרכזית, שהתוכנית אינה מספקת לה פתרון. אומנם ישנם יישובים מעטים שהסדירו את נושא ההסעות מתוך משאביהם, אך במרבית המקרים לא נמצא לנושא פתרון מערכתי. נראה כי מובילי התוכנית מצפים להתגייסות של ההורים או של הרשויות לנושא, אך לא תמיד הדבר מסתייע, ובעיקר אין הוא מסתייע דווקא בקרב האוכלוסיות שמידת נחיצות החוגים בעבורם גבוהה יותר. תלמידים המשתתפים בתוכנית אינם יכולים ולא נכון שינועו באופן עצמאי בין יישובים או בתוך יישובים גדולים. בסוגיה זו עומדים על הפרק כמה פתרונות, החל ממענה מערכתי, דרך התאמת המסגרת החוגית ליכולת התנועה של התלמידים וכלה בגיוס הורים לטובת הסעות, אף שפתרון אחרון זה אינו מיטבי. יחד עם זאת, חשוב לציין כי מרבית התלמידים ציינו כי ההגעה לחוג הייתה נוחה וקלה.

תרומתה הנתפסת של התוכנית

כאמור, תוכנית "חוג לכל ילד" מזמנת אפשרות לתלמידים להיחשף לחוג אחד במסגרת שבועית, דבר בעל חשיבות רבה בעיקר בקרב אוכלוסיות הנוטות להיחשף פחות לפעילויות אלו בחיי השגרה. החוגים נתפסים כבעלי פוטנציאל תרומה לתלמידים במספר מישורים, החל מהחשיפה לחוגים בקרב תלמידים שלא הייתה להם חשיפה קודמת לחוגים, דרך אמצעי נוסף לפעילות בלתי פורמלית בשעות אחר הצהריים (בתוכנית מובנית, מנוהלת ומבוקרת, במקום שהייה בבתים ללא מעורבות חברתית), וכלה בלמידת תכנים חדשים לצורכי חוויה או לצורכי למידה. חשיפת התלמידים (והוריהם) לחוגים עשויה להגביר ביקוש לחוגים ולשלב פעילויות בלתי פורמליות אלו בתרבות הפנאי של התלמידים, ואכן כ-80% מההורים ציינו שירשמו את ילדם לחוג נוסף שלא במסגרת התוכנית, ומרבית התלמידים ציינו שיירשמו לחוג גם בשנה הבאה.

אי-רישום לתוכנית

אשר לסוגיה של אי-רישום לתוכנית, נדמה שבחלק מהיישובים ותת-האוכלוסיות שנכללו בהערכה, הסיבות לכך אינן כלכליות בהכרח, ואף שסוגיה זו מהותית בקרב תת-אוכלוסיות נרחבות, במקרים רבים החסם הוא תפיסתי. מסקנה זו מתחזקת נוכח העובדה כי עבור מרבית ההורים עלות החוג איננה גורם מרכזי בהחלטה אם לרשום את ילדם לחוגים. כמו כן ניכר מן הממצאים כי תלמידים (והוריהם) המשתתפים בחוג בתוכנית הביעו עמדות חיוביות יותר כלפי השתתפות בחוגים מתלמידים המשתתפים בחוג פרטי (בצפון או בשאר הארץ). זאת ועוד, תלמידים (והוריהם) המתגוררים בצפון אך שאינם משתתפים בחוגים כלל הביעו עמדות חיוביות יותר כלפי השתתפות בחוגים מתלמידים שאינם משתתפים בחוגים בשאר הארץ. מכאן, שניתן להניח כי החשיפה לפעילות פנאי וחוגים בצפון עשויה לבנות צורך ולהעלות את הצריכה של פעילויות אלה. מנגד, ביישובים שבהם הפעילות החוגית פופולרית מאוד, כגון מועצות אזוריות ויישובים מבוססים, התוכנית התמודדה עם מתחרים בעלי מספר יתרונות, למשל חוגים שכבר מוכרים לילדים ולמשפחותיהם, ותק בחוגים (תלמידים המשתתפים באותו החוג למעלה משנה), יכולת העמקה (בחלק מהחוגים נדרשת התמקצעות של למעלה ממפגש אחד בשבוע), וכמובן רישום שנעשה טרם ההרשמה לחוג בתוכנית. ייתכן שבהמשך, הניסיון שנצבר בשנת הפעילות הראשונה, היכרות ההורים עם הפעילות ורישום מקדים או רישום מקביל לחוגים הפרטיים – יסייעו בהתמודדות עם התחרות כפי שהתבטאה בשנת הפעילות הראשונה של התוכנית.

שביעות הרצון מהתוכנית

מבחינת שביעות הרצון, החוגים מוערכים כאיכותיים, וישנה שביעות רצון רבה מהחוגים ומכלל המעורבים בתוכנית, הן בקרב דוברי העברית והן בקרב דוברי הערבית. אומנם, בתחילה התלמידים נרשמו לחוגים על פי כותרת החוג ולא בהתאם להבנתם את תוכני החוג, דבר שגרר נשירה או מעבר בין חוגים (במקרים מועטים חוגים התבטלו), אולם התלמידים שנשארו בחוגים הביעו שיעור גבוה של שביעות רצון. ככלל, מרבית התלמידים ציינו כי קיבלו את החוג שביקשו בעדיפות ראשונה ושמבחר החוגים המוצע היה גדול (בעיקר בקרב דוברי הערבית ובקרב תלמידים מרקע נמוך). כמו כן, מרבית ההורים הביעו שביעות רצון רבה מאיכות התוכן של החוג ומהמדריך, אם כי שביעות הרצון של הורים דוברי עברית שילדם משתתף בתוכנית הייתה נמוכה במעט מזו של הורים בשאר הארץ (בקרב דוברי הערבית המגמה הפוכה).

המדריכים

אשר למדריכי התוכנית, ניכר כי המדריכים שגויסו לתוכנית הם בעלי ניסיון בתחום התמחותם, ועל כן לא בוצעה הדרכה משמעותית בהיבטים המקצועיים אלא בהיבטים החברתיים/ערכיים. בפועל החברה למתנ"סים קיימה שני ימי השתלמות, שההדרכות בהם התבססו על ערכה שניתנה למדריכים. ערכה זו הוערכה כאיכותית, בין היתר בשל העובדה שמדריכים בעלי רקע בהוראה דיווחו כי אף מצאו לנכון להשתמש בה לצורכי עבודתם בבית הספר. נוסף על כך, בתהליכי תכנון החוגים היה על המדריכים לכתוב סילבוס, להעבירו לאישור ולפעול על פיו. בפועל, הבקרה על תהליכי ההדרכה ומידת השימוש בסילבוס הייתה אקראית והמדריכים התאימו את מהלך החוגים לצרכים ולמאפיינים של החוגים "תוך כדי תנועה". כמו כן, יש לציין כי אף שבחירת החוגים בוצעה בתחילת שנת הלימודים, קרי בשעה שמדריכים טובים ומנוסים בדרך כלל כבר משובצים בחוגים פרטיים או במסגרת פעילויות המתנ"סים, במרבית המקרים מובילי התוכנית הצליחו לגייס צוות מדריכים שענה על הצרכים והוביל לרמת שביעות רצון גבוהה. ראוי לציין שבחלק מהמקרים המדריכים משמשים כמורים בבית הספר או בבתי ספר סמוכים, דבר שעשוי להיות משמעותי גם בהיבט הרצף שבין שעות הלימודים לשעות החוגים וגם לקשר שבין המדריך לתלמידים. יחד עם זאת, במקרים ספורים הייתה תחלופה של מדריכים, בעיקר בקרב המדריכים המקצועיים. מרבית התחלופה נבעה מיוזמת המדריכים, כלומר היא לא אירעה בשל היעדר שביעות רצון בקרב התלמידים או בקרב מובילי התוכנית, אלא עקב סיבות לוגיסטיות, כגון התאמת יומנים, קבלת המדריכים בבית הספר והיבטים בירוקרטיים אחרים של התוכנית (למשל, התמודדות עם רשויות המס לצורכי תאום מס בעבור סכום קטן יחסי). חשוב להדגיש כי מרבית המדריכים ציינו כי הם נהנים ללמד בחוג במסגרת התוכנית ושהם שבעי רצון מאיכות החוגים. כמו כן, למעלה מ-80% מהמדריכים ציינו עומד לרשותם כל הציוד הנדרש להם על מנת לקיים את החוג.

הקשר עם הרשות

הקשר עם הרכזים היישוביים ועם המדריכים התבטא בעיקר בנושאי דיווח (על המדריכים לדווח מידי יום ביומו על נוכחות התלמידים בחוגים). לעיתים הרכזים הבית ספריים או הרכזים הישוביים התבקשו להציג תמונת נוכחות, דבר שבפועל היה קשה לביצוע, בעיקר למי שאינם משתייכים לחברת המתנ"סים (לרכזים המשתייכים לחברה למתנ"סים ישנה נגישות למערכת המידע), שכן הם נאלצו להתמודד עם פער של דרישה לנתונים שאין ביכולתם לקבל.

מבחינת הקשר לרשות, מההערכה עולה כי מדובר בקשר הטרוגני. אומנם ישנן רשויות אשר מעורבות בתוכנית, אך בפועל מרבית הרשויות אינן פועלות באופן אקטיבי בתוכנית. מהיבט זה נדמה שמעורבות יישובית אקטיבית בשלבים המקדימים של התוכנית, כמו גם במהלך התוכנית, עשויה לשדרג את התוכנית בעיקר בהיבטים הלוגיסטיים, שהתוכנית אינה מספקת להם מענה, כגון היסעים וזמינות תשתיות בית ספריות.

סיכום

לסיכום, ניכר כי התלמידים וההורים הביעו רמה גבוהה של שביעות רצון מהתוכנית, שדומה בעיקרה לרמת שביעות הרצון שעליה דיווחו התלמידים וההורים בשאר חלקי הארץ. גם מבחינה לוגיסטית ניכר כי התוכנית עובדת טוב. בהתייחס למדדי ההצלחה שאותם הגדירו מובילי התוכנית, ניתן לומר כי אלה הושגו בהצלחה; שיעור ההשתתפות של התלמידים בתוכנית עלה על הצפוי, ההורים, התלמידים והמדריכים דיווחו על שביעות רצון גבוהה מהתוכנית וניכר כי תפיסותיהם של המשתתפים בתוכנית לגבי החוגים היו בדרך כלל חיוביות יותר מאלה של המשתתפים בשאר חלקי הארץ. בהתייחס ליכולת להרחיב את התוכנית לכל הארץ, אין ספק שהתוכנית במתכונתה הנוכחית פועלת בצורה טובה, וכי הדבר אפשרי במידה שיינתן מענה לנקודות החולשה שפורטו לעיל (הסעות, העלאת החשיפה לאוכלוסיות החלשות, רישום מוקדם וכו'), כפי שיפורט בהרחבה בפרק ההמלצות.

המלצות

בהתייחס לממצאים שעלו בדוח ההערכה, להלן מספר המלצות שאליהן כדאי לשים לב:

רישום ולוחות זמנים

- ✓ מומלץ לחשוף את התוכנית וחוגיה בשלב מוקדם יותר, עוד בטרם פתיחת שנת הלימודים
- ✓ מומלץ להשקיע יותר משאבים בשיווק התוכנית ויתרונותיה, בפרט בקרב תלמידים והורים מרקע נמוך
- ✓ מומלץ לבצע סנכרון זמנים בין החוגים הקיימים ביישוב ובין אלו שבתוכנית
- ✓ מומלץ להנגיש את מערכת הרישום והנוכחות גם למובילי התוכנית שאינם משתייכים לחברה למתנ"סים
- ✓ מומלץ לפשט את תהליך הרישום, הן בבתי הספר והן להורים

מגוון ותוכן

- ✓ מומלץ שבתי הספר יקדמו יותר את נושא הפנאי וחיבותו, בעיקר בקרב תלמידים דוברי עברית
- ✓ מומלץ לנסות ולהעלות את איכות החוגים, כך שישתוו באיכותם לחוגים שבשאר הארץ, ובכך גם לגרום לכך שיהיו אטרקטיביים יותר גם בהשוואה לחוגים הפרטיים
- ✓ מומלץ להרחיב את מגוון החוגים בתוכנית

מעורבות היישובים

- ✓ מומלץ להגביר את הנכונות של בתי הספר ושל היישובים לשתף פעולה עם התוכנית
- ✓ מומלץ לערב את היישובים כבר בשלבים המקדימים של התוכנית, כמו גם במהלך התוכנית, ובכך לשדרג את ההיבטים הלוגיסטיים שהתוכנית אינה מספקת להם מענה
- ✓ מומלץ לשקול היבטי תמיכה בתלמידים כמו הסעות

לוח 31: דיווחי הורים שילדם משתתפים בחוגים לגבי הקריטריונים שלפיהם יש לבחור חוג – שיעור המסכימים עם ההיגדים לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

שילוב של פעילות חברתית ערכית	המלצות	שעות	מיקום	העניין שיש לילד בחוג	נושא החוג	עלות	סה"כ		
73%	69%	81%	82%	98%	88%	68%	סה"כ		
71%	65%	77%	75%	98%	94%	60%	גבוה	משתתפים בחוג לכל ילד	צפון
67%	68%	79%	81%	98%	83%	64%	בינוני		
87%	74%	87%	91%	99%	97%	83%	נמוך		
90%	72%	79%	83%	96%	93%	53%	סה"כ		
89%	69%	61%	73%	100%	97%	44%	גבוה	משתתפים רק בחוג פרטי	דוברי ערבית
91%	76%	86%	88%	94%	93%	53%	בינוני		
91%	60%	79%	73%	95%	86%	67%	נמוך		
84%	67%	80%	81%	98%	95%	55%	סה"כ		
80%	63%	79%	79%	97%	95%	49%	גבוה	משתתפים בחוגים	ארצי
86%	70%	81%	82%	99%	95%	64%	בינוני		
88%	70%	85%	83%	100%	93%	45%	נמוך		
91%	83%	96%	93%	100%	93%	77%	סה"כ		
92%	78%	92%	92%	100%	95%	67%	בינוני	משתתפים בחוג לכל ילד	צפון
91%	86%	98%	93%	100%	93%	81%	נמוך		
91%	65%	83%	66%	99%	78%	35%	סה"כ		
82%	62%	63%	75%	92%	81%	54%	בינוני	משתתפים רק בחוג פרטי	דוברי ערבית
93%	65%	87%	64%	100%	77%	32%	נמוך		
92%	80%	95%	94%	93%	92%	49%	סה"כ		
93%	81%	92%	89%	96%	93%	51%	בינוני	משתתפים בחוגים	ארצי
91%	78%	100%	100%	90%	90%	47%	נמוך		

לוח 32: דיווחי ההורים באשר למבחר החוגים הקיים באזור מגוריהם,

חלוקה לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

למיטב ידיעתך, מבחר החוגים באזור מגוריך:					גדול ואין לי בעיה למצוא חוג שמתאים לילדי	גדול, אבל אני לא מוצא חוג שמתאים לילדי	קטן, אבל אין לי בעיה למצוא חוג שמתאים לילדי	קטן, לכן אני לא מוצא חוג שמתאים לילדי
דוברי עברית	צפון	משתתפים בחוג לכל ילד	סה"כ	46%	5%	25%	23%	
			גבוה	58%	2%	25%	15%	
			בינוני	43%	5%	28%	25%	
	נמוך	46%	9%	20%	26%			
	מרכז	משתתפים רק בחוג פרטי	סה"כ	29%	8%	26%	37%	
			גבוה	41%	22%	16%	21%	
			בינוני	27%	5%	31%	37%	
	נמוך	15%	5%	18%	62%			
	דרום	לא משתתפים בחוגים	סה"כ	27%	9%	22%	42%	
גבוה			33%	11%	19%	38%		
בינוני			23%	4%	29%	44%		
נמוך	35%	19%	6%	40%				
ארצי	משתתפים בחוגים	סה"כ	55%	11%	18%	16%		
		גבוה	60%	11%	16%	13%		
		בינוני	48%	12%	20%	20%		
	נמוך	64%	9%	21%	5%			
	לא משתתפים בחוגים	סה"כ	44%	23%	2%	31%		
		גבוה	50%	18%	0%	32%		
		בינוני	39%	28%	0%	34%		
	נמוך	50%	18%	9%	23%			
	דוברי עברית	צפון	משתתפים בחוג לכל ילד	סה"כ	51%	4%	27%	18%
בינוני				54%	2%	27%	16%	
נמוך				50%	4%	27%	19%	
מרכז		משתתפים רק בחוג פרטי	סה"כ	41%	12%	6%	41%	
			בינוני	50%	20%	0%	30%	
			נמוך	39%	11%	7%	43%	
דרום		לא משתתפים בחוגים	סה"כ	37%	6%	24%	33%	
			בינוני	33%	18%	16%	33%	
			נמוך	39%	0%	28%	34%	
ארצי	משתתפים בחוגים	סה"כ	48%	4%	24%	24%		
		בינוני	45%	8%	28%	19%		
		נמוך	51%	0%	19%	30%		
לא משתתפים בחוגים	סה"כ	24%	9%	5%	61%			
	בינוני	29%	17%	10%	44%			
	נמוך	22%	5%	3%	70%			

לוח 33: דיווחי תלמידי מחוז צפון על הסיבות בגין לא נרשמו לתוכנית – שיעור המסכימים עם הנאמר

בהיגדים, לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

החוג לא התאים מבחינת השעות והימים	היה לי קשה להגיע לחוג	עומס בלימודים/אין זמן פנוי	ההורים לא הסכימו	לא מצאתי חוג בנושא שעניין אותי	אני לא אוהב ללכת לחוגים	אין לי חברים שנרשמו לחוג במסגרת התוכנית	לא ידעתי על התוכנית	סה"כ		
7%	11%	4%	6%	2%	33%	21%	40%	סה"כ		
4%	9%	2%	5%	0%	16%	18%	70%	גבוה	משתתפים רק בחוג פרטי	דוברי ערבית
6%	16%	5%	2%	2%	42%	20%	30%	בינוני		
11%	6%	6%	13%	3%	38%	26%	25%	נמוך		
7%	7%	8%	2%	29%	32%	4%	16%	סה"כ		
5%	3%	7%	0%	34%	26%	6%	42%	גבוה	לא משתתפים בחוגים	דוברי ערבית
3%	3%	0%	3%	27%	31%	0%	13%	בינוני		
10%	9%	14%	2%	29%	34%	7%	13%	נמוך		
6%	14%	5%	12%	3%	16%	13%	47%	סה"כ		
5%	12%	8%	14%	6%	20%	13%	40%	בינוני	משתתפים רק בחוג פרטי	דוברי ערבית
7%	14%	4%	12%	2%	14%	13%	49%	נמוך		
5%	11%	7%	1%	17%	36%	2%	33%	סה"כ		
3%	5%	4%	6%	10%	30%	2%	51%	בינוני	משתתפים בחוגים	דוברי ערבית
6%	12%	8%	0%	19%	38%	2%	29%	נמוך		

לוח 34: דיווחי הורים במחוז צפון לגבי הסיבות שבגינן לא רשמו את ילדם לתוכנית – שיעור המסכימים

עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

מדוע לא רשמת את ילדך לחוג במסגרת התוכנית "חוג לכל ילד"?	סה"כ	לא שמעתי על התוכנית	ילדי לא רצה	ילדי לא רשום לחוגים אחרים	ילדי לא מצא חוג בנושא שעניין אותו	בגלל מיקום ו/או הסעות	פספסתי את ההרשמה	אחר
משתתפים רק בחוג פרטי	סה"כ	33%	10%	16%	18%	0%	6%	9%
	גבוה	22%	15%	17%	18%	0%	6%	13%
	בינוני	35%	11%	17%	19%	7%	4%	6%
דוברי עברית	נמוך	37%	0%	10%	12%	9%	18%	15%
	סה"כ	25%	28%	9%	27%	1%	2%	8%
	גבוה	12%	32%	6%	32%	5%	0%	13%
לא משתתפים בחוגים	בינוני	33%	21%	9%	27%	0%	0%	9%
	נמוך	37%	0%	10%	12%	9%	18%	15%
	סה"כ	60%	6%	7%	9%	1%	0%	18%
משתתפים רק בחוג פרטי	בינוני	43%	10%	0%	17%	9%	0%	21%
	נמוך	63%	5%	8%	8%	0%	0%	17%
	סה"כ	52%	16%	4%	6%	9%	0%	13%
דוברי עברית	גבוה	34%	18%	12%	4%	11%	0%	21%
	בינוני	34%	18%	12%	4%	11%	0%	21%
	נמוך	60%	15%	0%	7%	9%	0%	9%

לוח 35: דיווחי תלמידים (שאר הארץ) לגבי הסיבות שבגינן לא נרשמו השנה לחוג – שיעור המסכימים עם

הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ורקע חברתי-כלכלי

מדוע לא נרשמת השנה לחוג?*		אני לא אוהב ללכת לחוגים	לא מצאתי חוג בנושא שעניין אותי	ההורים לא הסכימו	עומס בלימודים/אין זמן פנוי	היה לי קשה להגיע לחוג	החוג לא התאים מבחינת השעות והימים	החוג שרציתי היה יקר מידי	לא רציתי ללכת לחוג בלי חברים שאני מכיר
סה"כ		31%	40%	9%	11%	4%	7%	8%	15%
דוברי עברית	לא משתתפים בחוגים	גבוה	45%	7%	19%	3%	5%	8%	21%
	בינוני	31%	40%	10%	8%	4%	9%	8%	12%
	נמוך	32%	27%	9%	3%	6%	8%	7%	8%
סה"כ		47%	16%	12%	4%	12%	4%	4%	10%
דוברי ערבית	לא משתתפים בחוגים	בינוני	21%	9%	10%	7%	4%	3%	12%
	בינוני	42%	21%	9%	10%	7%	4%	3%	12%
	נמוך	48%	14%	13%	3%	13%	4%	5%	9%

*ניתן היה לבחור יותר מתשובה אחת